



# КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА



Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА

**Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка наведаў 22 чэрвеня Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці, што непасрэдна прымыкае да Адміністрацыі Кіраўніка дзяржавы. Беларускі Лідар азнаёміўся з экспазіцыяй музея, а затым сустрэўся з маладымі грамадазнаўцамі.**

## ЛЮСТЭРКА НАШЫХ ДАСЯГНЕННЯЎ

С. 2

**22 чэрвеня — Дзень усенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны**

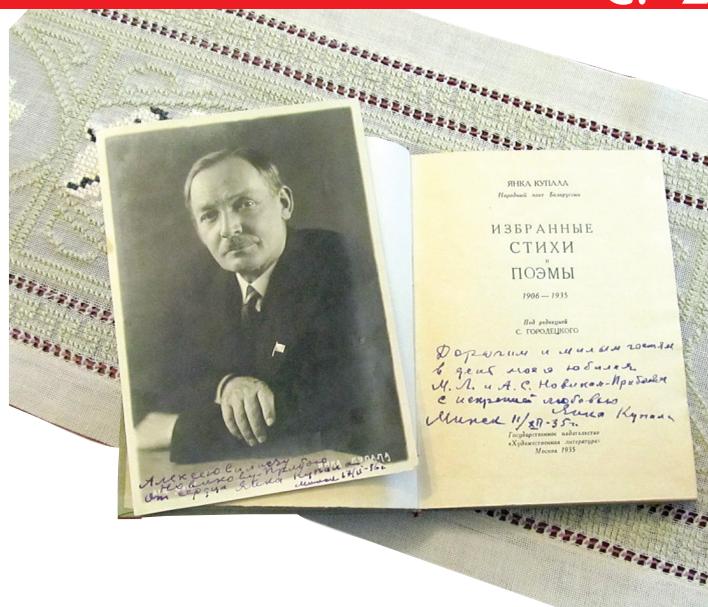
## КРЭПАСЦЬ ПАМЯЦІ



Фота Юрыя ІВАНОВА

С. 3, 7 — 8

## НЕВЯДОМЫЯ АҮТОГРАФЫ — З БАНДЭРОЛІ



С. 14

## 20 ДЗЁН ДА ФЭСТУ



С. 2

## Аляксандр ЛУКАШЭНКА:

## "Усе экспанаты сведчаць, як фарміравалася наша маладая суверэнная дзяржава"

**22 чэрвеня Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка наведаў новы Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці, а таксама памяшканні і фондасховішчы Прэзідэнцкай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь. Кіраўнік дзяржавы азнаёміўся з экспазіцыяй музея і працай бібліятэкі ды захаваннем бібліятэчных фондаў, а таксама сустрэўся з маладымі грамадазнаўцамі.**

Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці, які цяпер размешчаны ў будынку, што непасрэдна прымыкае да Адміністрацыі Кіраўніка дзяржавы, створаны як філіял Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі. Аналагаў музеяў такога роду ва ўсходнеўрапейскіх краінах не існуе. Музей закліканы стаць адным з найважнейшых цэнтраў па зборы, вывучэнні, захаванні і прэзентацыі матэрыялаў па сучаснай гісторыі Беларусі. Галоўны лейтматыў музейнай экспазіцыі — дасягненні краіны за гады дзяржаўнай незалежнасці, міжнароднае прызнанне нацыянальнай ідэнтычнасці беларускага народа і суверэннасці беларускай дзяржавы. Залы музея аснашчаны самым сучасным абсталяваннем і ўтрымліваюць унікальныя экспанаты, якія сведчаць пра станаўленне сучаснай беларус-

кай дзяржаўнасці, дзяржаўны лад нашай краіны, яе нацыянальную бяспеку. Асабліва ўвага адводзіцца працэсам фарміравання прэзідэнцкай рэспублікі, канстытуцыйным рэформам, устаўленню дзяржаўнай сімволікі, функцыянаванню органаў дзяржаўнага кіравання.

Адкрывае экспазіцыю асобная зала, дзе размешчана інфармацыя пра Рэспубліку Беларусь, а таксама знаходзяцца макеты самых значных збудаванняў, створаных або рэканструяваных у гады дзяржаўнай незалежнасці краіны.

У залах музея знаходзяцца ўнікальныя экспанаты, якія распавядаюць пра грашовую сістэму і дзяржаўныя ўзнагароды Рэспублікі Беларусь, навуку і галіну рэальнай эканомікі краіны, нашы дасягненні ў медыцыне, адукацыі, культуры, спорце за гады незалежнасці. Экспанаты музея таксама адлюстроўваюць этнаканфесійную сферу краіны, яе міжнародныя адносіны. Асобны раздзел прысвечаны падарункам, што былі зроблены Кіраўніку дзяржавы.

Прэзідэнт азнаёміўся з усімі заламі і раздзеламі новага музея, ацаніў экспазіцыю ды асобныя экспанаты, а таксама наведаў чытальныя залы і фондасховішчы Прэзідэнцкай бібліятэкі.

"Адкрыццё Музея сучаснай беларускай дзяржаўнасці мае велізарны палітычны сэнс, — сказаў Аляксандр Лукашэнка ў час сустрэчы з маладымі грамадазнаўцамі пасля экскурсіі. — Усе яго экспанаты сведчаць, як

фарміравалася наша маладая суверэнная дзяржава".

Між тым, Кіраўнік дзяржавы значыў: адбываецца толькі першы этап стварэння сучаснай музейнай установы, якая будзе знаёміць грамадзян ды гасцей нашай краіны з тым вялікім і насычаным адрэзкам гісторыі, што прайшла Беларусь за гады дзяржаўнай незалежнасці. "У выніку Музей павінен стаць люстэркам нашых дасягненняў", — падкрэсліў Прэзідэнт.

Пад час знаёмства з Музеям сучаснай беларускай дзяржаўнасці і Прэзідэнцкай бібліятэкай Кіраўнік дзяржавы таксама неаднаразова значыў, што гэтыя ўстановы мусяць мець унікальны характар і быць максімальна даступнымі для наведвання шараговымі грамадзянамі, а іх памяшканні ды фонды павінны выкарыстоўвацца як мага больш поўна і эфектыўна.

Цяпер Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці размешчаны ў адным будынку з Прэзідэнцкай бібліятэкай Рэспублікі Беларусь па вуліцы Карла Маркса, 38. Чакаецца, што ён будзе пастаянна папаўняцца новымі прадметамі музейнага значэння і інфармацыяй на лічбавых носбітах, якія адлюстроўваюць падзеі ў нашай краіне. Што да Прэзідэнцкай бібліятэкі, то паступова ў яе будынку будуць сканцэнтраваны ўсе ейныя фонды, якія ў выніку павінны стаць унікальнымі цэнтрамі захоўвання інфармацыі.

Антон СІДАРЭНКА

## "Ураганная" дні фестывалю

**Да "Славянскага базару ў Віцебску" засталася два з паловай тыдні. А гэта значыць, што білетаў на канцэрты ўжо амаль няма. Яно і не дзіва!**

Даўно вядома, што гэты Міжнародны фестываль мастацтваў вылучаецца папраўдзе дзівоснай арганізацыяй: усе фестывальныя службы працуюць як гадзіннік. Прычым не ад аднаго фестывальнага "выпадку" да другога, а цягам усяго года. Таму непрадбачаны "выпадкаваасцей" тут не бывае — хіба ў выглядзе дажджу-ўрагану. А запланаваная праграма выпайняецца на ўсе сто — і нават больш. Літаральна днямі яна папоўнілася яшчэ адным выбітным канцэртам: 11 ліпеня, акурат напярэдадні ўрачыстага адкрыцця, з сольнай сімфа-рок-праграмай "Ураган", надаўна прэзентаванай у Мінску, (праўда крыху ў іншым выглядзе), выступіць Прэзідэнцкі аркестр Беларусі на чале з Віктарам Бабарыкіным.

Прадоўжыць фестываль і лічбавую сімволіку, добра распрацаваную летась. 21-ы фэст — адпаведна, у дарослым і дзіцячым конкурсах прымуць удзел па 21 выканаўцы. Дырэкцыя фестывалю, дарэчы, паклапацілася пра "раскрутку" будучых зорак: відэакліпы і іншыя матэрыялы, што датычацца ўдзельнікаў Міжнароднага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні "Віцебск-2012", яна перадала на тэлебачанне, і яны штодзень з'яўляюцца ў эфіры. Ну чым не "Еўрабачанне" паводле піяру імёнаў удзельнікаў? Нават яшчэ больш крута! Бо песні, якія гучаць у эфіры, пераважна, — не тыя, што будуць выконвацца на конкурсе. Трэба ж выканаўцам паказаць сябе як мага больш рознабакова! І "перамагчы" ў негалосным саборніцтве з сапраўдымі ўдзельнікамі "Еўрабачання" розных гадоў, якія сёлета таксама ўпрыгожаць фестывальную праграму. Так што без "Буранаўскіх бабалеў" і Ларын не абыйдзецца....

Краін-удзельніц сёлета будзе 28. Колькасць фестывальных мерапры-

емстваў — больш за 75. І, як заўсёды, сярод іх будзе на чым спыніць сваю ўвагу. Многія, дарэчы, ужо зрабілі свой выбар. У першы дзень продажу білетаў чэргі займаліся яшчэ да адкрыцця кас. Прадаюцца білеты і праз Інтэрнэт, і праз распаўсюджвальнікаў на буйных прадпрыемствах, і праз тураператараў. Разбег у кошыце — вялікі: ад 25 да 750 тысяч рублёў.

Каб наведвальнікам і гасцям фестывалю было прасцей арыентавацца ў святочнай мазаіцы, тыражом у тры тысячы асобнікаў выдадзены спецыяльны буклет-праграма. Падобная прадукцыя выходзіла заўсёды, але не пускала ў продаж, распаўсюджваючыся сярод удзельнікаў і журналістаў. Цяпер гэты "пралік" ліквідаваны: хтосьці, пэўна, набудзе такі буклет нават у якасці дадатковага "сувеніра". Але менавіта дадатковага, бо з суверэннай прадукцыяй на фестывалі ніколі праблем не было і не будзе. Сёлета "сувенірымі" стануць нават некаторыя харчовыя прадукты.

## Падзейны фон перад "Славянскім..."

**"Славянскі базар у Віцебску" не здарма мае статус фестывалю мастацтваў: на ім прадстаўлена не толькі музыка, але і, фактычна, увесь спектр творчасці.**

У тым ліку — дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Прынамсі, штогод у рамках "...Базару..." працуе "Горад майстроў", у якім традыцыйна прымаюць удзел рамеснікі з Беларусі, Украіны, Расіі. Да іх далучаюцца калегі з іншых краін. Вось і сёлета з 10 па 19 ліпеня на пляцоўцы побач з Канцэртнай залай "Віцебск" разгорнецца трады-

цыйны кірмаш. Аргкамітэт фестывалю заклікае зацікаўленых асоб загадзя парупіцца пра рэгістрацыю і дакументальнае афармленне ўдзелу. Абмежаваннню наконт асартыменту сувенирнай прадукцыі не прадугледжана — свабода творчасці застаецца прыярытэтам віцебскага фестывалю.

Фестываль яшчэ будзе, а Свята горада ў Віцебску ўжо ідзе. Адным з яго мерапрыемстваў стала прэзентацыя бібліятэк. Такім чынам спалучыліся Год кнігі і 1038-годдзе горада над Заходняй Дзвіной. 23 чэрвеня пешаходныя вуліцы абласнога цэнтра сталі Вуліцай

ведаў і талентаў, дзе бібліятэкі горада будуць прадстаўлены інфармацыйнымі стэндамі.

Своеасаблівым падарункам гораду напярэдадні свята стаў пазітыўны зрух у справе даўно запланаванага ўзвядзення помніка князю Альгерду. Галоўны архітэктар Віцебска Віталь Дубік паведаміў, што адбудзецца тэндэр на ўстаноўку манумента. Сам бронзавы помнік ужо адліты, пастамент — ёсць, і маецца дазвол на работу. Узводзіцца манумент славутому князю на ахвяраванні грамадскасці, а таксама за пазабюджэтных грошы.

## Папараць з Александрыі

**6 — 7 ліпеня Магілёўшчына ў трэці раз правядзе Рэспубліканскае свята "Александрыя збірае сяброў".**

Тут пад час Купалля збярэцца амаль тры тысячы творцаў з рэспублікі, вобласці, Шклоўскага раёна, Браншчыны, Чарнігаўшчыны і Смаленшчыны.

Намеснік начальніка ўпраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Ігар Кузняцоў паведамаў "К", што на гэтыя дні прыпадае пік падрыхтоўкі свята. Сёлетняе мерапрыемства адметнае выстаўкамі. Арганізатар адной з іх — Гандлёва-прамысловая палата Беларусі. "Белсаюздрук" разгорне ў Александрыі экспазіцыю, прысвечаную Году кнігі. А ў выстаўцы-продажы твораў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва будзе занята паўтары тысячы рамеснікаў.

## Пад знакам Года кнігі

**21 чэрвеня ў Глыбокім прайшло пасяджэнне Нацыянальнага камітэта па арганізацыі і правядзенні Дня беларускага пісьменства.**

Намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь, старшыня аргкамітэта гэтага свята Анатоль Тозік зазначыў, што Дзень беларускага пісьменства ў Глыбокім пройдзе пад знакам юбілеяў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Танка і будучага 600-годдзя горада. Дзень пісьменства, падкрэсліў Анатоль Тозік, — магчымасць для Глыбокага прэзентаваць чарговы этап падрыхтоўкі да гарадскога юбілею, што будзе адзначацца ў 2014-м.

## Рашэнні для Крэва

**Пытанні па кансервацыі Крэўскага замка сталі ключавымі ў час нарады з удзелам міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла Латушкі, што днямі адбылася ў Смаргонскім раёне.**

У прыватнасці, па выніках нарады ў мэтах выканання Дзяржаўнай праграмы "Замкі Беларусі" на 2012 — 2018 гг. прынята рашэнне паскорыць распрацоўку навукова-праектнай дакументацыі і вызначыць канкрэтны аб'ём ды тэрміны кансервацыі рэшткаў абарончых муроў і вежаў Крэўскай фартэцыі.

У бліжэйшы час мае распачацца падрыхтоўка праектных рашэнняў, якія

## У Празе і ў Кошыцах

**Айчынным стужкі сталі прадметам увагі на кінафорумах у Чэхіі і Славакіі.**

18 — 20 чэрвеня ў Празе праходзіў Фестываль сучаснага кіно краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Трохдзённая праграма кінафоруму была складзена з лепшых новых работ кінематаграфістаў Азербайджана, Беларусі, Казахстана і Расіі.

18 чэрвеня ў цэнтральным кінатэатры Прагі "Светазор" на сцэне чэшскага гледача былі прадстаўлены дзве карціны кінастудыі "Беларусьфільм": анімацыйны фільм "Казкі старога піяніна" рэжысёра Вольгі Чаркасавай і дакументальная карціна "Інакія" Галіны Адамовіч.

У рамках мерапрыемства адбылося таксама выступленне чэшскага кінакрытыка Міры Хаўяравай, якая станоўча аха-

## Мірныя мірскія рыцары

**3 29 чэрвеня па 1 ліпеня ў Мірскім замку запланавана правядзенне II Міжнароднага фестывалю гістарычнай рэканструкцыі Сярэднявечча "Спадчына стагоддзя".**

На тры дні каля сцен помніка архітэктуры, унесенага ў Спіс сусветнай спадчыны UNESCO, будзе ўзноўлены еўрапейскі рыцарскі турнір, у якім плануецца ўдзел шматлікіх "ваюроў" з Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, Літвы ды іншых краін.

Але не толькі гэтым, безумоўна, славіцца "Александрыя..." Рэспубліканскае свята — гэта і феерверк культурна-мастацкіх мерапрыемстваў. Адбудзецца вялікі эстрадны канцэрт. Як і заўжды, будзе прэзентавана яркая абрадавая праграма. Не абыйдзецца свята і без начной купальскай дыскаці.

Апошняе пасяджэнне абласнога штаба па арганізацыі і правядзенні Рэспубліканскага свята, як паведаміла "К" начальнік аддзела культуры Шклоўскага райвыканкама Галіна Валозіна, прайшло тут 13 чэрвеня на чале з намеснікам старшыні Магілёўскага аблвыканкама Валерыем Малашкам. Дарэчы, Шклоўскі раён на Рэспубліканскім свяце прадставіць больш за 200 удзельнікаў. Работнікам культуры будуць дапамагаць педагогі, работнікі лясной гаспадаркі і жыллёва-камунальнай службы. "Фішка" Шклоўшчыны ў Александрыі — прэзентацыя Агурочнай слабады.

Начальнік аддзела культуры Глыбоцкага райвыканкама Таццяна Малатоўнік паведаміла "К", што да дзяржаўнага свята зараз рыхтуюцца шэсць аб'ектаў культуры: Глыбоцкі гарадскі дом культуры, гарадскі Цэнтр культуры з тэатральнай залай імя І.Буйніцкага, Гісторыка-этнаграфічны музей, дзіцячая школа мастацтваў, бібліятэка. Усяго ў горадзе і раёне да Дня беларускага пісьменства да ладу будзе прыведзена каля сотні аб'ектаў.

На пасяджэнні аргкамітэта быў прадстаўлены праект праграмы асноўных мерапрыемстваў будучага свята, абмяркоўваўся ход падрыхтоўкі аб'ектаў сацыяльна-культурнай сферы Глыбоцка.

дазволілі б як мага раней запусціць паэтапае выкананне рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ. Акрамя таго, пад час нарады былі абмеркаваны найбольш актуальныя падыходы па кансервацыі фрагментаў замка, выяўлення яго архітэктурна-будаўнічых асаблівасцей, размяшчэння экспазіцыі.

У перспектыве помнік будзе не толькі законсерваваны, але і прыстасаваны для наведвання турыстамі. Для гэтага толькі сёлета, згодна з Дзяржаўнай праграмай "Замкі Беларусі", плануецца ахвіццявіць фінансаванне работ на фрагментах замка на ўмовах роўнадолевага выдзялення сродкаў рэспубліканскага і мясцовага бюджэтаў у суме 1,2 мільярда рублёў.

рактарызавала прадстаўленныя беларускія фільмы і ў цэлым узровень развіцця кіно ў нашай краіне, падзялілася яркімі ўражаннямі ад творчых сустрэч у Акадэміі мастацтваў і ад працы ў якасці члена журы кінафестывалю "Лістапад".

Крыху раней дзве дакументальныя стужкі, створаныя беларускімі кінематаграфістамі, атрымалі прэстыжныя ўзнагароды на XVIII Міжнародным фестывалі мясцовых тэлеканалаў, які з 12 па 16 чэрвеня праходзіў у славацкім Кошыцах. Фільм Кацярыны Махавай "Званар" атрымаў Гран-пры фестывалю "Залаты жанрак", а карціна "Каўчэг Заіра Азгура" Андрэя Куціцы — спецыяльны дыплом журы. Усёго ў фестывалі ў Кошыцах удзельнічалі фільмы і праграмы з 20 краін. Міжнароднае журы форуму ўзначальваў амерыканскі прадзюсар, рэжысёр Дэйві Баўмейстар.

Усе наведвальнікі мерапрыемства змогуць стаць сведкамі падзей, што адбываліся ў часы Сярэднявечча на палях баёў, а таксама атрымаюць магчымасць паслухаць старадаўнюю беларускую музыку. Культурна-нацыянальнае свята — інсцэніроўка сярэднявечнай бітвы з удзелам тысяч ваяроў.

Да ўсяго, пад час фэсту ўсіх гасцей чакае забаўляльная праграма з цікавымі конкурсамі і майстар-класамі, кірмаш рамёстваў, атракцыёны, а таксама гала-канцэрт вядучых фольк-калектываў Беларусі, у суправаджэнні фаер-шоу і сярэднявечных танцаў.

**З 18 па 20 чэрвеня прайшлі Дні культуры Катар у Беларусі. Акцыя праводзілася ў адказ на Дні культуры Рэспублікі Беларусь у Дзяржаве Катар, што былі зладжаны ў гэтай азіяцкай краіне яшчэ ў сакавіку бягучага года. Тады беларусы здзівілі катарцаў фотаздымкамі, на якіх прэзентавалася непаўторнае хараставанне прыроды Беларусі: Белаежская пушча з дзіўнымі для арабскіх краін дубровамі, Бярэзінскі запаведнік, а таксама здымкі архітэктурных адметнасцей Беларусі — Нацыянальнай бібліятэкі, Мірскага і Нясвіжскага замкаў.**

— Нам ёсць што паказаць катарскім партнёрам, і, акрамя таго, нам важна прывозіць у Беларусь знакавыя выставачныя праекты з Катар, — заўважыў міністр культуры нашай краіны.

— Упэўнены, што падпісанне сённяшняга дакумента паспрыяе развіццю нашых узаемаадносін, — адзначыў, у сваю чаргу, Хамады бен Абдэль Азіза аль-Кувары, — пазнаёміць катарцаў з Беларуссю і яе традыцыямі, што, безумоўна, паслужыць, у тым ліку, і на карысць турыстычнага супрацоўніцтва паміж абедзвюма краінамі...

А сама цырымонія адкрыцця Дзён культуры Катар адбылася вечарам у Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Для гасцей прэстыжнай залы зладзілі канцэрт майстроў мастацтваў

І гэтую нагоду неспрэднага значэнства з культурай катарскага народа жыхары і госці Мінска выкарысталі напоўніцу. Яшчэ з раніцы, калі перад філармоніяй пачалі завіхацца рабочыя ды ўстанавілі незвычайныя шатры для будучай Катарскай культурнай вёскі, ля іх павывала шмат людзей. А яшчэ больш іх колькасць, натуральна, сабралася ў другой палове дня. Тады замежныя госці дэманстравалі беларусам шклянны посуд, разнастайныя парфумеры, кніжныя выданні, а таксама частавалі ўсіх ахвотных стравамі нацыянальнай кухні. Да прыкладу, кожны мог паласавацца такім нацыянальным катарскім блюдам, як ргат — тонкія блінцы, якія выкарыстоўваюцца ў якасці хлеба. Або пакаштаваць чаго больш салодкага: кухары тут жа, на вачах у захопленнай публіцы, гатавалі і прапанавалі ўсім, у тым ліку і карэспандэнту “К”, эльгемат — салодкія азіяцкія прысмакі, прыгатаваныя з мукі і сыравяшы.

Літаральна ў кожным катарскім шатры можна было ўбачыць нешта цікавае і адметнае: хтосьці з мінчан цікавіўся асаблівасцямі азіяцкай рыбалкі ў “рыбным” павільёне, нехта распытваў рэцэпты ўпадабаных страў, а многія абступалі музыкай.

Выходзячы з метро, выпадковы мінак фактычна адразу ступаў на сатканыя па азіяцкім узоры дываны, удыхаў



Руіны Белага палаца.

# Брэсцкая: Рэпартаж з мемарыяла шляхі да сэрца

**Яшчэ на чыгуначным вакзале Брэста карэспандэнт “К” заўважыў афішу: “Гістарычная рэканструкцыя першага дня Вялікай Айчыннай вайны. Мемарыяльны комплекс “Брэсцкая крэпасць”. 22 чэрвеня. 5.30 — 6.30”. Да “той самай” даты заставалася чатыры дні, але было зразумела, што мемарыял рыхтуецца да 22 чэрвеня не толькі цягам апошніх сутак, тыдняў або месяцаў, але ўвесь час свайго існавання — з года ў год, шукаючы новыя словы напаміну пра вядомы падзеі...**

Сёлета, як ужо адзначалася ў шматлікіх абвестках, традыцыйны мітынг-рэквіем “День памяці і смутку” прадоўжыла гістарычная рэканструкцыя “Уварванне” на тэрыторыі Кобрынскага ўмацавання крэпасці. Каля пяцісот удзельнікаў гістарычных клубаў з Беларусі, Украіны, Расіі, арыгінальная ваенная тэхніка 1940-х, задзейнічаны піратэхнічныя сродкі — арганізатары прапанавалі глядачам маштабную тэатралізаваную дзею. Але не забыліся і на іншыя формы: адкрыццё дзвюх выставак у Музеі абароны Брэсцкай крэпасці і шэсце парада чырвонаармейцаў ў духу 1940-х па галоўных вуліцах горада.

Але, сапраўды, новы час нараджае новыя формы аповеду пра вайну, пра тыя страшныя падзеі, патрабуючы пошуку новых шляхоў да сэрца сучасніка. Як іх знаходзіць Мемарыяльны комплекс “Брэсцкая крэпасць — герой”? На гэтае пытанне паспрабавала адказаць карэспандэнт “К” пад час паездкі ў славыты мемарыял напярэдадні знакавай даты.

## “Яна — сіла духу”

На стаянцы ля ўвахода ў крэпасць — некалькі аўтобусаў, машыны. Нягледзячы на тое, што надвор’е зусім не спрыяе шпацыру па сцякоце, тэрыторыя Мемарыяльнага комплексу ў рабочы дзень стракаціць летнімі строямі шматлікіх наведвальнікаў.

— Наш комплекс прываблівае людзей незалежна ад таго, колькі гадоў прайшло з трагічнай даты, — сустракае мяне намеснік дырэктара па навуковай працы ўстанова Ларыса Бібік. — 22 чэрве-

ня — гэта тая дата, якая ўвогуле звяртае ўвагу людзей да такога паняцця, як вайна. І, на прыкладзе, у прыватнасці, Брэсцкай крэпасці, — да такога паняцця, як мужнасць...

Таму скардзіцца мемарыялу на ўвагу наведвальнікаў не выпадае. Ды і статыстыка сведчыць: “Брэсцкая крэпасць — герой” з’яўляецца адным з самых наведвальных музеяў ваеннай тэматыкі на тэрыторыі Беларусі.

— Толькі ў мінулым годзе мы прынялі каля 350 тысяч чалавек, — адзначае суразмоўца і дадае, што значную ролю ў росце папулярнасці помніка сыграла вядомая беларуска-расійская стужка “Брэсцкая крэпасць”: — Хочам падзякаваць стваральнікам фільма за іхні ўнёсак у справу выхавання патрыятычных пачуццяў сучаснікаў, бо цяпер на пытанне “Што вас прымусіла прыехаць у наш мемарыял?” часта чуем такі адказ: “Захацелася ўбачыць на свае вочы мясціны, дзе адбываліся тыя падзеі са стужкі...”

Разважаючы пра сучаснае месца Брэсцкай крэпасці ў розумах сучаснікаў, Ларыса Бібік прапановуе трапную фармулёўку:

— Сёння з’яўляецца шмат версій і ўдакладненняў падзей, якія разгарнуліся тут у 1941-м. Але мы разумеем, што тыя ж соўванні ў датах, новыя звесткі ці мастацкае перабольшанне не змяняюць галоўнага: Брэсцкая крэпасць, у першую чаргу, звязана для людзей з паняццем мужнасці: яна — сіла духу...

## Гісторыя “Загада № 1”

Аднак плынь наведвальнікаў не спыняецца не толькі дзякуючы рэкламе, працягвае спецыяліст, але і таму, што Мемарыяльны комплекс пастаянна вядзе навукова-асветніцкую і навукова-даследчую працу.

— Штогод у нас ладзіцца больш чым 500 культурных мерапрыемстваў: мітынгі, прысвячэнні ў студэнты, у прафесію, грамадска-палітычныя акцыі... — распавядае Ларыса Бібік. — Літаральна колькі дзён таму і 819 навабранцаў Брэсцкага гарнізона давалі прысягу на плошчы Цырыманіялаў Мемарыяльнага комплексу. Колькі разоў была на падобнай акцыі, але гэта заўсёды хвалюе наноў...



Цярэспальскія вароты чакае рэстаўрацыя. (Працяг на стар. 7.)

# Праекты з прыярытэтамі

18 чэрвеня ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета прайшлі перамовы міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла Латушкі з міністрам культуры, мастацтваў і спадчыны Дзяржавы Катар Хамады бен Абдэль Азіза аль-Кувары. Пад час перамоў адбылося падпісанне выканаўчай праграмы культурнага супрацоўніцтва паміж Урадам Рэспублікі Беларусь і Урадам Дзяржавы Катар на 2011 — 2013 гады.

— Упэўнены, што правядзенне Дзён культуры Катар у Беларусі стане добрым стымулам для развіцця больш шырокага супрацоўніцтва паміж нашымі дзяржавамі, якое абавязкова набудзе сістэмны характар, — зазначыў Павел Латушка пасля падпісання гэтага знакавага дакумента.

Па яго словах, бакі дамовіліся пра абмен вопытам у галіне тэатральнага мастацтва, бібліятэчнай сферы і галіне аховы культурнай спадчыны. Таксама плануецца навучанне катарскіх студэнтаў на базе вышэйшых навучальных устаноў сферы культуры нашай краіны. А наступнай тэмай беларуска-катарскіх перамоў, па словах міністра культуры нашай краіны, стане выставачная дзейнасць.



арабскай краіны. Прычым канцэрты праходзілі ў сценах Белдзяржфілармоніі цягам усіх трох дзён акцыі.

Як зазначыў Павел Латушка, Дні культуры Катар у Беларусі — важная падзея ў культурным жыцці абедзвюх краін, якая сведчыць пра узаемную зацікаўленасць развіцця беларуска-катарскіх сувязей. Кіраўнік Міністэрства культуры падкрэсліў: мерапрыемства — добрая нагода для беларусаў пазнаёміцца з традыцыямі Катар.

нязвычайны пах і незнаёмых страў і акунаўся ў атмасферу загадкавага Усходу... Карацей, кожны меў магчымасць дакранацца да катарскай культуры і адчуць яе на смак не толькі ў пераносным, але і ў прамым сэнсе слова. Дні культуры Катар у Беларусі фактычна абверглі знакамітую прымаўку пра тое, што Захад і Усход сысціся не могуць. “Могуць!” — з упэўненасцю сцвердзяць усе тыя, хто наведваў цягам гэтых трох дзён Катарскую культурную вёску ў цэнтры нашай сталіцы.

Жыццё вірвала ў гэтых шатрах цягам трох дзён — з 18 па 20 чэрвеня. Катарскія госці шчодро дарылі мінчанам свае ўсмешкі, дзяліліся традыцыямі і выконвалі любую ўпадабаную мелодыю. А 20 чэрвеня, напрыканцы праграмы мерапрыемстваў, азіяцкія госці зладзілі нават вулічныя танцы. Таму ідэя правядзення Дзён культуры ў незвычайным фармаце — пад адкрытым небам — цалкам сябе апраўдала!

**Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ**  
На здымках: Хамады бен Абдэль Азіза аль-Кувары і Павел Латушка ў час падпісання выканаўчай праграмы культурнага супрацоўніцтва паміж урадамі Беларусі і Катар; віруе Катарская культурная вёска.  
Фота Юрыя ІВАНОВА

Фота Геннадзя ЖЫНКОВА, БелТА

**Фестывалю, колькі б іх лік ні ўпарадкавалі, стано-  
віцца ўсё больш. І гэта нармальна! Але ці заўсёды  
яны праводзяцца так, каб не перашкаджаць адзін ад-  
наму?**

**8 — 10 чэрвеня, да прыкладу, супалі такія значныя для  
развіцця нацыянальнай культуры і папраўдзе выбіт-  
ныя святы, як Нацыянальны фестываль песні і паэзіі  
ў Маладзечне ды Міжнародны фестываль народнай  
музыкі "Звіняць цымбалы і гармонік" у Паставах. А  
на гэтыя выхадныя, што яшчэ больш "крута", прыпа-  
даюць такія адметныя імпрэзы, як "Вечары Вялікага  
тэатра ў замку Радзівілаў" у Нясвіжы, XIX Міжнарод-  
ны фестываль песні і музыкі Падняпроўя Расіі, Бела-  
русі і Украіны "Дняпроўскія галасы ў Дуброўне", VII  
Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва  
"Берагіня" ў пасёлку Акцябрскі Гомельскай вобласці,  
VI Міжнародны фестываль "Навагрудак", VI Міжна-  
родны ваенна-гістарычны фестываль на лініі Сталіна,  
— і гэта далёка не поўны спіс. З аднаго боку, што  
ж тут дрэннага? Можна толькі радавацца, што ў нас  
так шмат святаў, прысвечаных, прынамсі, нацыяна-  
льнай гісторыі і культуры. З іншага ж, што рабіць, да  
прыкладу, тым слухачам ды калектывам, якія хацелі  
б пабываць і там, і тут? Хтосьці, упэўнена, безапе-  
ляцыйна адкажа: маўляў, выбіраць. Альтэрнаты-  
ва — гэта заўсёды добра!**

# Працэнт супадзення

**Наступствы  
рэкорднай  
гіперфестывальнасці:  
пяць фестываляў  
на адны выхадныя**

Можа, так яно і ёсць. Але пры  
адной умове: калі такая альтэрна-  
тыва — заканамернасць, і ўнікае  
яна пастаянна, ледзь не штодзень. У  
нас жа — усё наадварот. Дакладней,  
паводле прынцыпу: то густа — то  
пуста. Ці ўгадаеце вы, да прыкла-  
ду, такую ж колькасць фестывалюў  
у адны і тыя ж дні ў іншыя месяцы?  
Ну, хіба напрыканцы мая. Затое жні-  
вень — цалкам адпачынкавы. Для  
каго — для артыстаў?

Так, яны і папраўдзе ідуць у адпа-  
чынак — і дружна выпраўляюцца на  
разнастайныя замежныя фестывалі,  
якіх у гэты час багата. І не таму, што  
ў іншы час іх няма! Проста, там фес-  
тывалі ладзяцца для... публікі, якая,  
зразумела, не ведае "адпачынкаў".  
Спачатку ідзе на адзін фестываль  
(можа, нават выпадкова), потым —  
на другі, а там, глядзіш, ужо і спецы-  
яльна запрашаць не трэба: усе ўжо  
прызвычаліся.

На каго ж разлічаны нашы фес-  
тывалі? І што з'яўляецца іх мэтай?  
Завабіць турыстаў? Выхаваць ад-  
данных, дасведчаных прыхільнікаў?  
Прадэманстраваць уласнае май-  
стэрства ў абраным кірунку? Ці  
проста — "пафестываліць"? Мэтай  
нашых фестывалюў амаль ніколі не  
становіцца прыцягненне турыстаў.  
Ужо хаця б таму, што рассяліць ды  
накарміць іх змога не кожны рай-  
цэнтр. Ну, можа, калі толькі пры-  
едуць на турыстычным аўтобусе,  
паглядзяць гадзіну-дзве — і паедуць  
далей па сваім маршруце аглядаць  
славутасці. А каб той славутасцю  
стаўся сам фестываль?..

Сярод першых, хто на гэта свя-  
дома арыентуецца, — прыватнікі,  
асабліва ў выпадку аграэкатурызму.  
А што? Абвешчаецца нейкі фес-  
тываль (іншымі словамі, культурная  
праграма) — і гэта становіцца да-  
датковай рэкламай. Адна справа —  
з'ездзіць кудысьці "проста так",  
іншая ж — яшчэ і фестывальныя  
праграмы заспець, сумясціць, так  
бы мовіць, прыемнае з карысным.  
У замежжы гэта даўно ўжо стала  
звычайнай практыкай. Бо фестыва-  
льны рух і папраўдзе здольны ру-  
хаць не толькі ўласна культуру, але  
і эканоміку. Ланцужок вельмі про-  
сты: будзе фестываль — значыць,

будуць шматлікія турысты, а гэта, у  
сваю чаргу, — хуткае развіццё сфе-  
ры абслугоўвання (гатэлі, харчаван-  
не, выраб сувенірнай прадукцыі).  
Чым не штуршок для развіцця тых  
жа малых гарадоў, дзе няма буйных  
прадпрыемстваў?

Нам гэта пакуль не "пагражае",  
бо на ўзроўні адсутнасці тых жа гатэ-  
ляў усё і спыняецца. Можа, тады на-  
шы фестывалі — для "гадавання"  
айчынных аматарскіх калектываў?  
Так яно і ёсць. Калі слова "айчынныя"  
замяняць на "тутэйшыя" — без ані-  
якага зняважлівага падтэксту, адно  
зыходзячы з геаграфічных парамет-  
раў. Бо публіка на нашых фестыва-  
лях — гэта жыхары таго або іншага  
паселішча, дзе праводзіцца мерап-  
рыемства, і ўдзельнікі самога фестыва-  
ля, якія прыйдуць паслухаць сваіх калег.  
Пры такім раскладзе нават зручна,

**На каго ж разлічаны нашы фестывалі?  
І што з'яўляецца іх мэтай? Завабіць  
турыстаў? Выхаваць адданных,  
дасведчаных прыхільнікаў?  
Прадэманстраваць уласнае майстэрства  
ў абраным кірунку? Ці проста —  
"пафестываліць"? Мэтай нашых  
фестывалюў амаль ніколі не становіцца  
прыцягненне турыстаў.**

каб фестывалі "накладаліся" адзін  
на адзін: менш гасцей — менш пра-  
блем. Дык і сапраўды нашы мастацкія  
святы — для "ўнутранага" карыстан-  
ня? І ўсе запэўніванні з месцаў пра  
тое, што, маўляў, кожнае мерапры-  
емства мае сваю спецыфічную публі-  
ку — толькі, як кажучы, "адмазка",  
бо часта супадаюць па часе менавіта  
падобныя адно да аднаго мерапры-  
емствы, і нават тыя іх удзельнікі, якія,  
бывае, заяўлены там і тут, вымушаны  
вырашаць дилему: як паспець? Ці —  
рабіць выбар: усё ж там ці тут?

Такі сіндром "адначасовасці" (на-  
гадаю, пры далейшай "пустычы") да-  
тычыцца не толькі фестывалюў, але  
і нашай канцэртнай практыкі. Возь-  
мем хаця б беларускую музыку. Тыя  
ж айчынныя прэм'еры гучаць у нас  
далёка не штодзень. Але раптам, зда-

раецца, надыходзіць момант, калі  
яны "наступаюць" адна на адну, супа-  
даючы па часе. Арганізатары толькі  
рукамі разводзяць: маўляў, пры чым  
тут мы? У кожнага — свая публіка.

У свой час, калі прымаліся разна-  
стайныя захады па ўпарадкаванні  
канцэртна-гастрольнай дзейнасці,  
размова не раз ішла пра неабход-  
насць стварэння гэтай "агульнай  
афішы", куды ўносіліся б усе запла-  
наваныя мерапрыемствы. Займа-  
ючыся арганізацыяй чарговага, мож-  
на было б прадугледзець працэнт  
"супадзення-несупадзення" яго з  
іншымі. Чым не выйсе? Але ж, зда-  
раецца, адна і тая ж установа ладзіць  
адначасова згаданыя ўжо беларускія  
прэм'еры на дзвюх сцэнах. Няўжо і  
там арганізатары "не здагадваюцца"  
пра такое "выпадковае" супадзенне,  
ад якога пакутуюць і аўтары, і выка-  
наўцы, і прыхільнікі нацыянальнай  
культуры?

У маі Генеральная пракуратура Рэ-  
спублікі Беларусь звярнула ўвагу на  
ідэйны кантэнт замежных гастролё-  
раў у сталічных маладзёжных клубах.  
Як вынік — забарона выступлення  
шведскага блэк-металічнага гурта  
"Marduk", а таксама настойлівае па-  
трабаванне да небезвядомай расій-  
скай "групіровкі "Ленинград":  
устрымацца на мінскім канцэрце ад  
звычайнай для яе песень лексікі. Нена-  
матыўнай. Ледзь толькі музычная  
тусоўка пастела абсмактаць гэтыя  
навіны на форумах ды ў сацыяльных  
сетках, як у агонь эмоцый было пад-  
кінута новае палена: забарона кан-  
цэрта аўстралійскага неафолькавага  
праекта "Death in June", што меўся ад-  
быцца 22 чэрвеня. Многія сталі казаць  
пра тэндэнцыю... Зрэшты, перш чым  
рабіць высновы, не лішне было б раз-  
абрацца: хто, каго і за што забараняе?

## Ваяўнічы рэзананс

Шведскі гурт, названы ў гонар ва-  
яўнічага вавілонскага бога, меўся  
выступіць у Мінску ў рамках вялікага

Дзеля справядлівасці варта адзна-  
чыць, што тэксты многіх "металічных"  
гуртоў — гэта своеасаблівы жанр, на-  
счытаны гратэскам, сарказмам, іроні-  
яй... Тое ж самае датычыцца і выказ-  
ванняў саміх выканаўцаў. На мінскай  
прэс-канферэнцыі ў франтмена ко-  
лішніх пераможцаў "Еўрабачання"  
— гурта "Lordi" — спыталі, чаму ля  
яго грымёркі па аўтограф выстраіла-  
ся так шмат дзяцей. Той адказаў: "Гэта  
была наша вячэра". Ага, так мы яму і  
паверылі... Розныя "трупы канібала"  
ды іншая грайндкоравая клаўнада  
выклікае падобную рэакцыю, акурат  
траглючы ў нішу трэш-культуры. Але  
ж лідар "Marduk" Морган запэўнівае,  
што ў дадзеным выпадку ўсё — су-  
р'ёзна.

— У адным з інтэрв'ю ён сцвяр-  
джае, што сатанізм і антыхрысці-  
янства для гурта — гэта не імідж, але  
пастыдоўная жыццёвая пазіцыя, —  
кажа Аляксандр Карповіч.

Нехта немінуца запырэчыць: пры-  
му тут проста недарэчны. Начальнік

# ЯНЫ Ж

**Як вядома, гастрольна-канцэртную дзейнасць у нашай  
краіне рэгулюе Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "Аб  
правядзенні культурна-відовішчных мерапрыемстваў",  
падпісаны 19 кастрычніка 2010 года. Адзін з яго пунктаў  
забараняе тыя імпрэзы, якія маюць на мэце ажыццяў-  
ленне прапаганды вайны альбо экстрэмісцкай дзейнас-  
ці, уяўляюць пагрозу для нацыянальнай бяспекі, гра-  
мадскага парадку, маральнасці, здароўя грамадзян.  
Таму матэрыял гэты не выпадкова пастаўлены менавіта  
ў нумары, што выйшаў сёння. Учора ў нашай дзяржа-  
ве сотні мерапрыемстваў былі прымеркаваны да Дня  
ўсенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны.  
22 чэрвеня ніколі не будзе ўспрымацца намі як звычай-  
ны летні дзень. Памяць пра трагедыю, якая скаланула  
ўвесь наш народ больш за сем дзесяцігоддзяў таму, жы-  
вая і сёння. Яна перадаецца на генетычным узроўні.  
Але вернемся з нагоды гэтай даты да згаданага Указа.  
Як прымяняецца дакумент у дачыненні да канкрэтных  
выпадак — выступленняў тых або іншых выканаўцаў?  
Адзін з запланаваных на 22 чэрвеня канцэртаў у адным  
са сталічных клубаў адмянілі. Яго адмена стала яшчэ ад-  
ной нагодай для разваг пра ідэйны і маральны аспект  
гастрольна-канцэртнай дзейнасці.**

тура, удзел у якім прынялі яшчэ тры  
"металічныя" каманды з розных кра-  
ін. У выніку ўмяшальніцтва Генпраку-  
ратуры канцэрт адбыўся ва "ўсеча-  
ным" варыянце.

— Звярнуўшы ўвагу на гэтае ме-  
рапрыемства, мы вывучылі інфар-  
мацыю пра заяўлены ў ім гурты,  
даведаліся пра іх жыццёвую пазіцыю,  
зрабілі пераклады тэкстаў песень, —  
кажа старшы пракурор Генеральнай  
пракуратуры Рэспублікі Беларусь  
Аляксандр Карповіч. — І ў выніку  
прыйшлі да высновы, што адзін з за-  
планаваных удзельнікаў імпрэзы не  
надта ўлічваецца ў тыя маральныя  
нормы, якія існуюць у нашым грамад-  
стве. Падкрэслію: гэта не мае альбо  
чыё-кольвечы яшчэ аднаасобнае ра-  
шэнне — выснова была зроблена ка-  
легіянальна, пасля дэтальнага аналізу  
інфармацыі. У выніку арганізатары  
канцэрта і клуб, дзе ён меўся прайсці,  
атрымалі афіцыйнае папярэджанне  
Генеральнай пракуратуры...

"Танкавая дывізія "Мардук" пра-  
цягвае свой трыумфальны марш су-  
праць хрысціянства", — сцявае гурт у  
сваім "хіце". Нават пры павярхоўным  
вывучэнні іхняй музыкі на адпавед-  
ных інтэрнэт-сэрвісах складваецца  
трывалае ўражанне, быццам гэта  
акурат той калектыў, які ўвесь час сля-  
вае адну і тую ж самую песню, хіба  
трохі змяняючы аранжыроўкі.

— Тэксты гурта ўтрымліваюць  
незлічоныя сцэны гвалту і абразу  
хрысціянскіх каштоўнасцей, якіх пры-  
трымліваецца большая частка жыха-  
роў краіны, — дадае Аляксандр Кар-  
повіч.

аддзела мастацтваў у праўлення ку-  
льтуры Мінгарвыканкама Уладзімір  
Анціповіч ахвотна пагаджаецца з  
гэтай аксімай. І адразу дадае: трэба  
весці гаворку не толькі і не столькі  
пра самі гурты як адасобленыя з'явы  
музычнай культуры, колькі пра той  
сацыяльны рэзананс, які яны хоцькі-  
няхочькі выклікаюць.

— Ёсць выканаўцы, здатныя спра-  
вакаваць публіку на неадэкватныя  
дзейні, і вынікі могуць быць самыя  
несуццёвыя. Незразумела, як  
павядзе сябе натоўп у пэўных варун-  
ках, — лічыць начальнік аддзела мас-  
тацтваў.

Можна прадбачыць, што і гэтая  
пазіцыя ў пэўных колах выкліча бур-  
ную дыскусію. Ці можна забараняць з  
увагі толькі на гіпатэтычную пагрозу,  
ці не дзейнічае тут прэзюмпцыя неві-  
наватасці? Адрозна знойдзецца і дарэч-  
ны аргумент: той самы "Marduk" ужо  
выступаў у Мінску гады два таму — ні-  
быта, усе засталіся цэлыя, масавых  
беспарадкаў не адбылося...

Затое, на іншым канцэрце гу-  
рта, у Лос-Анджэлесе, нехта з фанатаў  
непасрэдна перад сцэнай падпаліў  
Біблію. Імпрэза была спынена: з пры-  
чын... пажарнай бяспекі. Музыканты  
адразу ж заявілі, што яны тут ні пры-  
чым. І паспрабуй гэта аспрэчыць! Яны  
ж самі нічога не палілі. Яны проста  
абвясцілі татальную вайну супраць  
хрысціянства ды запэўнілі ўсіх, што гэта  
— ўсур'ёз...

Апошні на сённяшні дзень факт  
апаганьвання хрысціянскіх святыняў  
Беларусі зафіксаваны літаральна ко-  
лькі месяцаў таму: у ноч на 18 сака-

Працяг тэмы фестывальнага  
збегу — у матэрыялах "гарачай  
лініі" на стар. 10 — 11.

віка на сценах праваслаўнага храма Сергія Раданежскага з’явіліся перакульныя крыжы ды зняважлівыя надгісы. Гэта здарылася ў Мазыры, дзе яшчэ зусім нядаўна сттаністы дазвання спалілі царкву і ледзь не знішчылі касцёл сярэдзіны XVIII стагоддзя.

Вядома, удзельнікі гурта тут таксама ні пры чым. Следства іх нават не падазравала. У хлопцаў, не сумняваюся, было жалезнае алібі: у вызначаны час яны акурат змывалі “пэнткорпс” пасля чарговага ўдалага выступлення альбо давалі новыя “бавыя” інтэрв’ю. Абсалютна перакананы і ў тым, што гэта не шведы аблівалі бензінам ды запэцкавалі розным брыдоццем іншыя “пацярпелыя” храмы нашай краіны. А такіх выпадкаў — не адзін і не два. І гэта, на вялікі жаль, паўсюдная — сусветная — тэндэнцыя. У адной толькі Нарвегіі, якая лічыцца раздзімай блэк-металу, сатаністы і радыкальныя неаязычнікі спалілі больш за 30 старадаўніх драўляных цэркваў! Непасрэдня герастраты (часта непаўнагадовыя) трапляюць за кра-

калектыву цудоўна ўсведамлялі, што стала прычынай забароны — хаця, вядома, і не ўхвалялі такое рашэнне. У выпадку з “Death in June” агульная рэакцыя была зусім іншай: ну а гэты чым не дагадзілі?

Адрасаваў дадзенае пытанне Аляксандру Карповічу. Ягоны адказ мяне, прызнацца, трохі агаломшыў. У Інтэрнэце я налічыў не адзін дзясятка сайтаў (у тым ліку — і інфармагенцтваў), якія прыпісваюць забарону менавіта Генпракуратуры, а тут раптам...

— Мы не маем да гэтага рашэння ніякага дачынення, а інфармацыя, што з’явілася ў Інтэрнэце, не адпавядае рэчаіснасці. Таму, шчыра кажучы, каменціраваць дадзены факт мне складана, — адзначыў супрацоўнік пракуратуры.

падрабязна патлумачыць розныя “спрэчныя” моманты ўласных тэкстаў. Прыкладам, песня “Ружовыя аблогі Халакосту” з’явілася нібыта пад уражаннем... вываржэння вулканаў у Ісландыі.

Пірсу паверылі, і цяпер яго праект вольна гастралюе па Германіі. Я не паверыў і звярнуўся да “першакрыніцы”. Так, у няўцямных, вычварна-метафарычных тэкстах і сапраўды няма слоў кшталту “нацызм” і да яго падобных. Тым не менш названы пункт не здымае ўсіх пытанняў. У тым ліку — да прамоўтараў.

Па словах Дугласа Пірса, назва “Смерць у чэрвені” і сапраўды мае адносіны да пачатку вайны — толькі іншай, Першай сусветнай. А калі канкрэтней — да забойства эрцгерцага Фердынанда ў Сараева. Што ж да Другой сусветнай... Музыкант назваў яе

цэрта тое, што выступленне прысвечана ахвярам вайны. Ці пралічваліся такія варыянты ці, прынамсі, захады да іх прапрацоўкі прамоўтарам?

Як адзначыў Аляксандр Карповіч, забарона — гэта крайняя мера. І ёй заўсёды мусіць папярэднічаць не толькі дэталёвае вывучэнне матэрыялаў, але і гутарка з арганізатарамі канцэрта: іх пазіцыя абавязкова павінна быць прынята да ўвагі. Па словах Максіма Елісеева, пад час свайго візіту ў гарадское ўпраўленне культуры ён спрабаваў прывесці аргументы адносна “невінаватасці” гурта. Але...

Зрэшты, аргументы аргументамі, а факт ёсць факт. Неспрэчна тое, што сімвал, які выкарыстоўвае гурт на сваіх канцэртах (без залежнасці ад таго, які змест укладаюць у яго самі музыканты), не можа прысутнічаць у грамадскіх месцах, наогул — на зямлі той краіны, дзе ён наўпрост

— На жаль, многія сёння ўжываюць у побыце ненарматыўную лексіку, але зусім іншая справа, калі яна гучыць са сцэны, — Уладзімір Анціповіч яўна намякае на гурт “Ленинград”. — Які густ мы прывіваем публіцы?..

У сваю чаргу, Аляксандр Карповіч дадае, што лаянка ў грамадскім месцы лічыцца на Беларусі адміністрацыйным правапарушэннем, і сцэна тут — не выключэнне. Такі закон!

Безумоўна, забарона ўжо абвешчаных канцэртаў — гэта заўсёды вельмі траўматычна. Публіка злуецца. Арганізатары і ўласнікі канцэртных пляцовак нясуць невялікія выдаткі — і часавыя, і фінансавыя. Але Уладзімір Анціповіч перакананы, што прадурхленне такіх наступстваў павінна быць клопатам апошніх. Урэшце, і пра адпаведнасць зместу мерапрыемстваў заканадаўству ніхто не адмяняў.

— Паводле заканадаўства, менавіта арганізатары канцэртаў і ўласнікі пляцовак нясуць адказнасць за змест сваіх праграм, — кажа ён. — Урэшце, калі ўзнікае пэўны сумнеў, заўсёды можна патэлефанаваць да нас і параіцца.

Яшчэ пытанне — магчымасць аспрэчыць любы з вынесеных “вердыктаў”. Як адзначыў Аляксандр Карповіч, калі арганізатар палічыць яго несправядлівым, дык можа звярнуцца ў вышэйстаячую інстанцыю ці, у крайнім выпадку, — у суд.

## Супрацьтанкавы роў для “дывізіі” “Мардук”

# НІ ПРЫ ЧЫМ!, АБО “ШКАЛА ВЫМЯРЭННЯ” ДЭСТРУКТЫЎНАСЦІ ПАВОДЛЕ БЛЭК-МЕТАЛУ

ты, а “дывізія Мардук” выпраўляецца ў чарговы тур. Яна ж ні пры чым! Той жа Морган, які цікавіцца тэматыкай Трэцяга Рэйха (хаця і заяўляе, што не падзяляе яго ідэй), мабыць, ведае, на браме якой установы красаваўся “філасофскі” надпіс “Кожнаму — сваё”... Так, Бухенвальда.

У адным з інтэрв’ю Моргана ёсць паказальны пасаж: у музыканта спыталі пра “мёртвую галаву”, прышпіленую да ягонай гітары. Той адказаў: ну так, сапраўдная, з эсаўскай фуражкі... Ну так, прычэпіў... Чаго, маўляў, не здараецца...

— Для ажыццяўлення кантролю я асабіста прысутнічаў на тым канцэрте, дзе меўся выступаць гэты гурт, — кажа Аляксандр Карповіч. — Кантынгент у зале быў розны, але асноўная маса публікі — гэта вельмі маладыя людзі. Ці можна з упэўненасцю казаць, што яны маюць сфарміраваную псіхіку і выразную жыццёвую пазіцыю?..

Як вядома, неўсведамленне адказнасці не вызваляе ад згубных вынікаў. І калі б стыхійная з’ява, вядома сацыялагам пад назвай “маладзёжны сатанізм”, выяўлялася толькі на клубных танцолах, увага Генпракуратуры да шведскіх “металістаў” і сапраўды выклікала б недаўменне. На жаль, гэта не так, бо ў эпіцэнтры стыхіі знаходзіцца менавіта адпаведны ідэйны напрамак блэк-металу — і згаданы гурт у прыватнасці.

### Дык хто памёр у чэрвені?

Як адзначыў Аляксандр Карповіч, прыняццю рашэння аб забароне папярэднічала сустрэча з арганізатарамі канцэрта: работнікам Генпракуратуры было важна выслухаць іх пазіцыю. Але тыя не сталі адмаўляць відавочнае. Мяркуючы па выказваннях у сацыяльных сетках, нават прыхільнікі

Упершыню паведамленне пра забарону канцэрта з’явілася на старонцы падзеі ў адной з сацсетак. Як распавёў непасрэдны арганізатар імпрэзы Максім Елісеў, ва ўпраўленні культуры Мінгарвыканкама спалілася на ініцыятыву Генпракуратуры. Ніхто з журналістаў не парупіўся звярнуцца па каментарыі да саміх ньюсмейкераў, тыражуючы дэзінфармацыю.

Уладзімір Анціповіч не адмаўляе таго, што ініцыятыва адмены канцэрта зыходзіла менавіта ад упраўлення культуры. Насцярожыла, па-першае, назва праекта — “Смерць у чэрвені”, а па-другое — дата канцэрта: 22 чэрвеня.

— Адкрыўшы афіцыйны сайт гурта, мы ўбачылі, што ён носіць яўны праваэкстрэмісцкі характар, — адзначыў Уладзімір Анціповіч. — І праводзіць яго канцэрт у гэтую трагічную для ўсіх беларусаў дату падалося нам папраўдзе кашчунствам...

Першае, што я ўбачыў на згаданым сайце, — тая самая “мёртвая галава”, вельмі падобная паводле сваёй іканаграфіі на эмблему СС. Але лідар (і фактычна адзіны ўдзельнік гурта) Дуглас Пірс ахвотна тлумачыць у сваіх інтэрв’ю, што да нацызму гэты сімвал смерці не мае абсалютна ніякага дачынення. Ён, маўляў, з’явіўся значна раней ды меў мноства разнастайных варыяцый і культурных інтэрпрэтацый. Паводле слоў выканаўцы, на лагатып “DJ” сімвал перакачаваў з формы прускіх гусараў часоў Фрыдрыха Вялікага.

Усе абвінавачванні ў прапагандзе неанацизму і нават сімпатых да яго Пірс нібыта адмаўляе: “Я музыкант і не маю ніякага дачынення да палітыкі”. Тым не менш, забарона канцэрта ў Мінску — не першы такі прэцэдэнт у больш як 30-гадовай гісторыі “Death in June”. Прыкладам, яшчэ гадоў сем таму праект меў сур’ёзныя праблемы ў Германіі. Гэта прымусіла Пірса

**На канцэрте гурта ў Лос-Анджэлесе нехта з фанатаў непасрэдна перад сцэнай падпаліў Біблію. Імпрэза была спынена: з прычын... пажарнай бяспекі. Музыканты адразу ж заявілі, што яны тут ні пры чым. І паспрабуй гэта аспрэчыць! Яны ж самі нічога не палілі. Яны проста абвясцілі татальную вайну супраць хрысціянства ды запэўнілі ўсіх, што гэта — ўсур’ёз... Яны ж ні пры чым — і кропка!**

“найвялікшай трагедыяй чалавецтва” ды адзначыў, што гэтая віхура не абмінула і яго сям’ю: ягоны бацька быў пілотам Брытанскай авіяцыі і прымаў непасрэдна ўдзел у баявых дзеяннях.

— Паўтаруся, нас насцярожыла менавіта супадзенне: трагічная дата і назва гурта, — адзначыў Уладзімір Анціповіч. — Таму ўзнікае пытанне да арганізатараў канцэрта: ці вывучалі яны ў школе гісторыю?..

Безумоўна, такое супадзенне Максім Елісеў спрабаваў патлумачыць выпадковым збегам абставін і напружаным гастрольным графікам праекта: 21 чэрвеня гурт выступіў у Кіеве, а ўжо 23-га — у Маскве. Беларусь мелася стаць другой з шасці постсавецкіх краін, праз якія праходзіць яго турнэ. І, тым не менш, гэта цяжка назваць паўнаважным аргументам. Няўжо прамоўтарам нельга было пралічыць прадказальную рэакцыю на гэтае супадзенне! Паспрабуем уявіць іншы ход падзей? Скажам, скіраваць непажаданыя асацыяцыі зусім у іншае рэчышча, прысвяціўшы імпрэзу памяці ахвяр вайны. Улічваючы агульнае вышэй стаўленне Дугласа Пірса да гэтай гістарычнай даты, ён бы, мусіць, не адмовіўся. Мабыць, Пірс не адмовіўся б і пазначыць на промапрадукцыі кан-

звязваецца ці не з самай жалівай старонкай мінулае вайны: карнымі аперацыямі і сталенымі вёскамі. Не можа прысутнічаць ні 22 чэрвеня, ні ў любы іншы дзень.

### Пытанне крытэрыяў

Яно паўстае немінуа, і нікуды ад яго не падзецца. Як стварыць больш-менш аб’ектыўную “шкалу вымярэння” дэструктыўнасці? І начальнік аддзела мастацтваў, і старшы пракурор Генпракуратуры аднадушна перакананы, што гэта — немагчыма.

— У выпадку з ацэнкай твораў мастацтва фактар суб’ектыўнасці ня зменна прысутнічае, — перакананы Аляксандр Карповіч. — Камусьці падабецца “Чорны квадрат”, а хтосьці кажа, што сам бы намаляваў не горш. Нехта назаве амаральнай нават эстраду...

— Культура — гэта не вытворчасць або будаўніцтва, дзе існуюць канкрэтныя ды непарушныя стандарты, — кажа Уладзімір Анціповіч. — Мы жывём у сучаснай еўрапейскай краіне, і жорсткія рамкі, якія абмяжоўваюць свабоду творчасці, будуць выглядаць недарэчнымі...

І таксама аднадушна абодва суразмоўцы прамовілі фразу: “Але ж павінны быць нейкія межы...”. Межы маралі і, урэшце, прыстойнасці.

— Важна адзначыць таксама і тое, што прынятае рашэнне не павінна быць прынятым адной асобай, — дадаў супрацоўнік Генпракуратуры.

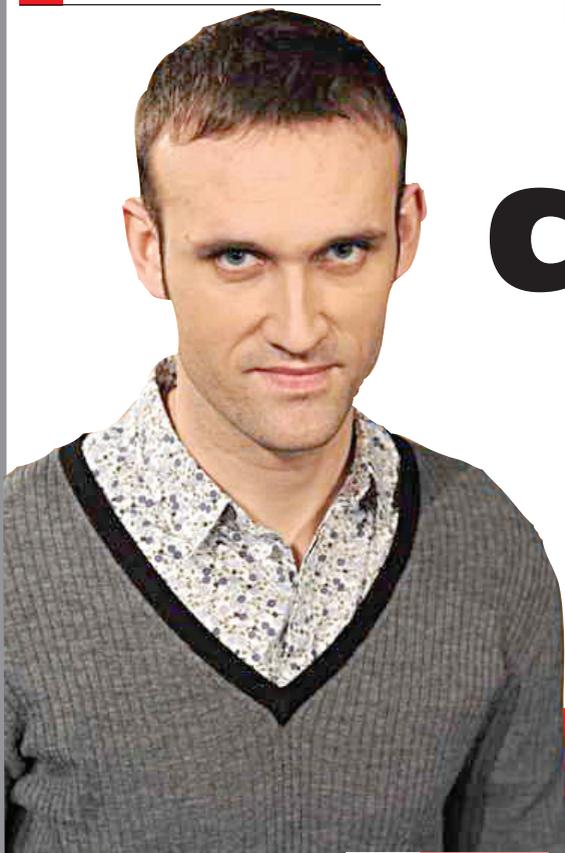
Пытанне пра выпрацоўку механізма прыняцця падобных рашэнняў пакуль што застаецца адкрытым. Магчыма, ёсць сэнс стварыць спецыяльную камісію або цэнтр, уключыўшы ў склад дасведчаных у сучаснай музыцы культуралагаў, псіхалагаў, сектолагаў?.. Бо наўрад ці спецыяліст, скажам, райаддзела культуры здатны самастойна чытаць ды інтэрпрэтаваць англамоўныя тэксты. А з такой праблемай даводзіцца сутыкацца і яму. І вось падобная інстытуцыя, куды можна звярнуцца па кампетэнтную кансультацыю, сыграла б тут сваю станоўчую ролю. Тады і не будзе спакусы прымяніць прынцып: маўляў, прасцей забараніць, чым тлуміць сабе галаву. Аляксандр Карповіч перакананы: такі падыход абсалютна недапушчальны.

— Я вельмі спадзяюся, што нашы канкрэтныя і абгрунтаваныя захады нікім не будуць успрыняты як заклік забараняць усё запар, — кажа ён. — Ні пра якую глабальную кампанію “закручвання музычных гаек” тут нават не можа весціся гаворка...

Уладзімір Анціповіч упэўнены ў тым, што дадзеныя выпадкі застаюцца па-за пlynню агульнай тэндэнцыі, і ўвесь спектр сучаснай музыкі — уключна і з экстрэмальнымі “гатункамі” металу — будзе бесперашкодна гучаць на канцэртных пляцоўках.

— Але я перакананы, што гэты працэс нельга пакідаць без кантролю, — рэзюмаваў ён.

**Канец тэатральнага сезона — час падводзіць вынікі не толькі для рэпертуарных калектываў, але і для шэрагу тэатральных ініцыятыў, якія істотным чынам узбагацілі айчыннае творчае жыццё. У іх ліку — і праекты Цэнтра беларускай драматургіі і рэжысуры, які сёлета перайшоў у актыўную фазу сваёй працы і зробіў стаўку на практычную работу з драматургамі. Тым больш, зусім нядаўна пад эгідай Цэнтра прайшла першая выязная драматургічная лабараторыя, якая і стала інфармацыйнай нагодай для нашай размовы з кіраўніком Цэнтра Аляксандрам МАРЧАНКАМ.**



# Тры з пяці: статыстыка маладых драматургаў

## Лабараторыя выехала. Хто застаўся?

— **Аляксандр, распавядзіце, калі ласка, больш падрабязна пра канцэпцыю выязной драматургічнай лабараторыі.**

— Асноўным пасылам, ад якога мы, арганізатары адштурхоўваліся, было жаданне правесці ў дзеянні іншыя, адрозныя ад конкурсаў і чытак, формы працы, больш інтэнсіўныя. Мы добра ведаем, прыкладам, падмаскоўную "Любімаўку" як драматургічную лабараторыю, праз якую так ці інакш прайшлі бадзай усе значныя на сённяшні дзень расійскія аўтары апошняга дзесяцігоддзя. Аналагічная практыка існуе і на Захадзе. І нам было важна зразумець, як гэтая тэхналогія запрацуе ў беларускіх рэаліях, ці акажацца яна прыдатнай для нас. Можна было б, зразумела, зладзіць усё сама-тутам, але нам было прынцыпова важна прыцягнуць і досвед з боку: у рамках супрацоўніцтва з нямецкім аб'яднаннем "Mit-Ost" цягам пяці дзён мы працавалі са спецыялістам Ларсам Фогелем з Германіі (тое быў куратарскі праект у супрацоўніцтве з Ірынай Герасімовіч). Такім чынам атрымаў жыццё тэкст "Калі заўтра няма?" Дзмітрыя Багаслаўскага. Цяпер жа мы прыцягнулі да супрацоўніцтва Міхаіла Дурнянкова — аднаго з сучасных аўтараў, знакавых для расійскай тэатральнай прасторы.

— **Якім чынам была арганізавана работа ў рамках самой лабараторыі?**

— Пяць драматургаў і пяць рэжысёраў цягам пяці дзён у Астрашчыцкім гарадку, аддаліўшыся ад гарадской мітусні, самым шчыльным чынам кантактавалі адно з адным. Першы дзень — знаёмства — утрымліваў у сабе пэўную ступень правакатыўнасці, бо патрабаваў

ад удзельнікаў гранічнай адкрытасці: кожны распавядаў пра тое, што яго як творцу хвалюе, абазначыў ключавыя для сябе тэмы, і потым, пасля дзвюхгадзіннага перапынку, рэжысёры выбіралі, з кім з драматургаў яны хацелі б працаваць. На гэтым этапе ўзніклі пэўныя нечаканасці, але яны былі пераадолены. У выніку склаліся не толькі пары, але і рабочыя тройкі, чацвёркі. А далей пачалася праца. Раз на дзень мы збіраліся разам для, так бы мовіць, абавязковай праграмы: абмеркавання бягучых творчых момантаў, складанасцей і пытанняў, што ўзнікаюць у працэсе работы. Таксама Міхаіл Дурнянкоў падзяліўся досведам працы ў тэхніцы дакументальнага тэатра і работы з матэрыялам для дзіцячага тэатра па англійскай сістэме. Ну а на пяты дзень былі прадстаўлены непасрэдна вынікі гэтай работы.

— **Натуральна, мы таксама зацікаўлены ў прасоўванні гэтых тэксаў. Таму на пачатку новага сезона плануем правесці чыткі дадзеных твораў з запрашэннем на іх усіх зацікаўленых. Гэта, канешне ж, не той узровень рэалізацыі, пра які марыцца, але ж і магчымасці Цэнтра, а разам з ім — і Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, не бязмежныя: мы не можам усе гэтыя творы паставіць на сваёй пляцоўцы. Хочацца, каб імі цікавіліся і іншыя айчыныя тэатры.**

— **Дарэчы, а ці не паспрабаваць вам наступным разам запрасіць да ўдзелу ў лабараторыі рэжысёраў, якія ўжо працуюць у штаце беларускіх тэатраў? Хаця б для таго, каб кантакт драматургаў з рэальнымі тэатральнымі калектывамі завязваўся больш шчыльна і ў іх узнікла ўласная зацікаўленасць...**

— Значна больш сціпляя. Кагосьці збылі жорсткія рамкі — неабходнасць што-тыдзень выкладаць у Інтэрнэт пэўную колькасць тэксту, хтосьці проста "сышоў з дыстанцыі" па сваіх прычынах, для кагосьці незразумелымі засталіся мэты і задачы гэтага мерапрыемства... Да фіналу дайшлі толькі пяцёра ўдзельнікаў, якіх мы, безумоўна, прачытаем таксама. Гэтыя тэксты, дарэчы, атрымаюць аналітычныя рэзэнзіі, што было важна для аўтараў.

— **Значыцца, досвед паказвае, што жывы кантакт драматурга з практыкамі тэатра дае нашмат больш плён, чым сядзенне за камп'ютарам сам-насам з уласнымі думкамі. У сувязі з гэтым, вяртаючыся да тэ-**

З самага пачатку мы ставілі перад удзельнікамі лабараторыі галоўную задачу: нараджэнне новых, жывых тэксаў. Аднак гэта ўсё ж не быў дамоклаў меч, які вісеў над імі і патрабаваў "выдаваць прадукт". Для нас было важна, каб пачаўся творчы рух унутры груп. І такога плённага выніку мы, арганізатары, шчыра кажучы, нават не чакалі: напрыканцы працы лабараторыі з'явіліся тры даволі самастойныя тэксты, якія ўжо наўрад ці будуць відазмяняцца, а магчыма, толькі "дашліфуюцца" іх аўтарамі.

— **Тры з пяці — гэта надзвычай высокі праэнт, асабліва для першага досведу...**

— Так. Але не менш важна і тое, што ўсе аўтары працавалі з рэальнасцю. Людзі, якія фігуруюць у гэтых тэктах, распавядаюць пра нашу рэчаіснасць: не пра гістарычныя факты новага часу, а пра тыя рэаліі ды асаблівасці, што атачаюць нас сённяшніх.

— **Правакатыўнае пытанне: ці шмат сярод герояў гэтых твораў алкаголікаў, наркаманаў, маргіналаў — тых, з-за каго ў большасці рэжысёраў узнікае, так бы мовіць, недавер да сучасных п'ес?**

— Не, прадстаўнікоў сацыяльнага дна ў гэтых творах няма. Хіба што ў адным фігуруе падлетак, у якога не складваецца ўзаемаадносіны з маці і ён у сваіх інтэрнэт-стасунках з раўналеткамі падкрэслена "набірае мужнасці" за кошт ненарматыўнай лексікі.

— **Для таго, каб п'еса не засталася ўсяго толькі творам на паперы, неабходна даць ёй імпульс для далейшага руху — выхаду на сцэну. Як вы мяркуеце вырашаць дадзеную задачу?**

— Гэта — слушная думка. Мы, дарэчы, запрашалі да ўдзелу ў лабараторыі Кацярыну Аверкаву, ды ў апошні момант аб'ектыўныя абставіны не дазволілі ёй далучыцца да нас. Але я не магу сказаць, што сёлета сярод рэжысёраў былі адно пачаткоўцы: назаву Таццяну Навумаву і Вольгу Саратокіну — яны з таго ж курса, што і Кацярына Аверкава, але абедзве пэўны час жывуць ды працуюць за межамі нашай краіны і маюць пэўны тэатральны досвед, адрозны ад беларускага. І іх запрашэнне — гэта, з аднаго боку, спроба не даць ім адарвацца ад нашай краіны, а з іншага — спроба за кошт "асабістага інтарэсу" справакаваць сітуацыю "імпарту" новых беларускіх тэксаў за межы рэспублікі.

Для мяне было важна сабраць разам людзей, якія на ўзроўні матывацыі зацікаўлены працаваць на карысць айчынай драматургіі і тэатра, як пафасна мае словы ні гучалі б. Але лічу, што наспей час, калі мы павінны самі "гадаваць" сябе, рабіць гэты час, а не проста назіраць. Вось прыклад: студыя альтэрнатыўнай драмы "САД", якая сабрала ў сваіх шэрагах маладых драматургаў Дзмітрыя Багаслаўскага, Сяргея Анцыльевича, Віктара Красоўскага, Паўла Расольку... Яны адкрытыя, вельмі зацікаўлены ў адэкватным дыялогу, і ім важна, каб плён іхняй працы быў належным чынам прааналізаваны. Не дзеля "ацэнкі", а таму, што без узаемаага кантакту вельмі складана рухацца наперад.

— **Зусім нядаўна завяршыўся яшчэ адзін драматургічны праект Цэнтра — інтэрнэт-семінары, у часе якога драматургі пісалі свае тэксты амаль што ў рэжыме "онлайн". Якія ў яго вынікі?**

**мы выхаду новых п'ес на тэатральныя падмосткі, не магу не запытацца: ці толькі ў асабістай зацікаўленасці рэжысёраў і тэатраў крыецца праблема?**

— Сёння новая драматургія, якая ўжо ўяўляе з сябе не проста вучнёўскія практыкаванні, а свой свет, новы, адрозны ад традыцыйнага, патрабуе і адпаведнага, новага, да сябе падыходу. Спыняцца на тым, што, маўляў, сучасны глядач не гатовы ўсё гэта ўспрымаць, — неразумна і бесперспектыўна. Неабходна зразумець, дзе, з чаго, на якіх скрыжаваннях і агульных інтанацыях можа — і мусіць! — нарадзіцца гэтая новая тэатральная мова, якім чынам можна навучыцца карастацца ёй самім і "перадаць" гэтыя веды глядачам...

Я неадмоўчы задаваў пытанне: чаму ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў маладых рэжысёраў не знаёмляць з сучаснай драматургіяй? Не на ўзроўні лекцыяў пра тое, што напісана за апошнія гады, а — праз канкрэтную рэжысёрскую работу. Чаму б, прыкладам, уперамежку з пастаноўкамі паводле Чэхава, ім не прысвяціць хаця б семестр рабоце з тэксамі сучасных драматургаў? Бо толькі так — праз рэальную практыку — і можа фарміравацца новая тэатральная мова, якая здолее стаць падмуркам для сапраўднага, паўнаважнага выхаду на сцэну новай драматургіі...

Гутарыла  
Таццяна КОМАНОВА

## ІЗВОН, І ДЖАЗ

**3 2 па 6 ліпеня беларуская сталіца стане сапраўднай Меккай амаатарскага тэатральнага руху. На базе Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта пройдзе IX Сусветны кангрэс Міжнароднай асацыяцыі ўніверсітэцкіх тэатраў (AITU-IUTA), сумесна з IX Міжнародным фестывалем студэнцкіх тэатраў "Тэатральны куфар".**

Тэатральныя дзеячы і кампаніі з 35 краін свету наведаюць Мінск, каб сустрэцца з калегамі ды падзяліцца ўласным досведам у справе актуальнага тэатральнага мастацтва. Пацверджаны ўдзел у кангрэсе і вядучых тэатральных арганізацый свету, сярод якіх — Міжнародны інстытут тэатра пры UNESCO і яго генеральны сакратар Тобіяс Б'янконе.

Плануецца, што работа тэатральнага кангрэса будзе разгортвацца па трох асноўных вектарах: навуковая канферэнцыя, адукацыйны форум, а таксама ўласна "Тэатральны куфар". Гэтым разам ён збярэ на сваіх пляцоўках 13 студэнцкіх тэатраў з 11 краін свету: Кітая, Грузіі, ЗША, Уругвая, Украіны, Балгарыі, Францыі, Літвы, Філіпін, Расіі і, канешне ж, Беларусі.

Можна сказаць, што адной з дамінуючых на сёлетнім фестывалі будзе тэма сям'і і ўзаемаадносін у ёй. Так, Тэатр Цэнтральнай акадэміі драмы (Пекін, Кітай) прадставіць спектакль "Сям'я", у цэнтры якога — лёс трох жанчын з забяспечанай кітайскай "ячэйкі грамадства". Філіпінскі тэатр Універсітэта Атэнэа (Маніла, Філіпіны) у сваім "Чыстым каханні" паводле "Рамэа і Джульеты" У.Шэкспіра адшукае шэкспіраўскіх герояў сярод... падлеткаў філіпінскай мусульманскай абшчыны.

А беларускія тэатральна-аматары прэзентуюць наступныя пастаноўкі: "Увесь гэты джаз" паводле Ф.Фіцджэральда Тэатра-студыі "На філфаку" рэжысёра Веры Машэўскай, "Кругі" У.Боська тэатра "На балконе" ў пастаноўцы Сяргея Турбана,

Таксама глядачоў чакае адмысловы спецпраект "Па кім звоніць звон...", у рамках якога свае работы, створаныя на падставе шматлікіх сведчанняў ахвяр Другой сусветнай вайны і вязняў гета, прадставіць мінская Эксперыментальная лабараторыя "Тэатральны квадрат" — спектакль "Без назвы..." ў рэжысуры Ганны Суліма — і грузінскі Дзяржаўны ўніверсітэт Іллі пры падтрымцы Батумскага дзяржаўнага тэатра юнага глядача: "Планета попел" паводле п'есы Д.Мейровіца ў рэжысуры Іраклія Гогія.

Т.К.

## "Гомельскія байкі"

**У Навазьбаве, што на Браншчыне, прайшоў X Міжнародны фестываль маладзёжных амаатарскіх тэатраў "Славянскае перакрываўанне". За тры дні глядачы ўбачылі сем спектакляў. Па традыцыі, выступілі і прафесійныя калектывы.**

Гран-пры фестывалю прысуджаны народнаму студэнцкаму тэатру "Люстэрка" Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф.Скарыны за спектакль "Гомельскія байкі" па г'есе Васіля Ткачова (рэжысёр — Валянціна Вароніна). Пастаноўка, дарэчы, ішла на беларускай мове. Прыемна і тое, што Аляксандр Скідан атрымаў дыплом лаўрэата за выкананне галоўнай ролі ў "Гомельскіх байках".

Мяркуюцца, што гэты спектакль будзе паказаны на Фестывалі гумару ў Аўцюках і ў некаторых вёсках Гомельшчыны.

Юрась ВЕСНІ  
Гомель

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 3.)

Адзначыла спецыяліст і асобны кірунак — працу з дзецьмі. Да прыкладу, для самай малодшай узроставай групы распрацавана спецыяльная праграма "Прырода Брэсцкай крэпасці", каб малечы паступова знаёміліся з месцам, дзе адбываліся гістарычныя падзеі.

Пяты год дзейнічае акцыя "Малююць дзеці", і сёлета назапашаны за гэты тэрмін матэрыял (лепшыя работы дзяўчынак і хлопчыкаў разам з палотнамі вядомага мастака Пятра Дурчына, тэмай творчасці якога была менавіта Брэсцкая крэпасць і яе абаронцы) прадстаўлены ў выставачнай зале Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтру — найбуйнейшага ў абласным цэнтры.

— Да нас пастаянна прыходзяць лісты: людзі звяртаюцца з вуснымі просьбамі высветліць лёс іхніх сваякоў, — закрунула і вопыт навукова-даследчай працы Ларыса Рыгораўна. — І мы імкнёмся ісці ім насустрач, але часам такая праца можа весціся не год, і не два, а нават цягам дзесяцігоддзяў...

Сёння, калі адкрываюцца шматлікія архівы, з'явілася мноства рэсурсаў адпаведнай тэматыкі ў Інтэрнэце, магчымасці атрымання падобных звестак, несумненна, павялічыліся, адзначае спецыяліст. Але гэта не значыць, што даныя, якія атрымліваюць музейшчыкі праз падобныя крыніцы, не перапраўляюцца па некалькі разоў.

— Як вядома, спіс тых, хто служыў у Брэсцкай крэпасці, быў згублены пад час баёў, — распавядае Ларыса Бібік. — І ў аснове картатэкі, што фарміруецца ў нас ужо цягам больш чым пяцідзясяці гадоў, — успаміны ветэранаў, якія засталіся ў жывых. Зразумела, такія звесткі патрабуюць грунтоўнай праверкі. І калі сфарміруецца база даных пра ўсіх, хто мае дачыненне да падзей у Брэсцкай крэпасці, у Брэсце, яго ваколіцах, яна будзе ўтрымліваць вывераныя матэрыялы...

Так, намеснік дырэктара па навуковай працы прывяла прыклад падобнага даследчыцкага глэнчу.

— Той жа вядомы "Загад № 1", які быў знойдзены ў Крэпасці яшчэ ў першыя пасляваенныя гады, — распавядае яна. — Зрабіць дакладны аналіз таго, кім ён быў напісаны, нам удалося толькі літаральна некалькі месяцаў таму. Мы атрымалі дакладную копію загада, арыгінал якога, як вядома, знаходзіцца ў Маскве — у Музеі Узброеных Сіл, — і адправілі яго на параўнальны аналіз судова-медыцынскай экспертызы. Эксперты высветлілі, што гэта сапраўды



У крэпасці вялікая турыстычная плынь нават у будні дзень.

# Брэсцкая: Рэпартаж з мемарыяла шляхі да сэрца



Аляксандр Якубоўскі паказвае замененыя драўляныя вокны Паўднёвай казармы.



Так выглядаюць Холмскія вароты пасля рэстаўрацыі.



Руіны казармы 333-га стралковага палка маюць пільную патрэбу ва ўмацаванні.



раўды почырк легендарнага камандзіра зводнай групы абароны Крэпасці — Івана Мікалевіча Зубачова. Здавалася б, шырока вядомы факт, але яго дакладнасць атрымала пацвярджэнне, у выніку, толькі праз паўстагоддзя...

Гэты прыклад працы даследчыкаў, як і іншыя этапы пошукаў абаронцаў мемарыяла, якія вяліся цягам гэтых гадоў, прадстаўлены на адмысловай выстаўцы "Пакуль не пахаваны апошні салдат", што адкрылася ў Музеі абароны Брэсцкай крэпасці 21 чэрвеня.

— Гэта неабходны зварот у мінулае, каб нагадаць людзям, з чаго усё пачыналася, — зазначае намеснік дырэктара па навуковай працы.

## Аўдыягід на 70 га

Але ж сучасныя здабыткі даследчыкаў маюць на ўвазе і адпаведную сучаснасці падачу. Ці запланавана ўвядзенне ў экспазіцыю музея медыясродкаў, з дапамогай якіх можна прывабіць новага наведвальніка, або выкарыстанне тых жа аўдыягіды, што дазволілі б гледачу пачуваць сябе камфортна без групы і экскурсавода?

— Натуральна, мы хочам увесці ў наш музей адпаведныя сродкі, — адказвае Ларыса Бібік, — але тут усё павінна быць прадумана і прапрацавана. Узязь тыя ж аўдыягіды: як правільна ўвесці гэтую паслугу? Тэрыторыя Мемарыяльнага комплексу — больш за 70 га, і як нам зрабіць так, каб, атрымаўшы той аўдыягід, турыст пасля

вольнай экскурсіі вярнуўся з ім да нас назад? Усе гэтыя дэталі належыць пралічыць зараз, каб потым ніхто з нас не разводзіў рукамі...

Сёння экспазіцыя Музея абароны Брэсцкай крэпасці папоўнілася тлумачальнымі тэкстамі на англійскай мове. Выдадзены дадатковым тыражом на беларускай мове буклет для наведвальнікаў "Гістарычны шрых", які папоўніў адпаведныя варыянты на англійскай, нямецкай, французскай, польскай і рускай мовах.

Разглядаецца пытанне пашырэння экскурсійных магчымасцей — стварэння ў перспектыве Гісторыка-культурнага комплексу "Брэст", які ахопіць не толькі межы Мемарыяльнага комплексу — часткі Брэсцкай крэпасці, —

а і ўсю яе тэрыторыю: з Цярэспальскім, Кобрынскім і Валынскім умацаваннямі.

— Сёння вядзецца аналіз фартыфікацыйных аб'ектаў, якія знаходзяцца на тэрыторыі дзвюх дзяржаў, — удакладняе спецыяліст. — І, безумоўна, стварэнне падобнага комплексу — адна з самых актуальных для нас задач у рэчышчы міжнароднага турызму.

## Наперадзе — мур 333-га стралковага

Асобны пункт дзейнасці мемарыяла, вядома, — яго рэстаўрацыя. Яна вядзецца пачынаючы з 1997 года, калі адпаведны дакумент аб фінансаванні капітальнага рамонтна і рэстаўрацыйных работ падпісалі дзесяць дзяржаў. За гэты перыяд было асвоена больш за 19 мільярдаў рублёў і адрэстаўравана 30 аб'ектаў.

— Гэта і работы па добраўпарадкаванні тэрыторыі, калі жалезабетонныя пліты плошчы Цырыманняў былі заменены на іншае пакрыццё, — уведзіць у курс справы намеснік дырэктара па эксплуатацыі ўстановы Аляксандр Якубоўскі. — Гэта пабудова трох газавых кацельняў, рамонт мацавання каркаса вонкавай ашалёўкі Штыка-абеліска, рэстаўрацыя і кансервацыя скульптурнай кампазіцыі "Смага", Галоўнага ўвахода і Галоўнага манумента, капітальны рамонт фасада Паўднёва-Усходняй казармы, яе даху, працы

па рамонце першага паверха Музея абароны Брэсцкай крэпасці, калі давялося цалкам замяняць падлогу, капітальны рамонт падсветкі... І сапраўды, сёння, гледзячы на "памаладзелья" аб'екты Мемарыяльнага комплексу, зусім не верыш у тое, што колькі гадоў таму вядомыя манументы былі пакрытыя ржой, цёмнымі плямамі ці лішайнікамі...

— За гэты час, — адзначае Аляксандр Якубоўскі, — у Беларусі з'явіліся нават пэўныя парасткі рэстаўрацыйнай школы для аб'ектаў такога кшталту. Некаторыя матэрыялы, якія раней немагчыма было знайсці — да прыкладу, па апрацоўцы помнікаў ад імхоў і лішайнікаў, — пачалі выпускаць айчыннымі вытворцамі...

На дадзены момант у мемарыяле завяршаюцца работы па рамонце фасадаў Паўднёвай казармы. У будынку заменены ўсе вокны, адбылася кансервацыя паверхняў, прайшла замена старога даху на новы з металапрофілю. Наперадзе — рамонт пакрыцця цагляных скляпенняў і муроў руін казармы 333-га стралковага палка.

Галоўная цяжкасць у падобных работах у дачыненні да комплексу "Брэсцкая крэпасць — герой", — адсутнасць якаснай сучаснай цэглы, адзначае спецыяліст: яна не вытрымлівае перападаў тэмператур і праз колькі гадоў пачынае крышыцца.

— Цэглу з якога толькі рэгіёна ні спрабавалі, — дзеліцца Аляксандр Якубоўскі, — але яна не ідзе ні ў якое параўнанне з арыгінальнай — старой цэглай Брэсцкай крэпасці, што вытрымлівае ўсе капрызы прыроды...

З гэтай прычыны некаторыя аб'екты сёння перакрыты — тыя ж сутарэнні руін казармы 333-га стралковага палка, якія чакаюць сваёй чаргі па аднаўленні.

Яшчэ адна праблема, што выйвіў час, — гэта праблема аховы крэпасці. Некаторы час таму "К" расказала пра крадзеж мемарыяльнай дошкі са сцен Цытадэлі. І намеснік дырэктара мемарыяла заклапочаны падобным прыкладам вандалізму.

— Калі гэта адбылося аднойчы, дзе гарантыя таго, што тое не паўторыцца зноў? — стратэгічна разважае Аляксандр Якубоўскі. — Таму, мяркую, прыспеў час падумаць нам і пра забеспячэнне комплексу камерамі відэаназірання...



Вядома, што час, які няўмольна прыносіць з сабой новыя выклікі, патрабуе ад мемарыяла пастаяннай працы. Але сёння, назіраючы за тым, з якой ахвотай здымаюцца ў ваеннай форме на фоне слаўных казематаў сучасныя наведвальнікі, разумееш: жыццё Брэсцкай крэпасці дзейсна спалучана з часам. Цытадэль па-ранейшаму прыцягвае ўвагу, і ейны стан ды начынне не расчароўваюць тых, хто прыязджае сюды і з суседніх гарадоў, і з іншых кантынентаў...

**Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,**  
наш спецыяльны  
карэспандэнт  
Мінск — Брэст — Мінск  
Фота аўтара

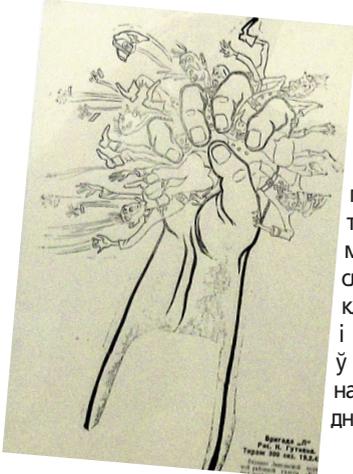
Да 22 чэрвеня — Дня пачатку Вялікай Айчыннай вайны



У.Кліпель. Франтавая замалёўка.

## Замалёўкі з Віцебшчыны

21 чэрвеня ў Музеі Якуба Коласа адкрылася выстаўка "Мастакі на вайне". Праект — плён супрацоўніцтва Віцебска і Мінска.



М.Гуцьеў. Сатырычная графіка.

Экспанаты — з фонду Віцебскага абласнога краязнаўчага музея, а экспазіцыйную прастору прадаставіў Коласаўскі музей. Для многіх сучаснікаў уяўленне пра Вялікую Айчынную грунтуецца, у тым ліку, на творах мастацтва, што ўзніклі ў пастаянныя гады. Таму выключную каштоўнасць маюць і дакументальныя сведчанні ў фарбах ды алоўку, дзе вайна паўстае ў вобразна-сапраўдным абліччы.

У экспазіцыі — партрэтныя і сюжэтныя замалёўкі, сатырычныя плакаты ды карыкатуры мастакоў, якім давялося ваяваць у армейскіх шэрагах альбо партызанскіх атрадах. Гэта Мікалай Гуцьеў, Мікалай Абрыва, Уладзімір Кліпель, Анатоль Ткачонак, Аляксандр Мазалёў. Яны адлюстравалі суровы ваенны быт, маштабы разбурэнняў, тыпажы салдат і партызан. Работы былі выкананы на Віцебшчыне ў 1941 — 1945 гадах. У стыльвым сэнсе гэта, зразумела, — рэалізм, бо сама жорсткая сітуацыя, у якой нараджаліся згаданыя творы, вымагала канкрэтыкі. У пазнейшыя часы замалёўкі (іх можна параўнаць з дзённікавымі нататкамі) сталі асновай кампазіцыйных графічных аркушаў і станковых палотнаў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ



А.Ткачонак. "Гета ў Віцебску".

Віктар Грамыка, падпісваючы мне сваю кнігу "Вясёлка над дарогай", запытаўся: "Які сёння дзень?" "Дваццаць першага чэрвеня", — адказаў я, і мы абодва схамянуліся. Заўтра — 71 год з дня пачатку вайны... І не было ў нашых словах ды пачуццяў аніякага пафасу. Толькі — яснае ўсведамленне таго, што Вялікая Айчынная жыве ў кожным, парознаму, але жыве. І няпраўда, што вайна заканчваецца тады, калі памірае яе апошні салдат. У салдат ёсць дзеці, а ў тых — унукі. І кожны захоўвае Памяць. Толькі тады Вялікая Перамога застаецца Вялікай.



Два салдаты Перамогі: народны мастак Беларусі Віктар Грамыка ля партрэта народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава.

Менавіта пра вайну, яе вечных нязломных салдат мы і размаўлялі ва ўтульнай майстэрні народнага мастака Беларусі. Пра вайну, жыццё і сяброўства... Якім быў пачатак Вялікай Айчыннай для Віктара Грамыкі? Як і для многіх іншых будучых салдат: скончыўся самы доўгі і, здавалася б, самы шчаслівы дзень у годзе. Толькі што адвіравалі школьны выпускны бал і ўрачыстая сустрэча ранку... А потым — страшэнная абвестка па радыё: "Вайна!". Яна і вызначыла лёс юнака: аршанскае падполле, змаганне з фашызмам у партызаных... Пра ўсё гэта Віктар Аляксандравіч напісаў у "Вясёлцы над дарогай"...

Пасярэдзіне майстэрні — партрэт Васіля Быкава, якому 19 чэрвеня споўнілася 68 гадоў. Гэта леташні варыянт палатна, створанага яшчэ ў 1970-я. Тое, першае, — у маскоўскім музеі. А апошні варыянт партрэта напэўна майстэрню святлом і задуменнасцю. Ды плюс — добрая

энергія ды гасціннасць самога Віктара Аляксандравіча. Ці не таму так утульна ў гэтым памяшканні?

Быкаў і Грамыка. Два салдаты, два сябры, два апосталы эпохі. Пісьменніка і мастака звязвала даўняе і шчырае сяброўства. Таму ў першага і пацягнулася рука да пэндзля, каб яшчэ раз сустрэцца з другім... У апошнім партрэце Быкава змяніліся пейзажная частка, пастава рук, паварот галавы і выраз твару. У ім, як кажа Грамыка, з'явілася больш цяжкай задуменнасці. А для першага эцюда Быкаў пазіраваў у майстэрні Грамыкі якраз на тым месцы, дзе і выстаўлены сёння быкаўскі партрэт...

Мастак ваяваў побач з тымі мясіцамі, дзе нарадзіўся пісьменнік. Але пазнаёміліся яны толькі пасля вайны ў рэдакцыі часопіса "Маладосць". І — адразу адчулі еднасць душ. У сапраўдных салдат, напэўна, інакш і не бывае. Лёсы і таленты іх перапляліся. Быкаў, як вядома,



В.Грамыка. "Чырвоныя землі Полаччыны".

## Вясёлка Грамыкі, парасон Быкава...

Як сябравалі салдаты Вялікай Айчыннай — мастак і пісьменнік

быў графікам, Грамыка стаў мемуарыстам. Таленавітыя людзі таленавітыя ва ўсім. У тым ліку — і ў сяброўстве. Віктар Аляксандравіч згадвае, як ягонай жонцы Васіль Уладзіміравіч падарыў на дзень народзінаў дзіўнай прыгажосці японскі парасон. Дзе ён яго дастаў? Чорны-аранжавы, вытанчаны... І калі мастакоўскую кватэру нечакана абрабавалі — забралі не толькі імяныя гадзіннікі, але і славыты парасон, — дык сям'я перажывала бясконца не за дарагія хранометры, а менавіта за падарунак Быкава...

— Я лічу яго геніяльным пісьменнікам, — кажа Грамыка. — Ён умеў слухаць, ён бясконца распытваў пра вайну і меў салдацкую здольнасць ва ўсіх сітуацыях заставацца чалавекам... Такім — нязломным, рашучым — і захацеў перадаць яго на палатне...

Менавіта такім Быкаў і атрымаўся. У майстэрні Віктара Грамыкі ёсць яшчэ адна карціна, створаная ім у 2011-м, — "Вясёлка над дарогай". Непаўторна выбуховая колеравая гама, што калісьці і вызначыла непаўторны аўтарскі стыль. А пасярод лясных узгоркаў, залітых вясёлкавым святлом (не фарбамі, а менавіта святлом!), — белая кропка царквы. Дарога да храма даўжынёй у Вечнасць, асветленай салдацкай Перамогай...

Юген РАПІН  
Фота аўтара

На саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь

## Абаянне баяна

У баянна-акардэонным свеце імя Уладзіслава Плігаўкі атрымала шырокае міжнароднае прызнанне і ўсеагульную любоў. Нябёсы падарылі яму не толькі віртуознасць на мякы немагчымага, але і непераўздзенае майстэрства весці цікавую, змястоўную размову-медытацыю са слухачамі.

Адно толькі ягонае імя, прамоўленае са сцэны, адразу выклікае буру апладысмантаў, бо публіка ўпэўнена, што атрымае пажаданае эстэтычнае задавальненне і не расчаруецца ні ў адной ночце. Сапраўды, малады музыкант любіць сцэну, а тая плаціць яму ўзаемнасцю. Валодаючы вялікім самабытным талентам, здольнасцю максімальна засяроджваць сваю ўвагу на творах розных жанраў ды стыляў, ён застаецца зразумелым і цікавым як самым спрактыкаваным прафесіяналам, так і аматарам, уключаючы дзіцячую аўдыторыю, якая толькі пачынае знаёмства з чароўным светам музыкі. І пры ўсім гэтым — захоўвае сціпласць у жыцці і на сцэне, прызнае аўтарытэты ў мастацтве, што сярод творчай моладзі сустракаецца на так і часта. Пры гэтым ён нічога не "бярэ напрат", а сцвярджае свой шлях. Сціплы, але ўпэўнены ў сабе, ён дасягнуў значных вышынь і, тым не менш, працягвае штурмаваць завоблачныя вышыні. Акумуляваўшы багаты ды разна-

стайны рэпертуар, імкнецца і надалей да яго інавацый, сваімі новымі трактоўкамі ператвараючы вядомае ў невядомае. Шмат выконвае і апрацовак беларускага фальклору, а таксама твораў айчынных аўтараў: Ігара Лучанка, Яўгена Глебава, Уладзіміра Алоўнікава ды іншых...

Я ведаю Уладзіслава ўжо 20 гадоў — прытым, што яму самому ўсяго 26. Упершыню я пачуў яго ў 1992-м, узначальваючы дзяржаўную камісію ў Наваполацкім музычным вучылішчы, пры якім, як і пры іншых, па маёй ініцыятыве былі створаны музычныя школы. Менавіта з такой школы нам і паказалі "паза" праграмай іспытаў шасцігадовага хлопчыка, які ўжо тады вылучаўся сур'езным стаўленнем да музыкі. Яно і невыпадкова, бо ягоныя баць-

кі — баяністы-педагогі Полацкай музычнай школы, што не спынілі выканальніцтва. Гэтую адданасць любімаму інструменту і пераняў іх сын. Яго першым выкладчыкам стаў Міхаіл Івашкін — унікальны педагог і палымяны энтузіяст, які заклаў не толькі падмурак для далейшага прафесійнага развіцця, але і многія чалавечыя якасці, а галоўнае — навучыў самастойна думаць, слухаючы музыку ўсёй душой і сэрцам.

Каб змягідовы хлопчык выканаў на баяне фартэпіяны "Дзіцячы альбом" П.Чайкоўскага, што складаецца з 24-х п'ес і доўжыцца больш за гадзіну, — такое было ўпершыню ў свеце. Апошняе словазлучэнне суправаджае таленавітага музыканта ўсе гэтыя гады. Ён — лаўрэат больш як 40 (!) найпрэстыжных міжнародных конкурсаў, ажно 14 разоў станавіўся стыпендыятам і лаўрэатам спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. Выпускнік Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі па класе Мікалая Сеўрукова, цяпер Уладзіслаў Плігаўка і сам рытуе высокакваліфікаваныя кадры для роднай краіны. І — услаўляе гонар нашай нацыянальнай культуры як саліст Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Міхаіл СОЛАПАЎ,  
прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі,  
заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь,  
заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь



**"Яўгеній Анегін" П.Чайкоўскага — ізноў на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі. Прэм'ера! Тыя, хто чакае прычына новага "перачытаньня" класікі, будуць расчараваны: спектакль шмат у чым паўтарае ранейшыя дэкарацыі ды мізансцэны, хаця пастаноўшчыкі і настойваюць, што гэта не аднаўленне ці "рэстаўрацыя", а нешта папраўдзе новае. Але скіраванае не на разбурэнне кампазітарскай задумы, як гэта бывае з авангарднымі ці постмадэрнісцкімі пастаноўкамі, а — на максімальна дакладнае ўвасабленне, найперш — партытуры.**



# Анегін зусім не вінаваты!

**Ці ёсць эфект ад "канструктара" ідэй?**

З партытурай усё насамрэч не проста добра — цудоўна! Аляксандр Анісімаў, нібыта прынцыпова забыўшыся на яркую сцэнічнасць сваёй дырыжорскай постаці, якую ён дэманструе ў філарманічных канцэртах, намагаўся сысці ў цень, прапусціўшы наперад адно музыку ў надзвычай стыльным выкананні. Удалося не паўтарыць, а стварыць, не парушыўшы пры гэтым ні звыклых тэмпаў, ні характару гучання — наадварот, зрабіўшы традыцыйнае папраўдзе дасканалым. Аркестр уявіўся камандай аднадумцаў, дзякуючы якой уласцівыя П.Чайкоўскаму "перакідванні" падгалоскаў ад аднаго інструмента да іншага ўспрымаліся непарыўнай выразнай лініяй, а не ламанымі, нервовымі зігзагамі. Гэтым жа зладжаным калектывам паўстаў хор, увасабляючы і сялян, і гасцей.

На першым жа плане апынуліся салісты. Цяперашняя пастаноўка вывела на авансцэну не толькі такіх прызаных выканаўцаў, як Настасся Масквіна і Уладзімір Пятроў (можна сказаць, класічныя Таццяна і Анегін), — яна дала магчымасць заявіць пра сябе маладым выканаўцам. У партыі Вольгі на прагоне спектакля і ў Нясвіжы выступіла нават стажор тэатра — Наталля Салавей. Першую прэм'еру даверылі спяваць маладому Аляксею Мікуцелю (Ленскі), які ў свой час папросту скарый сваім Ізмаілам у "Набука" Дж.Вердзі. У выніку кожны з паказаў "Яўгенія Анегіна" атрымаўся зусім іншым — не толькі паводле вакальных даных артыстаў, але і паводле псіхалагічнага працэтання паводзін герояў.

У час другога па ліку прэм'ернага спектакля цэнтральнай парай сталіся Вольга з Ленскім. І справа не толькі ў тым, што спявалі яны на найвышэйшым сусветным узроў-

ні: з зачараванасцю меладычнымі выгінамі, выразнай фразіроўкай, змястоўным нападненнем кожнага слова. Аксана Волкава зрабіла Вольгу надзвычай прыцягальнай: зусім не легкадумнай какеткай, а шчырай, жывой, надзеленай уменнем радавацца жыццю і заставацца самой сабой, не падпарадкоўваючыся прыхамацям іншых. Юрый Гарадзецкі ж, наадварот, убачыў Ленскага вельмі супярэчлівым: гэтым меланхалічным халерыкам, пазычанасцю натуры якога спалучаецца з унутранай няўпэненасцю, што пры кожным нездзяйсненні жаданняў "капрызнага дзіцяці" выліваецца ў неўтаймоўныя прыступы злосці на ўвесь свет. Тая ваяўнічасць героя (дастаткова толькі ўгадаць, з якой непахіснасцю ён крочыць на сустрэчу Анегіну ў сцэне дуэлі) — усяго толькі спосаб прыхаваць сваю нерашучасць. Ваганні ад любові да нянавісці хутка мінаюць, ды пакідаюць непараўнае — смерць героя.

Прычым Анегін у ёй — зусім не вінаваты! Прымаючы выклік, ён заступаецца за гонар Вольгі, якую Ленскі не на жарт абражае і прылюдна ад яе адмаўляецца (менавіта так гучыць ягонае "Бывай назаўжды": не развітанням у прадчуванні хуткай пагібелі, а разрывам усякіх адносін з каханай). Потым — спазняецца на дуэль. Не для таго, каб вывесці Ленскага з душэўнай раўнавагі, а, магчыма, у тайнай надзеі, што "праціўнік" папросту не дачакаецца — і сітуацыя вырашыцца сама па сабе. Нарэшце, ён не толькі не цэліцца, узяўшы пісталет, — ён увогуле не глядзіць у бок Ленскага, а робіць стрэл, можна сказаць, у паветра: з-за спіны, абы-куды. Таму і бяжыць да свайго сябра, не паверыўшы, што той забіты. Але ж нездарма кажуць: "Куля — дура...".

## Бамонд: опера, балет

Уладзімір Громаў настолькі ўжываўся ў свайго Анегіна, што нават некаторая стомленасць у голасе адпавядала стану героя, стомленага жыццём. І толькі ў шоста карціне, зноў сустрэўшы Таццяну, пачуваў сябе "ўваскрэшаным". А што ж яна? Гледзячы на Алену Золаву, так і хацелася паўтарыць следам за Няняй (Марына Аксёнава): "Што, Таня, што з табой?". Бо гераіня паўставала то неўраўнаважаным падлеткам, то халоднай, напышлівай прыгажуняй, то ледзь не істэрэчкай, але ні пры якіх змяненнях у характары і жыцці не здраджвала густым блакітным ценям "літарам" ля вачэй і... дырыжору, аддаючы перавагу яму, а не Анегіну. Такая інтэрпрэтацыя вобраза — таксама магчымая! Але яна, як і многія іншыя дэталі пастаноўкі, павінна быць парэжысёрску апраўдана.

У тэатры магчыма ўсё! Ленскі можа быць утрая вышэйшым за Анегіна, а Трыке — як камічным, так і спрэс трагічным персанажам, нават крыху някаватым. Галоўнае — апраўдаць, растлумачыць такую расстануюку сіп, даказаць, што менавіта яна патрэбна для ўвасаблення рэжысёрскай задумы. І ў гэтым сэнсе тэатр зрабіў далёка не лепшы "падарунак" Аляксандру Прахарэнку, які сёлета заканчвае навучанне ў класе рэжысуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, прапанаваўшы "Яўгенія Анегіна". Пасля безліч пастановак гэтай оперы ва ўсім свеце вельмі цяжка выпрацаваць сваё ўласнае бачанне — ды яшчэ ўвасабіць яго, захоўваючы многія старыя

мізансцэны і акцёрскія індывідуальнасці. Таму акцёрскі ансамбль, у адрозненне ад зладжаных вакальных, на якія так багата гэтая опера, атрымаўся надта рознастылёвым. Тая ж Вольга існуе ў такім модным сэнне "суперрэалізму", заграбаючы лыжкай у рот варэнне. А Таццяна — нібыта не ў тэатральнай прасторы, а на канцэртнай сцэне, паўтараючы многія "завучаныя там" рухі. Спектакль атрымліваецца гэтым "канструктарам" розных ідэй, пазычаных з іншых пастановак. Ён тым і цікавы! Але калі кожны з артыстаў імкнецца прыўнесці штосьці сваё, усё ж вельмі важна знайсці агульную канцэпцыю, якая гэта аб'яднае.

У ролі такой канцэпцыі, падобна на тое, боля вылучана сцэнаграфія Дзмітрыя Мухава, "перанесеная" з колішняй пастаноўкі ў духу 1950-х, але — з рэалізацыяй усяго таго, што раней ажыццявіць не ўдалося. Сапраўды, мастак не змяніў сваіх ранейшых пазыцый, імкнуўшыся зрабіць спектакль, па яго словах, "цалкам прытрымліваючыся класічнага варыянта сцэнаграфіі". У спектаклі сапраўды шмат святла, цеплыні, пановаму ўспрымаецца супрацьстаўленне двух баляў: месчачковага, у маёнтку Ларыных, і пецябургскага, дзе зусім іншая "мода". Але пры такім падыходзе, калі даўно знямае ўзбагачаецца новымі дэталімі, увага яшчэ больш засяроджваецца на салістах! Значыць, у іх ёсць цудоўная магчымасць рэалізаваць усё, на што яны здольныя. І сваёй шчырасцю вымусяць глядача наню перажыць (а не проста паглядзець) "энцыклапедыю" кахання і расстання.

**Надзея БУНЦЭВІЧ**

**На здымку: сцэна са спектакля (Аляксей Мікуцель — Ленскі; Аксана Волкава — Вольга).**



**Загадкавыя моманты нашага "Фаўста" ў новым фільме**

## Неверагодны дзядуля Радзівіла

**23 чэрвеня адноўленыя муры старажытнага Нясвіжскага палаца зноў пачуюць гукі оперы Антонія Генрыка Радзівіла "Фаўст". Гэтым разам апрача выканання оперы жыхары ды госці Нясвіжа змогуць стаць яшчэ і сведкамі прэм'еры новай стужкі РУП "Беларускі відэацэнтр", якая апавядае пра неверагодную гісторыю стварэння адных з самых загадкавых шэдэўраў у гісторыі еўрапейскай музыкі 1-й паловы XIX стагоддзя.**

Радзівіла" захапляльна і цікава; асабліва ўражае эпізод штурму пакояў "чараўніка" Марціна па загадзе сямейнага савета магнацкага роду. Тыя кадры сведчаць не толькі пра майстэрства рэжысёра, але і пра ўзровень падрыхтоўкі спецыялістаў "Белвідэацэнтра", якія здолелі вельмі якасна стварыць паўнаватарскую ігравыя эпізоды ў дакументальнай карціне.

Далей кінааповед паступова перацякае ў 1996 год — дні, калі опера "Фаўст" ставілася на сцэне Вялікага тэатра ў Мінску. З дапамогай удзельнікаў пастаноўкі, знятай гісторыкам музыкі, заслужаным артыстам Рэспублікі Беларусь Віктарам Скарабагатавым з паліц нотнага сховішча партытуры амаль



Працяглы час імя кампазітара Антонія Генрыка Радзівіла знаходзілася ў забываці. Прынамсі, для гісторыі музыкальнага мастацтва такая з'ява зусім не ўнікальная: дастаткова ўгадаць лёс спадчыны Іагана Себасцяна Баха і Генры Пёрсела. Напісаная яшчэ пры жыцці і актыўным удзеле сябра кампазітара — Іагана Вольфганга Гётэ, які стаў аўтарам лібрэта, опера "Фаўст" пэўны час была вельмі папулярнай на еўрапейскіх падмостках, але потым саступіла першыя творам Шарля Гуно і Гектара Берліэза. Аўтар сцэнарыя Алена Антанішына і рэжысёр стужкі "Фаўст Радзівіла" Настасся Мірашнічэнка вырашылі звязаць у адно гісторыю стварэння оперы "Фаўст" і яе колішняю мінскую пастаноўку 1990-х.

Аднак падзеі 26-хвіліннай стужкі пачынаюцца задоўга да знаёмства Антонія Радзівіла з Гётэ. Стваральнікі "Фаўста Радзівіла" пачынаюць свой аповед з таямнічай гісторыі дзеда кампазітара — Марціна, які і сам, на дзіва, быў вельмі падобны да галоўнага героя рамана вялікага нямецкага пісьменніка: публікаваў сабе лабараторыю, дзе праводзіў хімічныя і медыцынскія вопыты, шукаў "філасофскі камень". З дапамогай шырока распаўсюджанага ў сучаснай

забытай оперы, глядач даведваецца пра неверагодныя падрабязнасці прэм'еры: пажары і звышнатуральны дождж проста... на сцэне нашага Вялікага тэатра. Ітую частку фільма Настасся Мірашнічэнка вырашыла з дапамогай кліпавага падыходу да мантажу і адпаведнай працы з відэазабрагам, які выклікае адмысловую рэакцыю: глядач раптам адчувае неверагодную атмасферу пастаноўкі старога оперы ў сучасным тэатры, і гэты момант з'яўляецца самым удалым ва ўсім фільме. Адна з самых цікавых старонак гісторыі нацыянальнага музыкальнага мастацтва разгортваецца перад нашымі сучаснікамі не толькі ў інфармацыйным, але і ў эмацыйным аспекце.

Прынамсі, месца для прэм'еры самой стужкі "Белвідэацэнтра" абрана вельмі ўдала: старыя муры Нясвіжа павінны надаць праглядку дадатковы сэнс і насыціць відэазабраг сваёй асаблівай энергетыкай. Спадзяёмся, што кіраўніцтва Нясвіжскага музея-запаведніка не абміне ўвагай "Фаўста Радзівіла": уключэнне стужак у экранную экспазіцыю стала цяпер распаўсюджанай практыкай у вядучых музейных установах свету...

**Антон СІДАРЭНКА**  
**На здымках: кадры са здымачнай пляцоўкі.**

**"КУЛЬТУРА-ІНФА": "ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ"**

**У аўторак, 19 чэрвеня, у Інфацэнтры "Культура-інфа" з 14-й па 16-ю гадзіну працавала "гарачая лінія". Начальнік упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Вадзім ШЧЭРБІЧ адказваў на пытанні нашых чытачоў, што тычацца развіцця клубных, музейных і бібліятэчных устаноў, дамоў рамёстваў. Паміж тэлефанаванняў журналісты "К" задалі гасцю рэдакцыі пытанні, змест многіх з якіх, падаецца, наўпрост звязаны з фарміраваннем асобных аспектаў канцэпцыі праекта Кодэкса Рэспублікі Беларусь "Аб культуры".**

**Васіль ЛІЦВІНОВІЧ, Мінск:**

— Часта езджу па раёнах. І пад час гэтых паездак зацікавіўся распарадкамі працы музеяў і клубаў, бо іншымі рэчам невядома, з якой прычыны яны зачынены, у тым ліку і па выхадных днях. Сітуацыю, на мой погляд, павінна выратаваць дзяржаўная сістэма сайтаў гэтых устаноў, дзе, апроча іншай інфармацыі, быў бы пазначаны і дакладны распарадак іх працы. Што вы думаеце на гэты конт?

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Такой сістэмы не існуе. Але на сайтах гар-, рай- і аблвыканкамаў вы можаце даведацца пра графік дзейнасці кожнай рэгіянальнай установы. Дарэчы, сайты такія ёсць і ў пэўных упраўленнях ды аддзелах культуры.

**На пытанні чытачоў і журналістаў "К" адказвае начальнік упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Вадзім ШЧЭРБІЧ**

імкнуцца, каб схема ўзаемаадносін раёнаў ды СМІ была празрыстай і ўзаемавыгаднай.

**Яўген РАГІН:**

— Тут, напэўна, варта і тое ўлічваць, што адзін фестываль варты развароту, а другі — пашыранай інфармацыі, і не заўжды станоўчай: з той проста прычыны, што стандартны ён, нецікавы ўжо і развіццё сваё недаравальна спыніў...

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Пагаджуся. Калі будзе вярстацца фестывальны план на 2013 год, давайце сумесна з начальнікамі аддзелаў культуры вызначым схему ўзаемадзеяння са СМІ... У Міністэрства назапасілася шмат пытанняў да фестывальных арганізатараў. Думаецца, пэўныя

**Святлана ЖАМОЙЦІНА:**

— Пытанне па інтэграванні па-стаўлена досыць сур'ёзна: у тым населеным пункце, дзе ёсць школа і бібліятэка, аб'яднанне ўстаноў з цягам часу — непазбежнае...

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Але ж гэта не азначае, што менавіта публічная сельская бібліятэка знікне, а школьная — застанеца. Функцыі публічнай установы, безумоўна, — шырэйшыя. І кантынгент наведвальнікаў — не-

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Праблемы тут існуюць. Звязаны яны, да прыкладу, са стварэннем цэнтралізаванай бухгалтэрыі і цэнтралізаванай гаспадарчай групы. Так, кожная юрыдычная асоба павінна мець свой штат. Але ў рыначных умовах — гэта велізарныя фінансавыя выдаткі. Таму аптымізацыя — справа больш чым надзённая. І ў іншых абласцях варта, на мой погляд, адшукаваць для гэтага сваю нішу ў прававым полі...

авязак. Калі ж вы жадаеце стварыць асобную камерцыйную арганізацыю, дык гэта зусім іншыя і сфера дзейнасці, і падаткаабкладанне. У працэсе навучання дзяцей вы, неаспрэчна, бочкі можаце вырабляць. А рэалізоўваць іх варта праз Дом рамёстваў.

**Супрацоўніца Глускага РДК:**

— Якім чынам?

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Ваш адзел культуры — юрыдычная асоба. Бухгалтэрыя павінна разлічыць сабекошт выдаткаў



# БОНДАРСТВА ПА ГАСРАЗЛІКУ?

**Васіль ЛІЦВІНОВІЧ:**

— Ведаю, што асобныя музеі маюць усё ж уласныя сайты. А наколькі складана іх зрабіць, скажам, для дамоў рамёстваў? Мо варта гэтую інфармацыю змясціць на сайце Міністэрства культуры?

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Не думаю, што ёсць энс выкарыстоўваць для гэтага міністэрскі сайт. Такая цэнтралізацыя на сёння — справа, на мой погляд, проста нерэальная. Аднак прапанова — цікавая. Міністэрства можа разгледзець яе і даць адпаведнае даручэнне падведмасным арганізацыям. Дарэчы, цяпер прапрацоўваецца праграма па стварэнні электроннай беларускай бібліятэкі, рэсурс якой мог бы выкарыстоўвацца для цэнтралізацыі, у тым ліку і названай, інфармацыі... Словам, мы ўсебакова абмяркуем гэтае пытанне.

**Яўген РАГІН:**

— Наша, рэдакцыйнае, пытанне, Вадзім Міхайлавіч, датычыцца фестывальнага руху, дакладней — ягонага піяру. Тут вось якая завадка: на адным тыдні ў летні час адбываецца да чатырох фэстаў. А ў нас на гэта проста журналістаў не хапае, ды і выдаткі — немалыя... Між тым, усе раёны прагнуць усебаковага і максімальна поўнага асвятлення мерапрыемстваў...

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Праблема — ёсць. Але, паводле фестывальнага Палажэння, кампенсацыя камандзіровачных выдаткаў для беларускіх журналістаў не прадугледжана. Прымаючы бок у такім выпадку альбо спонсараў шукае, каб аплаціць гэты артыкул расходу, альбо іншыя шляхі знаходзіць. І Міністэрства, і наша ўпраўленне, у прыватнасці, у гэтым зацікаўлены. Так што будзем

параўнальна большы. Ці здолее школьная бібліятэка кампенсавать адсутнасць публічнай?

**Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:**

— А ці нельга зрабіць так, каб фестывалі ладзіліся, калі так можна сказаць, раўнамерна цягам года?

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Калі пачаў кіраваць упраўленнем, таксама імкнуўся да гэтага ж раўнамернага ўпарадкавання. Але вельмі хутка высветлілася: у адным раёне фэст стала прымяркоўваецца да Дня горада, а ў другім — скажам, да інвестфоруму. Адсюль — і "кучкаванне".

**Святлана ЖАМОЙЦІНА, дырэктар Зэльвенскай ЦБС:**

— У рамках эксперыменту мы праводзім інтэграванне сельскіх бібліятэк пад ведамаснасць сістэмы адукацыі. Так, у 2007 годзе ў нас адбылося скарачэнне бібліятэк: з 30 засталася 19. Гэта той мінімум, без якога немагчыма ўявіць нармальную дзейнасць ЦБС. Калі ж наша сетка скараціцца яшчэ на 5 бібліятэк, дык якім будзе статус сістэмы? Ці яна ўвогуле распаднецца? Справа ў тым, што тыпавыя штаты, якія рэгулююць і аплату працы, і дзейнасць аддзелаў ЦРБ, маюць на ўвазе функцыянаванне цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы. Дык якім застанеца статус ЦБС, калі бібліятэк застанеца менш за 15? Як будзе наладжана аплата працы? І з якім штатным складам застануцца аддзелы камплектавання ды бібліятэчнага маркетынгу?

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— На ўсе вашы пытанні я не адкажу з той прычыны, што эксперымент па аб'яднанні школьных і публічных бібліятэк на сяле яшчэ не завершаны... Калі па вашым раёне будзе скарачана яшчэ 5 устаноў, мы, натуральна, зробім усё для таго, каб статус ЦБС захавалася...

параўнальна большы. Ці здолее школьная бібліятэка кампенсавать адсутнасць публічнай?

**Святлана ЖАМОЙЦІНА:**

— Адзел адукацыі імкнецца, каб пасля інтэгравання супрацоўнікі ўстаноў працавалі з большага на 0,5 стаўкі. І не варта, напэўна, забывацца на тое, што ў школе — прапускны рэжым: уваход пабочных людзей — абмежаваны.

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Пра тое і гаворка... Таму надзвычай важна, каб цягам эксперыменту вы аргументавана давалі неабходнасць ды сацыяльную значнасць захавання менавіта публічных сельскіх бібліятэк як цэнтраў маштабнай і разнапланавай работы з чытачамі, у тым ліку і ў рамках бібліятэчных аматарскіх аб'яднанняў, дзейнасць якіх сярод вяскоўцаў вельмі запатрабавана... Так што адстойвайце свае інтарэсы, але рабіце гэта матывавана. А напрыканцы ліпеня адбудзецца сумеснае пасяджэнне, пад час якога прадстаўнікі міністэрстваў культуры

**Сямён, Гомель:**

— У раённых музеях вобласці няма, як падаецца, навізны, сучаснасці: усе яны, на мой погляд, пасавецку аднатэпныя. Ці зменіцца сітуацыя?

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Так, музейныя экспазіцыі не заўжды абнаўляюцца ў адпаведнасці з найноўшымі тэхналогіямі. Мадэрнізацыя музейнай справы, натуральна, адбудзецца. На сёння мы кіруемся тут Дзяржпраграмай "Культура Беларусі", дзе прадугледжана для гэтага канкрэтнае фінансаванне. Безумоўна, не ўсё атрымаецца адразу. Лічу, у перспектыве нам патрэбна канкрэтная праграма па якасным абнаўленні рэгіянальных музейных устаноў. Патрэба гэтая выклікана, у тым ліку, і актыўным развіццём турыстычнага руху на Беларусі. Інакш кажучы, сённяшняга спахвіўца музейнай архаікай ужо не прывабіш. І неаспрэчна тое, што пэўную колькасць музеяў трэба абнаўляць.

**"Майстар вучыць дзяцей — гэта яго найпершы абавязак. Калі ж вы жадаеце стварыць асобную камерцыйную арганізацыю, дык гэта зусім іншыя і сфера дзейнасці, і падаткаабкладанне. У працэсе навучання дзяцей вы, неаспрэчна, бочкі можаце вырабляць. А рэалізоўваць іх варта праз Дом рамёстваў".**

і адукацыі падсумуюць канкрэтных прапановы з месцаў і па выніках эксперыменту прапануюць канкрэтныя і, самае галоўнае, аптымальныя рэкамендацыі...

**Яўген РАГІН:**

— Прадоўжым гаворку пра аптымізацыю — не толькі бібліятэк, але і клубных устаноў. Многія нашы чытачы пытаюцца, чаму ў іншых абласцях, у адрозненне ад Магілёўскай, так і не створаны цэнтралізаваныя клубныя сістэмы?

**Супрацоўніца Глускага раённага дома культуры:**

— У нашым аграгарадку "Залеле" працуе Дом рамёстваў, тамтэйшы майстар вучыць дзяцей бондарству. А попыт на бочкі — вялікі. Ці можна на базе Дома рамёстваў арганізаваць гасразліковую групу па вытворчасці і рэалізацыі бочак?

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— У вашым пытанні — палова адказу. Ці не так? Вось майстар вучыць дзяцей — гэта яго найпершы аб-

на выраб бочкі, вызначыць цану. Рэалізоўваць тавар можна праз касавы апарат ці па дамоў з юрыдычнай асобай. Але гэта будзе не гасразлік, а камерцыя на падставе вытворчага працэсу. Асноўная задача Дома рамёстваў, паўтаруся, — развіццё гурткавай дзейнасці.

**Супрацоўніца Глускага РДК:**

— А як у такім выпадку можна матэрыяльна заахоўваць настаўніка-бондара?

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Калі выручка ад рэалізацыі тавару трапіць на пазабюджэтны рахунак, пэўны працэнт яе можна выкарыстаць на матэрыяльнае заахвочванне.

**Супрацоўніца Глускага РДК:**

— І яшчэ пытанне. Гэтым разам — па клубных фарміраваннях: як быць з імі пры скасаванні сельскага клуба?

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Прымаюцца да тых устаноў, якія знаходзяцца ў суседніх вёсках. Людзі не павінны губляць тое, да чаго прызвычаліся гадамі.

**Яўген РАГІН:**

— А мяне вось пытанне з бочкамі зачэпіла. Разумею, што не маюць права ўстановы культуры камерцыйнай займацца. Але да гэтага іх жыццё сённяшняе змушае. І калі турыстаў на Беларусі ўсё больш, дык і бочкі на ўра пойдуча. А пры "заможным" пазабюджэце ў перспектыве і новыя адзінкі ў штатны расклад можна ўвесці, і заробак культуротніка — павысіць...

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Але ж вельмі не хацелася б атаясміваць культуру і камерцыю...

**Дырэктар Глускай бібліятэчнай сеткі:**

— У мяне прапанова па Цэнтры прававой інфармацыі. Паколькі мы павінны эканоміць грошы,

дык навошта бібліятэкі з кожнага аграгарадка плацяць за абнаўленне праграмы "Эталон"? Мы ж толькі па трох установах выплачваем штомесяц 180 тысяч рублёў! Мо гэтыя грошы выкарыстаць для падключэння хуткаснага Інтэрнэта. Там і знойдзем прававы сайт...

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Ну ці можна давяраць тут Інтэрнэту? У выпадку недакладнай прававой інфармацыі чытачы будуць абвінавачваць не яго, а вас... З вашага боку патрэбна сур'эзнае абрунтаванне таго, ці карыстаецца чытацкім попытам праграма "Эталон". Калі гэты попыт ёсць, якія могуць быць пытанні? Калі ж яго няма — справа іншая...

**Святлана ЧОБАТ, начальнік аддзела культуры Аршанскага райвыканкама:**

— Пытанне па штатным раскладзе: у сённяшнім няма інспектара па кадрах, юрысконсульта, цепла-тэхніка...

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Я рэкамендаваў бы на месцах прааналізаваць сённяшні штатны расклад, каб высветліць, якія адзінкі вам патрэбны, а без якіх можна абысціся. Натуральна, трэба пераканаць вашых фінансістаў у мэтазгоднасці такога пераразмеркавання раскладу..

**Святлана ЧОБАТ:**

— Усе нашы метадысты — з вышэйшай адукацыяй, а атрымліваюць малы заробак...

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Я разумею, усё, што вы зарабляеце, ідзе на аплату камуналкі, на матэрыяльнае зааховчанне амаль нічога не застаецца? Міністэрства ведае гэтую праблему і робіць усё для таго, каб сітуацыя змянілася карэнным чынам і камуналка не з'ядала вашы асноўныя грашовыя сродкі. Будзем спадзявацца, і з павышэннем заробкаў сітуацыя вырашыцца...

**Святлана ЧОБАТ:**

— І апошняе. У нас ёсць перспектывы пасёлак Бабінічы, дзе пражывае 4,5 тысячы чалавек, будзеца жыллё, ёсць прадпрыемствы, а Дома культуры — няма. Ды ў абласную інвестпраграму нас пакуль не ўключаюць. Ці можа тут дапамагчы Міністэрства культуры? Патрэбна 8 мільярдаў рублёў...

**Вадзім ШЧЭРБІЧ:**

— Сума не малая. На жаль, Міністэрства не можа наўпрост фінансаваць будаўнічыя работы. Тое, што заяўкі на ўключэнне ў абласную інвестпраграму трэба ўносіць кожны год, — неаспрэчна...



**Ад рэдакцыі.** Паважаныя ўдзельнікі "гарачай лініі", даруйце, але не ўсе вашы пытанні (у тым ліку і тыя, што прыйшлі па электроннай пошце) апублікаваны ў дадзеным артыкуле. Справа ў тым, што многія з іх выйшлі, так бы мовіць, за рамкі анансаванай тэматыкі. Між тым, мы будзем неаднаразова звяртацца да ўзнятай пад час "гарачай лініі" праблематыкі. Маюцца на ўвазе пытанні штатнага раскладу і правядзенне разавых начных дыскатэк, а таксама — шчыльнага ўзаемадзеяння з абласнымі ды раённымі ўладамі, максімальнага выкарыстання далёка не малых магчымасцей мясцовага самакіравання... Пад час "гарачай лініі" было ўзнята і пытанне аплаты працы канцэртмайстраў, што працуюць у ДШМ. І гэта — таксама тэма для асобнай аналітычнай публікацыі. Рэдакцыя "Культуры" выказвае ўдзячнасць усім удзельнікам "гарачай лініі" за неабыхавасць і прафесіяналізм.

**Матэрыялы "гарачай лініі" падрыхтаваў Яўген РАГІН**

**Днямі на Брэстчыне — у Ганцавічах і Пінску — прайшоў Міжнародны семінар "Захаванне традыцый і развіццё новых відаў народных промыслаў (рамёстваў) у сучасных умовах фарміравання нацыянальнай культуры і стварэння асобных турыстычных зон". Галоўная ідэя семінара была акрэслена досыць канкрэтна: абмен вопытам, абмеркаванне разнастайных падыходаў да захавання мясцовых нацыянальных традыцый, вырашэнне праблемных пытанняў для дынамічнага развіцця рамёстваў і промыслаў.**

Да слова, Брэстчына была абрана для правядзення семінара невыпадкава: менавіта на палескай зямлі захавалася шмат носьбітаў аўтэнтычнага мастацтва, якія з поспехам перадаюць майстэрства маладому пакаленню. Былі адноўлены традыцыі ганчарства вёскі Гарадная Столінскага раёна, тэхніка падвоенага ткацтва ў вёсцы Падбела Камянецкага раёна, школа бондарства ў Іванаве... Навыткі традыцыйных рамёстваў мы ўбачылі на галоўнай плошчы Ганцавіч, дзе разгарнулася абласная выстаўка. Госьці з Азербайджана, Літвы, Польшчы, Расіі ды нават айчыныя спецыялісты былі ўражаны яркай палітрай рамёстваў.

**Палеская ікебана**

Як заўважыў намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэуш Стружэцкі, міжнародны форум — гэта адзін са

Бо, вядома ж, замежнаму ды і айчынаму турысту хочацца прывезці з тых жа Ганцавіч, Пінска або з іншых мясцін краіны арыгінальныя сувеніры, выкананыя ў беларускіх традыцыях. А зрабіць гэта не заўсёды атрымліваецца, і таму сувенірную прадукцыю "а-ля" з лэйбламі "made in China" купляюць часцей, чым айчынную. Такім чынам, названае пытанне — адно з самых актуальных, і яшчэ большую значнасць яно набыло ў 2012-м, які аб'яўлены Міністэрствам спорту і турызму Годам культурнага турызму.

Шматлікія праблемы былі агучаны і ў выступленні старшыні Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, доктара мастацтвазнаўства Яўгена Сахуты. Гэта і завялікія фінансавыя заданні, якія, на думку прамоўцы, не заўжды абгрунтавана даводзяцца для дамоў і цэнтраў рамёстваў, нярэдка стыхійна і аматарства ў працы РДР (напрыклад, наўнаўнаў гурткаў па арыгамі, ікебана...). Адна з прычын аматарства, на думку Яўгена Сахуты, — слабая метадычная падрыхтоўка супрацоўнікаў РДР і РЦР: малая колькасць профільных выданняў. Магчымым выйсцем можа стаць арганізацыя абласных, рэспубліканскіх ці міжнародных практычных семінараў. Што да Брэстчыны, дык, на думку Яўгена Сахуты, работа па развіц-

лена шмат краін свету (у тым ліку — і Беларусь), а на сваіх этнападарках (устаго іх плануецца пабудаваць 52), пражываюць і працуюць майстры. Таксама на тэрыторыі Цэнтра функцыянуе шмат музеяў, рэстаранаў нацыянальнай кухні, дамы-гасцініцы, рэгулярна ладзяцца майстар-класы, канцэрты этнічнай музыкі і многае іншае... Акрамя таго, у інфраструктуру "Этнасвету" ўваходзіць Гандлёва-выставачны комплекс "Вуліца Свету", Культурна-адукацыйны цэнтр, інавацыйны цэнтр і дэндрапарк.

Падобны скансен, як вядома, ёсць і пад Мінскам — у Строчыцы. Але, як ужо неаднаразова пісала "К", на тэрыторыі музея пад адкрытым небам пакуль не працуюць ні гасцініцы, ні рэстараны, ды і народныя майстры тут не жывуць таксама... А расійскі "Этнасвет" часам наведвае 10 тысяч чалавек штодня! Дарэчы, гэты вопыт — не ўнікальны: прадстаўнікі з Азербайджана і Польшчы таксама распавялі пра свае нацыянальныя скансены, дзе не толькі працуюць, але і пражываюць майстры народнай творчасці.

**А журналісты дзе?**

Аксіёма пра тое, што вучыцца ніколі не позна, гучала з вуснаў шматлікіх дакладчыкаў пад час семінара

# Вакансія на сувенір, або Заміж кітайскага ўзору...



**Рамесніцкі "фасад" семінара**

Удзельнікі семінара ў першы дзень форуму не толькі абмеркавалі шматлікія праблемы ды перспектывы развіцця народных рамёстваў на Беларусі, але і, дзякуючы культуротнікам Ганцавіцкага раёна, пабачылі святга "Караваю мой раю", выстаўку вясельнага пасагу "Сорак саракоў ручнікоў", этнаканцэрт "Рух зямлі" і прэзентацыю традыцыйнай культуры сельскіх саветаў раёна "Наша малая Бацькаўшчына"... Не менш насычаным аказаўся і другі дзень семінара: у Пінску, ля Палескага драматычнага тэатра, адбылося ўрачыстае закрыццё абласнога пленэру разьбяроў па дрэве, вынікам якога сталіся дзевяць драўляных скульптур — персанажаў "Пінскай шляхты". А па завяршэнні пленарнага пасяджэння госці азнаёміліся з горадам майстроў "Палескі кірмаш".

Усе названыя мерапрыемствы — той неабходны "фасад", дзякуючы якому міжнародны форум прагучаў не толькі ў двух райцэнтрах, але і па ўсёй Брэстчыне. Глыбокі ж унутраны змест семінара быў раскрыты на яго пасяджэннях.

**Без значных фінансавых выдаткаў у кожным раёне мясцовы краязнаўчы музей можа стварыць філіял, дзе і будзе прадстаўлены пэўны від традыцыйнай народнай творчасці, характэрны для таго або іншага краю.**

спосабаў прыцягнення ўвагі як жыхароў нашай краіны, так і замежнікаў да культурных здабыткаў беларусаў і спрыяння таму, каб да нас прывяздала ўсё больш і больш турыстаў. Таму адной з важных тэм для абмеркавання на семінары сталіся перспектывы развіцця аграэкатурызму ды ўдзелу ў гэтай дзейнасці народных рамеснікаў. Бо, як часта бывае, агражасцядзіба, што пазычылае сябе ў якасці нацыянальнай, не заўсёды адпавядае заяўленым крытэрыям. Таму, на думку Тадэуша Стружэцкага, выйсцем з сітуацыі магло б стаць правядзенне пад эгідай Інстытута культуры Беларусі шэрагу семінараў з уладальнікамі агражасцядзіб, колькасць якіх, як вядома, узраслае ў Беларусі з года ў год.

Намеснік міністра спорту і турызму Рэспублікі Беларусь Чэслаў Шульга казаў пра неабходнасць вырабу ў рэгіёнах адметнай сувенірнай прадукцыі.

ці рамёстваў тут пастаўлена на высокім узроўні, асабліва ў плане музеэфікацыі. Трэба працягваць гэтую традыцыю, а не ствараць раённыя аднатыпныя музеі... З думкай аб стварэнні арыгінальных ды адметных музеяў пагадзіўся і Тадэуш Стружэцкі. Тым больш, гэта не запатрабуе значных фінансавых выдаткаў, бо ў кожным раёне мясцовы краязнаўчы музей можа адкрыць філіял, дзе і будзе прадстаўлены пэўны від традыцыйнай творчасці, характэрны для таго або іншага рэгіёна.

Зразумела, падобныя ўстановы дадуць магчымасць рэгіёнам больш ярка прэзентаваць сябе не толькі ў Беларусі, але і ў замежжы. Тое, неаспрэчна, павялічыць іх турыстычную прывабнасць, з якой можна атрымаць неабліга дывідэнды. Дык у якім жа раёне першым з'явіцца музей саломкапляцення ці ганчарства? Будзем спадзявацца, што вестка аб стварэнні такіх устаноў прыйдзе ў самым хуткім часе. Прынамсі, хацелася б у гэта верыць.

**Пажыць у этнавёсцы**

Каардынатар па міжкультурных і міжнародных пытаннях Шведскага Нацыянальнага савета па традыцыйных рамёствах Эва Мэлдал распавяла пра сістэму функцыянавання сеткі рамесніцкіх устаноў у сваёй краіне. А таксама — пра наладжаную сістэму збыту прадукцыі народных майстроў, выданне часопісаў ды іншай прадукцыі, якая папулярызуе самабытных мастакоў. Шмат у чым вопыт шведаў быў бы карысны і беларусам, асабліва ў плане выдання матэрыялаў па традыцыйных рамёствах.

Віцэ-прэзідэнт Міжнароднага дабрачыннага грамадскага фонду "Дыялог культур — адзіны свет" з Расіі Алена Коршунава распавяла пра створаны ля Масквы Культурна-адукацыйны турыстычны комплекс "Этнасвет", які паўстаў пад эгідай UNESCO. У ім прадстаў-

неаднаразова, і, як заўважалі многія, няблага было б зрабіць такія семінары традыцыйнымі, ладзіць іх у абласцях ды ў месцах бытавання традыцый. З гэтай прапановай пагадзіўся і Тадэуш Стружэцкі. Ён адзначыў, што самы час пераходзіць ад колькасці паказчыкаў да якасных, што, натуральна, залежыць ад метадычнай падрыхтоўкі спецыялістаў, ад таго, ці змогуць яны наладзіць працу з носьбітамі традыцый, якія пражываюць у тым або іншым рэгіёне. А вопытам такога ўзаемадзеяння варта пастаянна дзяліцца з калегамі з усіх куткоў Беларусі. Праведзены семінар стаўся штуршком для новых ідэй, для абмену такім вопытам, і таму, на думку намесніка міністра культуры, варта было б падумаць пра правядзенне падобных мерапрыемстваў на пастаяннай аснове.

І апошняе, пра што не магу не згадаць напрыканцы артыкула. Сярод шматлікіх праблем, агучаных на семінары, прагучала і рэалізацыя рэктара Інстытута культуры Беларусі Івана Крука. Датычылася яна асвятлення дзейнасці семінара прадстаўнікамі СМІ, дакладней кажучы — фактычнага яго неасвятлення. Бо, як атрымалася, карэспандэнт "К" быў... адзіным прадстаўніком рэспубліканскіх сродкаў масавай інфармацыі на дадзеным мерапрыемстве. Акрамя журналістаў з двух раёнаў, а таксама абласнога тэлебачання, на семінары не было больш ніводнага майго калегі. Лішне казаць, што пры падрыхтоўцы наступнага маштабнага форуму варта ўлічыць і неабходнасць асвятлення падобных мерапрыемстваў сродкамі масавай інфармацыі. Інакш перспектывы турыстычнай прывабнасці народных традыцый не толькі для замежных гасцей, але і для саміх беларусаў так і застаюцца на ўзроўні дзіцячых казак і сувенірнай падковы, вырабленай дзесьці ў Кітаі...

**Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Ганцавіцкі раён — Пінскі раён — Мінск Фота аўтара**

РЭГІЁНЫ: МАЙСТАР-КЛАС КРЭАТЫВУ

# Некалькі прычын для дыскваліфікацыі

Патэлефанаваў у адзін аддзел культуры. "Што ў вас цікавага? Пахваліцеся!" — "А нічога! Няхай іншыя хваляцца..." Патэлефанаваў у другі аддзел — пачуў прыблізна такі ж адказ. Майляў, лета, спека, не думаецца, а таму і не робіцца. Крызіс жанру, словам... Усё больш пераконваюся, што наяўнасць крэатыву ў рэгіёнах абавязкова трэба стымуляваць матэрыяльна, а яго адсутнасць — караць, і таксама матэрыяльна. Інакш прэстыж работніка культуры зьездзеца да нуля. Бо спецыяліст, які не дбае аб прафесійным гонары, нічога апрача дыскваліфікацыі не заслугоўвае. І агульную справу ганьбіць не толькі клубны дах, што працякае ў час дажджу, але і "анемія" перспектыва на сёння падаецца кадровай праблема ў сферы культуры. Скажам, учарашняя даярка ў якасці сённяшняй бібліятэкаркі проста ня здатная паразважаць аб неадкладнасці рэформы ЦБС. Між тым, руціна — сінонім балота. Адсюль, відаць, — і "жанравы" крызіс...

## Касцюковіччына: васьмь хто на вёсцы гаспадар

Начальнік аддзела культуры Касцюковіцкага райвыканкама Мікалаі Тыманюк з "анеміяй" творчага мыслення змагаецца рашуча, бо культуру лічыць субстанцыяй маральна-разумовай. Ці не таму аддзел пастаянна фантануе прапановамі ды ідэямі? А яго начальнік мае сталы статус "парушальніка спакою". Як падаецца, без такога статусу кіраўнік у культуры — і не кіраўнік...

Дык васьмь, адна з ідэй нарадзілася ў выніку сацыяльнага партнёрства з аддзелам па справах моладзі райвыканкама і райсаветам народных дэпутатаў. І вось ужо другі год ідэя раённага конкурсу "Уладар сяла" з поспехам рэалізоўваецца па сельсаветах Касцюковіччыны.

Як распавядае дырэктар раённага Цэнтра культуры Ігар Гіркін, конкурс, што фінансуецца з мясцовага бюджэту, скіраваны на падтрымку маладых вясковых сем'яў. Намінацыі — немудрагелістыя: "Падаіць карову", "Забіць цвік", "Накалоць дроў"... Але канцэртна-анімацыйнае аздабленне, якое з нязменнай выдумкай стварае аддзел культуры, надае мерапрыемству ўласцівае яркае і феерычнае дзеі... Сэлетні конкурс прайшоў 15 чэрвеня ў Беладуброўскім сельсавете. Яго масавасці не пашкодзіла нават залева...

## Маларытчына: пяць хвілін — для СМІ

Былыя даяркі ў бібліятэках раёна не працуюць. Дырэктар Маларыцкай ЦБС Надзея Курдзюкова катэгарычна супраць такога вырашэння кадровай

проблемы.

Практыкаў (без спецыяльнай адукацыі) — усяго некалькі, і тыя — паўставачнікі. А ў аддзеле бібліятэчнага маркетынгу ЦБС — тры спецыялісты з вышэйшай адукацыяй. Загадчык аддзела Галіна Кучына кантактавала са мною ў рамках праекта ўзаемадзеяння са СМІ "Пяць хвілін з бібліятэкай". За гэтыя пяць хвілін яна паведаміла пра яшчэ адну доўгатэрміновую шматэтапную акцыю бібліятэчна-краязнаўчых даследаванняў. Адзін з этапаў праекта — стварэнне дыскаў "Віртуальная Маларыччына".

Пачынаючы з лютага створана ўжо чатыры такія дыскі, прысвечаныя гісторыі і культуры вёсак, якія пераўтвораны ў аграгарадкі. Яшчэ два дыскі знаходзяцца, як кажуць, у працы. Да прыкладу, адзін з іх прысвечаны вёсцы Пахэжын, вядомай аж з XVI стагоддзя. Рэалізацыя задуманага таксама стала вынікам дзейснага сацыяльнага партнёрства, гэтым разам — з настаўнікамі гісторыі агульнаадукацыйных школ і вучнямі, неаб'якавымі да краязнаўства. А васьмь фінансавання з раібюджэту праект не мае. Трымаецца ўсё, як кажа Галіна Кучына, на невынішчальным энтузіязме. Дыскі, паперу і фарбы для паліграфічных выданняў, што дубліруюць віртуальныя, набыта даводзіцца з пазабюджэтных сродкаў.

## "Крок насустрач": творчасць без межаў для пяці тысяч гледачоў



фэсце. Для нас выступаць у Канцэртнай зале "Акциярская", якая разлічана на пяць тысяч гледачоў, — вялікі гонар.

Патрыцыя Курганова — выпускніца філіяла ДМШМ № 19 — таксама пастаянная ўдзельніца "Кроку

Дыскі, як сцвярджае Галіна Кучына, прадаюцца чытачам на "ўра"...

Дадзены праект у рэспубліканскім маштабе — далёка не эксклюзіўны. Веласіпеда ў мясцовай ЦБС не вынаходзілі. Мо дарэмна? Каб не пастаянныя пошукі "інжынераў" ад культуры, дык "веласіпед" той так і застаўся б архаічна-драўляным.

## Карэліччына: вуліца энергіі

Начальнік аддзела культуры Карэліцкага райвыканкама Іна Лазар не пастыявае аддыхацца, але дадзеным фактам вельмі задаволена: Мірскі замак, Карэлічы — у эпіцэнтры няспынных і цікавых падзей. Толькі што адшыкаваў трохдзённы музычны праект АНТ "Вечары ў Мірскім замку". 3 28 чэрвеня па 2 ліпеня ля замкавых муроў мяркуецца правесці II Міжнародны фэст сярэднявечнай культуры "Жывая гісторыя".

А ў гэтую суботу надзвычайнай святочнай энергіяй напоўняцца вуліцы і Карэлічы: тут пройдзе другі раённы фестываль маладзёжнай альтэрнатыўнай культуры. Аддзелаўскія юнакі і дзяўчаты прыдумалі яго летас у выніку спантанна-планавага "мазгавага штурму" і з поспехам рэалізавалі пад назвай "Энергія вуліц". Фінансуюць мерапрыемства "на пах" аддзелы культуры, моладзі Карэліцкага райвыканкама. Мясцовыя вуліцы гэтымі днямі напоўняць нетаймоўнай творчай энергіяй графітчыкі, брэйкдансары, рокеры, хіп-хоперы...

І выснова тут, як падаецца, адзіная: руціна і "мазгавы штурм" — рэчы несумяшчальныя, а на застайлым балоце лілеі не растуць... Карасей кажуць, "К" не губляе спадзеву і надалей адшыкаваць упартых, нястомных і "энергаёмістых", заўжды гатовых пацвердзіць прафпрыдатнасць.

З раёнамі кантактаваў Яўген РАГІН

З 21 па 26 чэрвеня ў Санкт-Пецярбургу праходзіць Міжнародны фестываль творчасці дзяцей з абмежаванымі магчымасцямі "Крок насустрач". Горад у пяты раз прымае творцаў з розных краін, якія займаюцца харэаграфіяй, дэкаратыўна-прыкладным і музычным мастацтвам.

З 21 па 26 чэрвеня ў Санкт-Пецярбургу праходзіць Міжнародны фестываль творчасці дзяцей з абмежаванымі магчымасцямі "Крок насустрач". Горад у пяты раз прымае творцаў з розных краін, якія займаюцца харэаграфіяй, дэкаратыўна-прыкладным і музычным мастацтвам.

З трох тысяч прэтэндэнтаў журы адабрала найлепшых. Каля паўтысячы фіналістаў будуць выступаць у прэстыжных залах Санкт-Пецярбурга. Беларусь на фэсце прадстаўляюць выхаванцы філіяла Мінскай дзіцячай музычнай школы мастацтваў № 19. Ансамбль акардэаністаў "Асарці" пад кіраўніцтвам Марыны Даросвай скарыў мясцовую публіку прафесійным выкананнем і ўжо чацвёрты раз прымае ўдзел у

З раёнамі кантактаваў Яўген РАГІН

насустрач". Яе незвычайны голас у суправаджэнні лепшых аркестраў Санкт-Пецярбурга літаральна зачароўвае слухачоў!..

Алена МАСЛАВА, загадчык філіяла Мінскай ДМШМ № 19  
На здымку: ансамбль "Асарці".

## Аршаншчына: інвестпраекты

Галоўны бібліятэкар аддзела маркетынгу Аршанскай ЦБС Наталія Янкоўская паведаміла "К", што пачатак лета для мясцовых аматараў кнігі супаў з доўгачаканай падзеяй: пасля рэканструкцыі адкрылася адна са старэйшых бібліятэчных устаноў рэспублікі — Цэнтральная гарадская бібліятэка імя А.С. Пушкіна. У маштабах краіны — шараговы статыстычны факт, у маштабах горада — падзея. Тым больш, што ўсе будаўнічыя работы на аб'екце былі выкананы за кошт мясцовага, гарадскога, бюджэту. З'ява такой эканамічнай самадастатковасці, пагадзіцеся, яшчэ не вельмі распаўсюджаная. Яна і стала нагодай для размовы з начальнікам аддзела культуры Аршанскага гарвыканкама Ганнай СВЯТЛОВАЙ.

# А спонсара трэба шукаць...

## Авіяперспектывы Дома культуры ў Болбасаве

— Ганна Аляксандраўна, хто дапамагаў з рэканструкцыяй?

— Аднаўленнем бібліятэчнага будынка займалася прыватная будаўнічая арганізацыя. Яе галоўны інжынер Мікалаі Благодырэнка стаў адным з ганаровых гасцей урачыстай цырымоніі... Але асабліваю ўдзячнасць хачу выказаць старшыні гарвыканкама Мікалаю Лісоўскаму і старшыні гарадскога Савета дэпутатаў Людміле Дабрынінай, бо рэканструкцыю ладзілі, сапраўды, за грошы з гарадскога бюджэту... У Оршы — 12 бібліятэк, але ЦГБ — вядучая ўстанова са сваёй даўняй гісторыяй. І мы за час рамонтных работ здолелі не згубіць наведвальнікаў (штогод тут абслугоўваецца звыш дзевяці тысяч чытачоў), бо ўстанова дзейнічала на базе бібліятэкі імя Якуба Коласа.

— Што змянілася ў ЦГБ пасля рэканструкцыі?

— Змены — сур'ёзныя. Мы займелі магчымасць стварыць асобную залу для Цэнтра прававой інфармацыі. З'явілася і Чытальня зала імя Янкі Сіпакова: вядомы пісьменнік яшчэ пры жыцці перадаў нам сваю ўнікальную бібліятэку, якую мы і вылучылі ў асобную структуру нашай цэнтральнай установы.

— Аршанскія бібліятэкі, наколькі ведаю, заўжды спавіліся сталым сацыяльным партнёрствам...

— Гэта так. Вось самыя апошнія прыклады. Старшыня Віцебскага аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Тамара Краснова-Гусачэнка падарыла нам сто кніг з асабістай бібліятэкі. Пераезд ЦГБ і падрыхтоўцы яе да адкрыцця ўсяляк спрыялі дырэктары ПТВ № 122 і № 110 Васіль Галавач і Фёдар Бычынскі, начальнік аршанскага аддзела Дэпартаменту аховы МУС Рэспублікі Беларусь Сяргей Драздоў.

— А спонсары, сапраўды дзейсныя і распрадчныя, ёсць?

Як "К" паведаміла ўжо, 13 чэрвеня ў Інстытуце культуры Беларусі адбылося чарговае пасяджэнне Рэспубліканскага савета дырэктараў абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці. Тэма пасяджэння — "Дыялог культур: міжнародныя і міжнацыянальныя кантакты ў галіне сацыякультурнай і культурна-адукацыйнай дзейнасці".

## Фармат дыялога

Рэктар Інстытута Іван Крук прааналізаваў ўзаемадзеянне рэгіёнаў па выкананні дзяржпраграм, галіновых мерапрыемстваў. Пра сацыякультурнае праектаванне, фандрайзінг і арт-менеджмент распавяла дацэнт кафедры міжкультурных камунікацый установы Таццяна Карнажыцкая.

Першы сакратар Пасольства Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла, кардынатар Лацінаамерыканскага культурнага цэнтра імя Сімона Балівара Херарда Эстрада Марцінэс пазнаёміў прысутных з працай Цэнтра. Асноўная яго мэта — развіццё і ўмацаванне эканамічнага і навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва ў інавацыйнай сферы, садзейнічанне культурна-адука-



— Сярод іх можна назваць дырэктара аршанскага мантажнага ўпраўлення трэста "Белсантэхмантаж" Аляксандра Жвікава, які пастаянна падтрымлівае бібліятэчныя мерапрыемствы... Натуральна, са спонсарамі трэба працаваць пастаянна і мэтанакіравана. Не скажу, што раней мы гэтым займаліся досыць актыўна. Між тым, сённяшні час літаральна падштурхоўвае да гэтага... Пэўны час Дом культуры ў пасёлку Балбасава знаходзіўся ў аварыйным стане. А гэта — колішні вайсковы гарадок, дзе даўно прывычаліся да высокага ўзроўню культурнага абслугоўвання. Сітуацыю трэба было тэрмінова выпраўляць. І мы звярнуліся па дапамогу да кіраўніцтва авіярамзавада. І знайшлі паразуменне: завод выдаткаваў 20 мільярдаў рублёў. Правялі экспертыз, зрабілі не толькі праектна-каштарысную дакументацыю — прыступілі да работ, якія плануем завяршыць у наступным годзе...

Гутарыў Яўген РАГІН  
На здымку: начальнік аддзела культуры Аршанскага гарвыканкама Ганна Святлова.

Лілія ЖМАЧЫНСКАЯ, начальнік аддзела міжнароднай і сацыякультурнай дзейнасці Інстытута культуры Беларусі

Беларусь і Ізраіль у культурным плане звязаны шмат чым. Вось, скажам, унікальная экспазіцыя жывапісу "Па слядах Шагала ў Ізраілі", што працавала ў галерэі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, а цяпер дэманструецца ў Гомельскай Галерэі Гаўрылы Вашчанкі. Перасоўная выстаўка, прысвечаная 125-годдзю з дня нараджэння знакамітага ўраджэнца Віцебшчыны, была арганізавана Аб'яднаннем прафесійных мастакоў Ізраіля, сярод членаў якога — шмат выхадцаў з краін былога СССР, у тым ліку з Беларусі. Айчыны глядач атрымаў магчымасць азнаёміцца з дадзенай экспазіцыяй, дзякуючы Ізраільскаму культурнаму цэнтру пры Пасольстве Дзяржавы Ізраіль у Мінску. Да адкрыцця выстаўкі жывапісу і літаратуры быў прымеркаваны візіт у Беларусь вядомага ізраільскага кінематаграфіста Сашы КЛЯЙНА.

што за тэма можа зацікавіць вашых глядачоў, многія з якіх з'яўляюцца выхадцамі з нашай краіны?

— Такая ж, што можа зацікавіць і жыхароў іншых краін: нешта новае, актуальнае, "балючае". Здымаць трэба пра тое, што хвалюе канкрэтнага чалавека. Не так даўно я прадзюсіраваў карціну аб лёсе былых суседзяў і аднакласнікаў, якія апынуліся ў Ізраілі. Яна мела вялікі поспех: менавіта з-за таго, што глядачы ўбачылі ў ёй саміх сябе. Вось гэта і павінна рабіць сучаснае кіно: паказваць чалавеку самога сябе. І тады поспех — забяспечаны!..

— Ваш сёлетні візіт у Беларусь — ужо не першы...

— Так, у 1997 годзе я са здымачнай групай наведаў Мінск, Брэст, Пінск: нашай мэтай было

ападкаў. Тое ж самае з падборам акцёраў: у нас, з гістарычных прычын, можна літаральна за адзін дзень знайсці акцёраў з любой знешнасцю, якія валодаюць любой мовай свету. Дарэчы, асабіста мне, ураджэнцу Закарпацця, добрае валоданне венгерскай мовай у свой час дапамагло ўзначаліць буйную кампанію па вытворчасці тэлевізійных стужак у Будапешце. А дзякуючы веданню рускай я выступаю прадстаўніком расійскіх тэлеканалаў і ўдзельнічаю ў сумесных кінапраектах. Не так даўно на экраны выйшла новая стужка Паўла Лунгіна "Дырыжор". Яна стваралася якраз у Ізраілі рускамоўнай інтэрнацыянальнай камандай, што было б куды цяжэй у іншай краіне...

кінематаграфічныя, і адзнака за іх ідзе ў атэстат. Пры кожным універсітэце працуе кінашкола, папулярная ў асяродку студэнтаў. Адмысловыя падраздзяленні, якія ствараюць хранікальныя і вучэбныя стужкі, існуюць і ў войску. Нашы студэнты традыцыйна праходзяць стажыроўку ў самых лепшых навучальных кінаўстановах свету. Зразумела, што канкурэнцыя паміж выпускнікамі кінашкол, якіх у год атрымліваецца прыкладна 250 — 300 чалавек, і дзеючымі рэжысёрамі ў Ізраілі — неверагодна вялікая. Перамагае ў ёй нават не мацнейшы, а — самы лепшы, можна нават сказаць, геніяльны. І няма ніякай розніцы, пачатковец гэта або прызнаны мэтр з

# Кінакааперацыя, якая "выстрэльвае"

**Рэцэпт ад прадзюсара. Што павіннен рабіць сучасны фільм?**

Ён — прадзюсар дакументальных і мастацкіх стужак, выкладчык факультэта кіно і тэлебачання Тэль-Авіўскага ўніверсітэта, які працаваў у шэрагу краін свету і завітаў у Беларусь з азнаямленчым візітам. Сярод падзей, што адбыліся ў Сашы Кляйна за тры дні яго знаходжання ў нашай краіне, былі і сустрэчы з беларускімі прафесіяналамі ад кіно, кіраўніцтвам Нацыянальнай студыі "Беларусьфільм", майстар-клас для студэнтаў факультэта экранных мастацтваў БДАМ.

Прынамсі, спадару Кляйну ёсць пра што распавесці сваім беларускім калегам: за плячымі ў яго, ураджэнца ўкраінскага Мукачэва, не толькі журфак Ленінградскага ўніверсітэта, але і кінашкола ў Тэль-Авіве, стажыроўка і праца ў Галівудзе, праца ў карпунктах буйных тэлекампаній і, нарэшце, кіраўніцтва адной з іх. Як прадзюсар Саша Кляйн вядомы не толькі стужкамі пра жыццё ў Ізраілі ды за яго межамі (самы вядомы фільм Кляйна — аповед пра апошнія месяцы жыцця Прэм'ер-міністра Ізраіля Іцхака Рабіна), але і працай з расійскімі рэжысёрамі, у тым ліку — Георгіем Данэлія на стужцы "Пашпарт", дзе Саша Кляйн быў не толькі другім рэжысёрам і выканаў адну з эпизодычных роляў, але і даў сваё прозвішча каларытнаму персанажу Армэна Джыгарханяна...

— У раскладзе вашага візіту — сустрэчы з беларускімі кінематаграфістамі. Ці значыць гэта, што хутка трэба чакаць сумесных беларуска-ізраільскіх кінапраектаў?

— Натуральны шлях развіцця сусветнага кіно — міжнародная кааперацыя. Было б вельмі цікава знайсці магчымасці для супрацоўніцтва паміж прафесіяналамі нашых краін. Калі заключаецца дагавор аб капрадукцыі — сумесныя праекты ладзіць значна лягчэй. Мне як прадзюсару можна, да прыкладу, здымаць стужку за ізраільскія грошы на тэрыторыі іншай дзяржавы. Таму вельмі спадзяюся сустрэць узаемную цікавасць у гэтым пытанні з беларускага боку.

— Калі гіпатэтычна ўявіць сабе сумесны праект беларускіх і ізраільскіх дакументалістаў,



Саша Кляйн на выстаўцы, прысвечанай Марку Шагалу, у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

стварэнне цыкла стужак, прысвечаных Халакосту. Адна з яго серый распавядала пра падзеі Другой сусветнай вайны на беларускай зямлі — мы здымалі мемарыялы ахвярам вайны, наведвалі Брэсцкую крэпасць... Хачу адзначыць, што змены да лепшага — відавочныя і адлюстроўваюцца на тварах жыхароў вашай сталіцы. Мінск цяпер ззяе ўсімі колерамі, а мінчане радуюць сваімі шчырымі ўсмешкамі. Гэта вельмі прыемна!

— Саша, ізраільскія кінематаграфісты ў апошнія гады дамагліся шэрагу значных фестывальных поспехаў. Ваш кінематограф — вельмі самабытная і паспяхова з'ява. Ці ёсць нейкі сакрэт у ізраільскага "кінематаграфічнага цуду"?

— Ніякага асаблівага сакрэту няма, хоць Ізраіль сам па сабе — унікальная краіна, нібыта створаная для кіназдымак: яе прырода, гісторыя, культура, людзі прапаўняюць шмат магчымасцей. Не здарма многія кінематаграфісты з сусветнымі імёнамі выбіраюць нас у якасці здымачнай пляцоўкі. Здымаць тут сапраўды вельмі зручна, у тым ліку таму, што прырода не падносіць непрыемных сюрпрызаў у выглядзе працяглых

— Тым не менш, сакрэт поспеху вашага кіно, відаць, не толькі ў географічных або гістарычных прычынах...

— Безумоўна. Паспеху мы абавязаны і выдатнай сістэме адукацыі, і значнай дзяржаўнай падтрымцы кінавытворчасці. Ізраіль — невялікая краіна, у якой можна разлічваць толькі на чатыры мільёны глядачоў, што наведваюць 300 кіназатраў. Але для таго, каб фільмы акупаліся, гэтага відавочна недастаткова. Таму дзяржава фінансуе кіно. У якасці яшчэ адной меры развіцця дакументальнага кіно ізраільскае заканадаўства ў кінематаграфіі абавязвае буйныя тэлеканалы краіны ў абавязковым парадку забяспечваць вытворчасць і паказ дакументальных фільмаў. Пры гэтым дзейнічае не толькі адладжаная сістэма кантролю аб'ёму і якасці, але і падтрымка ды стмулявання гэтага працэсу. Зразумела, атрымаць дзяржаўнае фінансаванне вельмі складана: на яго прэтэндуюць нават не дзясяткі, а сотні кампаній. Справа ў тым, што кіно ў нас знаходзіцца на адным з першых месцаў у рэйтынгу самых папулярных заняткаў.

— Дарэчы, што наконт прафесійных рэсурсаў?

— Існуюць спецыялізаваныя сярэднія школы, дзе профільнымі дысцыплінамі з'яўляюцца

дзясяткамі міжнародных узнагарод, — кожны праект ацэньваецца як галоўны ў жыцці.

— Атрымліваецца, што колькасць перарастае ў якасць?

— Менавіта так. У год у нас здымаецца 25 — 30 поўнаметражных мастацкіх стужак, каля 400 гадзін дакументалістыкі. Пры такой колькасці кожны год абавязкова адна-дзве карціны "выстрэльваюць" і становяцца знакамітымі на ўвесь свет. Напрыклад, сенсацыя мінулага года — карціна "Зноско" Ёзафа Сідара, апрача атрымання прызга за лепшы сцэнарый на мінулагоднім Канскім фестывалі, трапіла ў шэраг намінантаў на прэмію "Оскар". Таксама на "Оскар" тры гады таму намінаваўся ўнікальны дакументальна-анімацыйны праект "Вальс з Башырам" Ары Фольмана і Бэні Гудмана. У 2000-я шырокі міжнародны розгалас атрымаў "Бафор" вышэйгаданага Ёзафа Сідара, "Візіт аркестра" Эрана Калірына. Апошні, дарэчы, пры бюджэце каля мільёна еўра ў выніку зарабіў амаль 32 мільёнаў! Менавіта такі шлях стварэння аўтарскага глядацкага кіно з адносна невялікім бюджэтам і прыносіць поспех, у тым ліку фінансавы, нашай кінаіндустрыі...

Гутарыў Антон СІДАРЭНКА

## На падмостках замка

30 чэрвеня — 1 ліпеня ў Нацыянальным гісторыка-культурным музеі-запаведніку "Нясвіж" адбудзецца першы арт-фэст "Тэатр Уршулі Радзівіл".

У тэатральнай зале замка і на замкавым двары разгорнуцца хвалюючыя драмы, камедыі і трагедыі, звязаныя з гісторыяй Беларусі ды яе тэатральнай спадчынай. Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа ў сценах Радзівілаўскага замка прадставіць публіцы спектакль "Леаніды не вернуцца на зямлю" па аднайменным творы Уладзіміра Караткевіча, Мінскі абласны драматычны тэатр у сваёй пастаноўцы распавядзе пра жыццё знакамітага кампазітара і гістарычнага дзеяча Міхала Клеафаса Агінскага, з дзівацтвамі Пане Каханку пазнаёміць глядача ў аднайменным спектаклі Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага. Самая заканамерная прэм'ера наступная: у родных сценах вернуцца п'есы Францішкі Уршулі Радзівіл, сабраныя ў адной пастаноўцы "Выкраданне Еўропы, або Тэатр Уршулі Радзівіл" Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

Нагадаем, што дачка кракаўскага кашталяна Януша Антонія Карыбута Вішнявецкага і Тэафаліі з Ляшчынскіх — княгіня Францішка Уршуля Радзівіл, празваная ў будучым нясвіжскай Сапфо, сталася родапачынальніцай прафесійнага тэатра ў Беларусі. Тэатр Уршулі Радзівіл не толькі даваў магчымасць прадэманстраваць гаспадарам веліч і багацце свайго двара, пазабаўляць ды здзівіць заможных гасцей, але і спрычыніць да культурнага жыцця месцічаў тагачаснага Нясвіжа.

Д.А.

## Экскурсія за талончык

Многія эксперты мяркуюць, што "турыстызацыя" Мінска доўгі час ішла вельмі марудна. І вось, сталічныя ўлады бярыць імклівы рэванш.

Пра планы на прэс-канферэнцыі распавяла намеснік начальніка ўпраўлення спорту і турызму Мінгарвыканкама Святлана Дзямешка.

— Плануецца, што ўжосны па маршруце № 1 будзе курсіраваць незвычайны аўтобус: яго пасажыры здолеець не толькі дабрацца з пункта А ў пункт Б, але і пастухаць цікавую аўдыяэкскурсію пра тыя мясціны, якія бачаць за акном. Балазе маршрут гэтаму пасуе: ён пачынаецца на вакзале, прамянае Чырвоны касцёл ды абодва кафедральныя храмы разам з плошчай Свабоды, ідзе паўз Мінскае замчышча і завяршаецца ля аднаго з сімвалаў сучаснага горада — "Мінск-Арэны". Адным словам, гатовая экскурсія! Пры гэтым пастуга абсалютна бясплатная — турыстам будзе дастаткова толькі пракампазіраваць звычайны талончык.

Аўтобус займае эксклюзіўны дывайн: яго салон упрыгожана выявамі тыя адметнасцей, праз якія праходзіць маршрут, а ў перспектыве, магчыма, і экраны. Плануецца, што ўжо ў бліжэйшае паўгоддзе праехацца гэтым маршрутам здолеець і англамоўныя замежнікі, — для іх створаць адмысловую версію аўдыяэкскурсіі. Дарэчы, тое тычыцца і інфармацыйнага забеспячэння на мінскіх вуліцах: у цэнтры горада яно пачало атрымліваць англійскую версію.

Афіцыйны турдапаможнік, які з'явіўся ў красавіку, неўзабаве займее і электронны варыянт, што зробіць яго яшчэ больш даступным для самага шырокага кола турыстаў. Дзякуючы яму спланаваць свой побыт у Мінску госці здолеець не выходзячы з дома, задаючы да запланаванага візіту.

Лішне нават казаць, што ўсе гэтыя захады асабліва актуальныя напярэдадні Чэмпіянату свету па хакеі-2012, які дакладна можа прэтэндаваць на ролю галоўнага турыўэнта ва ўсёй гісторыі Мінска.

Сёння здзіўчы знаўцаў творчай спадчыны Янкі Купалы вельмі складана: сярод 40 тысяч разнастайных матэрыялаў, што захоўваюцца ў фондах Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, можна ўбачыць і асабістыя рэчы Песняра, і яго аўтографы. Як аказалася, далёка не ўсе.

Новымі каштоўнымі і, што самае галоўнае, раней невядомымі прадметамі папоўнілася калекцыя музея класіка нашай літаратуры на гэтым тыдні. У прыватнасці, у рамках юбілейных Х Купалаўскіх чытанняў дырэктар Дэпартаменту па архівах і справаходстве Міністэрства юстыцыі нашай краіны Уладзімір Адамушка перадаў музею адразу тры дзясяткі каштоўных дакументаў, арыгіналы якіх захоўваюцца ў Дзяржаўным архі-

## Калі ж надрукавана "Песня будаўніцтву"?



# З Купалам — на "машыне часу"

ве Расійскай Федэрацыі і Расійскім дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва. У выніку вялікай пошукавай працы музею перададзены матэрыялы, што не знайшлі адлюстраванне ў адзіным сёння поўным Зборы твораў Песняра. Пасля шматлікіх архіўных знаходак, відаць, яго варта лічыць набліжаным да поўнага.

У шэрагу сапраўдных рарытэтаў маюцца дакументы, што датуюцца ад 1911 года. Гэта, найперш, лісты Мікалая Янчука, беларускага вучонага-славіста, а таксама айчынага гісторыка і грамадскага дзеяча Фёдора Турука да расійскага пісьменніка Івана Белавусава — складальніка першага зборніка твораў Янкі Купалы на рускай мове. Па словах Уладзіміра Адамушкі, акрамя прыватных тэм, у лістах разглядаецца выданне кнігі на беларускай мове. Што немалаважна, ёсць у гэтых лістах і старонкі з імем Янкі Купалы. У прыватнасці, адлюстравана падрыхтоўка да друку кнігі нашага Песняра. Знойдзена і пісьмо Купалы да Янчука. Сярод дакументаў маюцца і тры вершы Мікалая Янчука на палескай гаворцы, у тым ліку прысвечаныя класіку. Сярод копіяў дакументаў прысутнічаюць і тры невядомыя дарчыя надпісы Янкі Купалы Міхаілу Ісакоўскаму, адзін з якіх датуецца 7 красавіка 1941 года.

Вялікую цікавасць для гісторыкаў уяўляюць і афіцыйныя дакументы — той жа пратакол агульнага сходу пярвочнай арганізацыі Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР ад 14 жніўня 1938 года, дзе шэраг пытанняў прысвечаны дзейнасці Янкі Купалы. Да ўсяго, з папер можна даведацца, што да некаторых пісьменнікаў (сярод іх былі і Янка Купала з Якубам Коласам) прымацоўваліся для нагляду супрацоўнікі НКУС.

Аднак не толькі копіямі папайняюцца фонды Літаратурнага музея паэта. Зусім нядаўна, даволі нечакана, у дом Песняра трапілі невядомыя раней яго арыгінальныя аўтографы. Усе яны — дарчыя надпісы на фотаздымку і кнігах, якія Янка Купала падарыў рускаму пісьменніку Аляксею Новікаву-Прыбою ў 1935-м. Пры іх даследаванні выявіўся цікавы факт: на кнізе "Песня будаўніцтву" пазначана дата выдання — 1936 год, і гэта прытым, што, як адзначалася вышэй, выданне было падарана 11 снежня 1935-га. Вось такая "машына часу"!

Як жа рарытэты трапілі ў музей? Па словах дырэктара ўстановы Алены Ляшковіч, у студзені бягучага года Літаратурны музей наведла дачка Нові-

кава-Прыбоя і была прыемна ўражана экспазіцыяй. Акрамя таго, адбылася яе сустрэча з супрацоўнікамі музея, якія звярнуліся з просьбай адшукаць у сямейных архівах матэрыялы, звязаныя з нашым класікам. І вось літаральна праз тры месяцы ў музей прыйшла бандэроль з названымі вышэй цікавымі дакументамі. Разам з імі — прадметы, звязаныя з яшчэ адным нашым класікам — Якубам Коласам: кніга і фотаздымак, падпісаныя, ізноў-такі, Новікаву-Прыбою.

Нельга не адзначыць і самі Купалаўскія чытання, бо акрамя цікавых экспанатаў музей атрымаў ад айчынных ды замежных літаратуразнаўцаў новыя даследаванні, якія раскрываюць не толькі таямніцы спадчыны нашага Песняра, але і ўплыў ягонай творчасці на беларускіх паэтаў і празаікаў. Да прыкладу, разглядалася тэма асобы Янкі Купалы ва ўспрыманні яго наступнікаў у літаратуры. Асабліва ўвага была нададзена пытанню развіцця філіяла музея ў Вязынцы.

**На здымку: фотакартка і кніга з аўтографамі Янкі Купалы, перададзеныя ў музей класіка дачкой пісьменніка Аляксея Новікава-Прыбоя.**

Як вядома, лета — самы плённы час для археалагічных раскопак. Які дзіўна, не толькі для прафесійных гісторыкаў: інфармацыйныя агенцтвы на гэтым тыдні адзначыліся шматлікімі паведамленнямі пра выпадковыя знаходкі цікавых старадаўніх артэфактаў.

рэстаўрацыі гасці Дня беларускага пісьменства пачуюць голас гэтага старадаўняга звона.

Нельга было не пацікавіцца ў даследчыкаў полацкай гісторыі і накіт апошняй сенсацыі — выяўленага старажытнага хода ў гістарычнай частцы гэтага горада. Нагадаем, у інтэрнэт-прасторы з'явілася інфармацыя пра тое, што ў Полацку мясцовым краязнаўцам пашанцавала знайсці новы, пакуль яшчэ не вывучаны, частак полацкіх падземляў. Пры гэтым

## Сенсацыі чэрвеня Хады, дзігеры і дакладная вага знаходкі

Так, у старажытным Свята-Успенскім мужчынскім манастыры ў Пустынках, што на Мсціслаўшчыне, будаўнікамі быў выяўлены падземны ход, які ў свой час ішоў ад сцен Мсціслаўскай царквы Святога Аляксандра Неўскага. На жаль, вялікая частка хода засыпана, і гэта перашкаджае выявіць даследчыкам яго працягласць.

У той жа час, выяўлены ўчастак сведчыць: вышыня падземнага цаглянага аб'екта складае больш за два метры, што дазваляла перамяшчацца нават на кані.

Трэба нагадаць, што ў рамках рэалізацыі Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмы з 2010 года актыўна рэстаўруецца Пакроўская царква з брацкім корпусам манастыра, а сродкі на гэта выдаткоўваюцца з рэспубліканскага і абласнога бюджэтаў. Так, летась ўмацавалі аконныя праёмы храма, падмурак.

Днямі, зноў-такі, будаўнікі дасталі з-пад зямлі старадаўні зван. Адбылося гэта ў сталіцы сёлетняга Дня беларускага пісьменства — Глыбокім. Як аказалася, зван выпадкова выявілі пры ўсталяванні апоры лініі электраперадачы на глыбіні каля метра непадалёк ад сцяны Тройцкага касцёла. Па словах настаўніка прыхода Мечыслава Янчышына, гэты зван мае сярэдні памер і важыць каля 60 кілаграмаў. Акрамя таго, на яго паверхні можна прачытаць дату адліву — 1882 — ды надпіс на польскай мове, які сведчыць: аўтар гэтага звона — майстар з Варшавы Звалінскі. Як мяркуецца, пасля

скляпенне, "дзверы" ў якое з'явіліся дзякуючы апоўзню, выявілася каля Сафійскага сабора.

Як кажуць спецыялісты, яшчэ на пачатку 90-х у Полацку з'явіліся першыя дзігеры. Наслухаўшыся легенд пра полацкія лабірынты (зафіксаваных, у тым ліку, Вацлавам Ластоўскім), адзін з такіх экстрэмалаў, прыкладам, адшукаў падземны шляхі, аднак у выніку аказалася, што гэта — дрэнажная сістэма водаадводаў, зробленая базальнамі падчас аднаўлення Сафійскага сабора і пабудовы кляштар-



ра ў XVIII ст. Да сённяшняга дня гэтая сістэма праходзіць па ўсім Верхнім замку і з двух бакоў выходзіць адпаведна, у бок Палаты і Дзвіны. Думаецца, у будучым лёхі можна было б музейфікаваць, для чаго спатчатку патрэбна іх грунтоўна даследаваць.

**На здымках: знойдзены ў Глыбокім зван; фрагмент дрэнажных сістэм у гістарычнай частцы Полацка (здымак з архіва краязнаўцаў братаў Бухавецкіх).**

# Сакрэт — у вяршках

## Манастырскія загадкі полацкай Рагнеды

Сёлетні юбілей Полацка багаты не толькі на святочныя мерапрыемствы, але і на новыя навуковыя даследаванні ды адкрыцці.

Сведчаннем таму стала новая кніга "Полацк. Гонар вякоў", прэзентацыя якой адбылася ў сценах Нацыянальнага гістарычнага музея. Аўтарам выдання, што пабачыла свет у выдавецтве "Беларусь" на беларускай і рускай мовах з грунтоўным англійскім рэзюмэ, з'яўляецца вядомы гісторык, археалаг і пісьменнік Сяргей Тарасаў, разам з яким над кнігай працаваў фотамастак з Наваполацка Ігар Супранёнак.

Нават пры першым знаёмстве выданне вылучаецца сваёй адметнай тэкставай кампануюкай. У прыватнасці, Сяргей Тарасаў, у чым сам аўтар і прызнаўся, пісаў, так бы мовіць, "блокамі", "эпохамі", праз якія праходзіў По-

лацк, пачынаючы з часоў Рагвалода і Рагнеды. Але, акрамя знаёмай многім са школьнага курса гісторыі інфармацыі адносна гэтага старажытнага горада, ён вылучыў шмат новых вятленых на сённяшні дзень аспектаў. Да прыкладу, у Цвярскім летапісе згадваецца, што ў свой час полацкая князьёна Рагнеда прыняла пострыг пад імем Анастасія і пайшла ў манастыр, дзе, як вядома, і памерла ў 1000 годзе. Ды справа ў тым, што на тэрыторыі Кіеўскай Русі ў той час было два манастыры, і абодва —

мужчынскія... Цікавы і яшчэ адзін, прыведзены аўтарам кнігі, факт: усяго за шматгадовую гісторыю Полацка там налічвалася 11 манастыроў і толькі адзін з іх быў жаночы.

Невялікае даследаванне Сяргей Тарасаў правёў у дачыненні да славуэта Крыжа Святой Ефрасінні, а дакладней — вызначыў яго сапраўдны памер, бо ў розных энцыклапедыях і даведніках, як сучасных, так і больш даўніх, — розныя даныя адносна яго даўжыні: 50, 51, 51,8 см. Але аўтар кнігі заўважае, што ў той час нашы продкі вымяралі ў зусім іншых адзінках — вяршках. І калі гэтыя вяршкі перавесці ў сантыметры, то атрымаецца: 50,4 см.

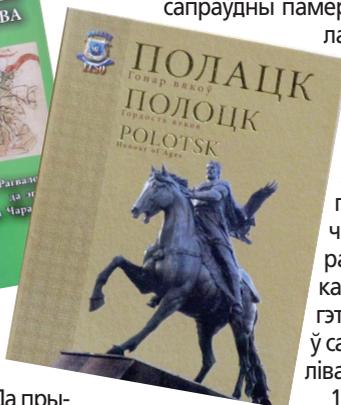
1150-годдзе Полацка прысвечана і іншая навукова-папулярная кніга — "Войска Полацкага Княства ад часоў Рагвалода да эпохі Усяслава Чарадзея". Аўтар яе — загадчык аддзела археалогіі, нумізматыкі і зброі Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі

Мікалай Плавінскі, які апошнія дзесяць гадоў займаецца дадзенай тэматыкай у нашай краіне.

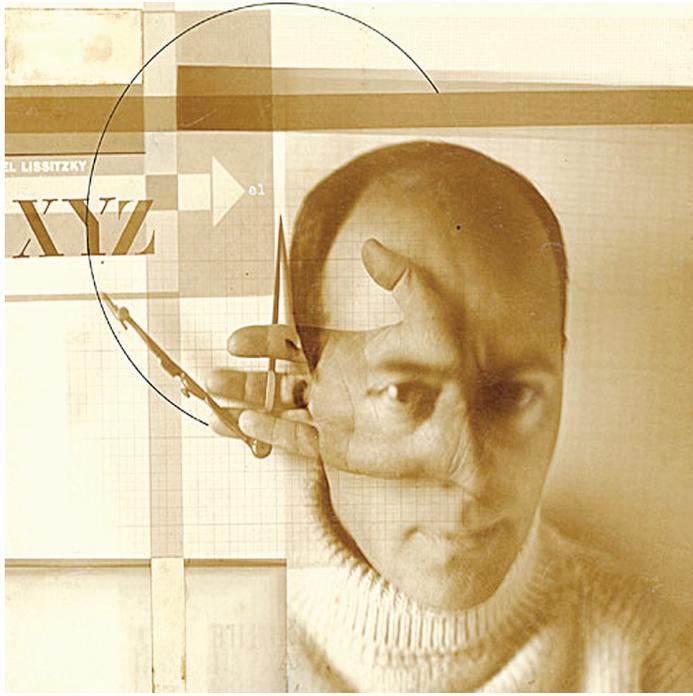
Паводле ягоных слоў, пры стварэнні гэтага навукова-папулярнага выдання выкарыстоўваліся археалагічныя крыніцы, старадаўнія летапісы, скандынаўскія сагі, наўгародскія берасцяныя граматы і нават тагачасныя графіці. Нягледзячы на распаўсюджанае меркаванне пра тое, што аб Полацку ўжо знойдзена ўся інфармацыя, насамрэч, па прызнанні Мікалая Плавінскага, яе даводзілася збіраць па крупінках. Галоўнай жа задачай гэтай кнігі стала, на думку аўтара, спроба нанова перагледзець гісторыю Полацка, але ўжо ў ваенным аспекце. У выданні прыведзены не толькі апісанні мячоў ды сякер, разнастайных бітваў — ваенны аспект уключаў у рэчышча полацкай гісторыі, пачатку беларускай дзяржаўнасці.

Варта адзначыць, што кніга ахоплівае толькі невялікі перыяд — ад 2-й паловы X да XI стагоддзя, а таму ў перспектыве можна кажаць працяг гэтай пазнаваўчай серыі.

**Матэрыялы паласы падрыхтаваў Кастусь АНТАНОВІЧ**



У адной з анкет Эль Лісіцкі пералічыў віды сваёй дзейнасці: інжынер-архітэктар, жывапісец, фотапісец, друкар. Гэты спіс далёка не поўны. Лісіцкі, да ўсяго, — выдатны плакатыст, бліскучы графік, афарміцель выставак, ілюстратар, педагог і стваральнік архітэктурнай майстэрні Віцебскай школы, прафесар ВХУТЕМАСа ў 2-й палове 1920-х, арганізатар на факультэце апрацоўкі дрэва памяшканняў і, што вельмі важна, — піянер савецкага дызайну. А яшчэ творчая індывідуальнасць Лісіцкага сфакусіравала ў сабе галоўныя рысы авангарда: падыход да мастацтва як да "светабудаўніцтва", "делание" жыцця па законах мастацтва — мастацтва асобага роду, заснаванага на найноўшых дасягненнях навуковай і мастакоўскай думкі...



Эль Лісіцкі. Аўтапартрэт (фотамантаж). 1924 г.

"Парыжскай школы". Ды і нарадзіўся Лісіцкі прыкладна за дзвесце кіламетраў ад Віцебска, у мястэчку Пачынак Смаленскай губерні. За 20 кіламетраў ад апошняга размешчаны хутар Загор'е — радзіма Аляксандра Твардоўскага. У паэта ёсць такія радкі: "И еще доволен я, —/ Пусть смешна причина, —/ Что на свете есть моя/ Станция Починок...". Вёска Пачынак, вядомая з пачатку XIX стагоддзя, знаходзіцца на правым беразе ракі Хмар, прытока Дняпра, сярод цудоўных узгоркаў, на ўскраіне Смаленскага ўзвышша. Цяпер — гэта горад, адміністрацыйны цэнтр Пачынкаўскага раёна. А ў 1865 годзе поблізу вёскі была пабудавана станцыя на Рыга-Арлоўскай чыгуныцы. Пра гэтую станцыю і напісаў Твардоўскі. Вось у гэтым рэгіёне і прайшло дзяцінства Лісіцкага, будучага "канструктара новага супрэматычнага Сусвету".

Пасля кароткага навучання ў Пэна 14-гадовы Лісіцкі паступіў у Аляксандраўскае рэальнае вучылішча

тра. Перад самым пачаткам Першай сусветнай вайны ён пастыхова скончыў дармштацкую школу, але гэтага яму паказалася мала, і ён паехаў у Рыгу, каб прадоўжыць сваю адукацыю на архітэктурным факультэце Політэхнічнага інстытута, што ў 1896 годзе быў пераўтвораны з прыватнага ў дзяржаўны. Менавіта тут, у інстытуце, ён пазнаёміўся са студэнтам Фрыдрыхам Цандэрам — будучым аўтарам першых праектаў касмічных караблёў і ракетных рухавікоў. Магу дапусціць, што Лісіцкі мог ведаць і архітэктара Міхаіла Эйзенштэйна, які ў той час пастыхова праектаваў у Рызе шматпавярховыя дамы, а таксама яго сына — юнага Сяргея, вучня Рыжскага рэальнага вучылішча, будучага вялікага савецкага кінарэжысёра.

Праз год, у 1915-м, у сувязі з ваеннымі падзеямі інстытут быў эвакуіраваны: спачатку — у горад Юр'еў (цяпер — Тарту), потым — у Маскву, дзе Лісіцкі, нарэшце, у 1918 годзе абараніў дыплом інжынера-архітэктара. У аўта-

# Хто ён, вядомы і невядомы ЭЛЬ?

## Эль Лісіцкі — у разрэзе нашай сучаснасці

19 гадоў таму ў газеце "Культура" я, мабыць, упершыню ў Беларусі, апублікаваў артыкул пра жыццё і творчасць Лісіцкага, пра якога штосьці ведаў яшчэ ў свае студэнцкія гады з лекцый па гісторыі савецкай архітэктуры, а таксама з кнігі-манаграфіі ўдавы мастака Соф'і Лісіцкай-Кюперс пра мужа, якая была выдадзена ў ГДР на нямецкай мове. Але тады пра мастака ў нашай краіне яшчэ мала хто ведаў, ды і на рускай мове таксама было няшмат матэрыялаў. Урэшце, тое не дзіва. Лёс творчай спадчыны Лісіцкага быў драматычны, як і яго сяброў ды аднадумцаў па авангардзе, уключаючы К.Малевіча і М.Шагала. У 1944-м немка С.Лісіцкая-Кюперс, як і іншыя немцы, якія жылі ў Маскве, праз тры гады пасля смерці мужа, была выслана. Яна жыла ў Новасібірскай вобласці, а пасля вайны — у Новасібірску. Неспасцігальным чынам, нягледзячы на цяжкія і страты вайны ды ссылкі, мужная жанчына здолела зберагчы творы і архіў свайго мужа. Яна адмовілася ад самых выгадных прапаноў замежных музеяў ды прыватных калекцыянераў, каб выканаць апошняю волю нябожчыка: аддаць творы ў савецкія музеі. Толькі ў 1958-м Лісіцкая-Кюперс змагла прыехаць у сталіцу. Тут, пасля бессэнсоўных затрымак, што ўзніклі па віне кіраўнікоў Міністэрства культуры, у фонды Траццякоўкі перайшло звыш 300 твораў мастака, у тым ліку і віцебскія работы, а таксама ягоныя архіў, кнігі, фатаграфіі. Тым не менш, большая частка твораў Лісіцкага засталася ў замежных музеях ды прыватных калекцыях, з'яўляючыся гонарам уладальнікаў апошніх.

У лістападзе 1987 года ў Музеі М.Саклера ў Кембрыджы (ЗША) адбылася рэтрспектыўная выстаўка сотні работ Лісіцкага з калекцый нямецкіх і амерыканскіх музеяў. У экспазіцыю ўвайшлі творы самых розных напрамкаў: ад палотнаў біблейскага цыкла, якія вызначаюцца высокай эмацыйнасцю і філіграннасцю выканання, да віцебскіх проўнаў. Была прадстаўлена таксама і тыпаграфіка: афішы і фотамантажы. Іх майстар апублікаваў разам з Арпам у кнізе "Ізмы ў мастацтве" ў 1925-м. А праз тры гады пасля выстаўкі, у 1990-м, упершыню ў СССР,

нарэшце, адкрылася персанальная экспазіцыя твораў Эля Лісіцкага, прысвечаная 100-годдзю з дня яго нараджэння. Я бачыў яе ў Траццякоўцы.

А яшчэ да таго, у 1981 годзе, на выстаўцы "Масква-Парыж" мне давялося бачыць яго віцебскія проўны, найцікавейшыя праекты яхт-клуба на Маскве-рацэ, гіганцкай трыбуны Леніна і рэканструкцыю гэтай трыбуны, выкананай у дрэве ды метале, арыгінальныя эскізы кніжнага магазіна, якія рухаюцца, і ўстаноўкі "Савецкі авіятрансарт" для Міжнароднай выстаўкі ў Парыжы 1934 года. Пабачыў таксама і разнастайную паліграфічную прадукцыю, пачынаючы ад афармлення вокладкі часопіса "Журналист" і заканчваючы запрашальным білетам Паліграфічнай выстаўкі. Што я вынес з прагляду гэтых экспазіцый? Пачуццё мастацкасці, якое немагчыма вытлумачыць словамі, вобразнасць, зварот да сродкаў і катэгорый мастацтва як такіх. Як бракуе часам усяго гэтага ў работах многіх сённяшніх прэтэндэнтаў на званне нашчадкаў таго самага авангарда... І як шмат гэтага было ў творчасці Лісіцкага! Урок. Той самай пераемнасці — глыбіннай, сапраўднай, а не дэкларатыўнай, — якую, уласна кажучы, і знішчылі ў нашым развіцці часы жорсткіх догмаў і забарон. Пераемнасці, якую мы пад сцягам абнаўлення, на жаль, нярэдка імкнёмся замяніць чыста знешнім падабенствам да чогосьці сапраўднага. Або адхрышчваемся, як у нас заведзена, яшчэ не спазнаўшы... Пасля таго майго артыкула ў постсавецкай прэсе і Інтэрнэце з'явілася шмат матэрыялаў пра Лісіцкага — як кажуць, "вочы разб'ягаюцца". Хаця і тут шмат чаго наблытана...

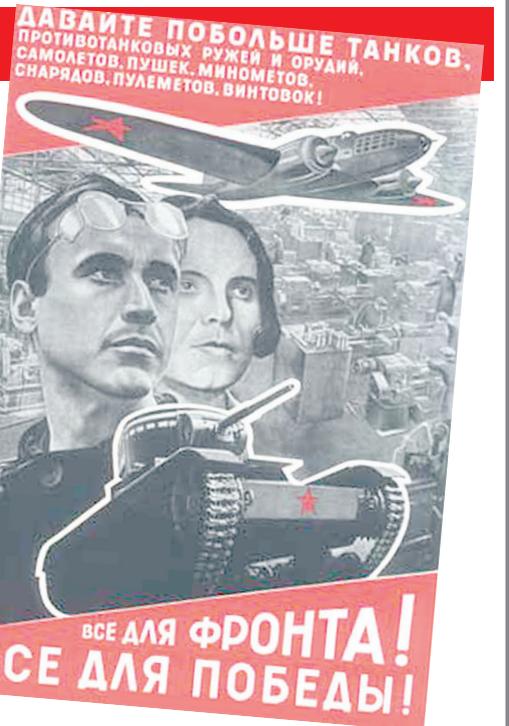
У 1930 годзе ў Савецкі Саюз па ініцыятыве Лісіцкага прыбыла група заходнееўрапейскіх дойлідзяў, інжынераў, спецыялістаў па жыллёвым будаўніцтве на чале з Эрнстам Маем. Адзін з удзельнікаў групы — архітэктар Ганс Шміт пісаў: "...Лісіцкі быў для нас больш чым творчая асоба... Я ўзгадваю выказванне Лісіцкага пра тое, што, як ён думаў, мы павінны, нахштат майстроў-будаўнікоў італьянскага Адраджэння, пайсці ў розныя краіны, увасабляючы нашы ідэі ў жыццё..." Але першай "краінай", якая напоўніцу раскрыла арыгінальны та-

лент Лісіцкага-наватара, быў Віцебск. Віцебск Шагала і Малевіча — першых непасрэдных настаўнікаў Лісіцкага. Усяго тры гады прабыў мастак у гэтым славутым горадзе на Заходняй Дзвіне, але якія гэта былі гады!

З ліста Лісіцкага з Берліна ў Віцебск да Казіміра Малевіча ад 13 сакавіка 1922 года: "...Дарагі сябра (я думаю, што так гэта і ёсць)! Мы пражылі ў Віцебску вельмі прыгожы, вельмі значны і вельмі шматчасавы перыяд. Цяпер я гэта асабліва востра бачу. Тут (у Германіі. — Б.К.) няма ні прасторы, ні часу. Душы ходзяць, здані вельмі бледныя, і рыжына паўсюль..."

Хаця, па вялікім рахунку, Віцебск для Лісіцкага даўно быў "старым знаёмым". У дзяцінстве ён тут вучыўся ў школе Юдаля Пэна, пад крылом якога атрымаў азы мастацтва будучыя свяцілы сусветнага мастацтва: юныя М.Шагал, О.Цадкін, А.Мешчанінаў ды іншыя віцябчане, сокалы

Смаленска, якое размяшчалася ў цэнтры горада, на супраць знакамитага парку імя М.І. Глінкі (цяпер — Дом моладзі). Скончыў яго ў 1909-м. А пасля выправіўся ў нямецкі горад Дармштат, дзе паступіў на архітэктурны факультэт Вышэйшай тэхнічнай школы. Тут, у адрозненне ад большасці будучых мастакоў авангарда, пераважна жывапісцаў, Лісіцкі атрымаў адукацыю архітэктара. Дарэчы, у сувязі з тым, што наведванне лекцый было вольным, Лісіцкі змог пабываць і ў Італіі, і ў Францыі, дзе пазнаёміўся з маладымі "парушальнікамі стакою" — мастакамі Манпарнаса і Манмар-



Эль Лісіцкі. Плакат "Давайте побольше танков. Все для фронта! Все для победы!". 1941 г. Апошні твор мастака.

біяграфіі ён пісаў: "...Наша пакаленне нарадзілася ў апошняе дзесяцігоддзе XIX стагоддзя, і мы сталі прывыўнікамі эпохі пачатку чалавечай гісторыі... Мы выхаваны эпохай вынаходніцтва. З 5-ці гадоў слухаю фанограф Эдзісона. 8 — першы трамвай. 10 — бачу кіно, потым аўто, дыржабэль, аэраплан, радыё. Пачуццё ўзбройваюцца інструментамі, якія павялічваюцца-памяншаюцца. Перадавая еўрапейская і амерыканская тэхніка клапоціцца пра аснастку нашага пакалення. У 24 гады — дыплом інжынера-архітэктара..." Але да гэтага Лісіцкі ўжо паспеў прыняць удзел у выстаўках "Мастацка-архітэктурнай асацыяцыі" ў Пецярбургу (яшчэ да вайны), "Мира искусств" і "Бубновы валеет". А яшчэ вядома, што ён у 1916 г. працаваў у этнаграфічнай экспедыцыі — па выяўленні помнікаў яўрэйскай старажытнасці — па беларускіх берагах Дняпра. Ужо ў гэты перыяд яго можна назваць (па М.Харджыеву) "мастаком сацыяльных эмоцый", бунтаром высокага тэмпераменту, які востра адчувае сучаснасць, што патрабуе, на яго погляд, радыкальнага абнаўлення...

(Працяг будзе.)  
Барыс КРЭПАК



Эль Лісіцкі. "Подарожник".

## МУЗЕИ \*

НАЦЫЯНАЛЬНЫ  
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ  
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,  
вул. Леніна, 20.  
Тэл.: 327 45 62.

**Экспазіцыі:**  
■ Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.  
■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.  
■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.  
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.  
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

**Выстаўкі:**  
■ "Пейзаж XX ст. Дарогі, па якіх ніхто не ходзіць". (Барыс Казакоў, выстаўка адной карціны).  
■ "Веткаўскія іконы XVIII — XIX стст. у шытых бісерных акладах" (з фонду Веткаўскага музея імя Ф.Р. Шклярава і прыватных калекцый).  
■ "Вясна душы" (традыцыйны нацыянальны кітайскі жывапіс "гохуа").  
■ Партрэт **Войцэха Пуслоўскага** пэндзля **Валенція Ваньковіча**.  
■ **Слуцкія паясы** з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы.

■ "Беларускі абстрактызм" (з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі).

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.  
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА  
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул.  
Інтэрнацыянальная, 33а.  
Тэл.: 327 87 96.

■ Пастаянная экспазіцыя.  
■ "Цярноўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА  
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА  
Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс  
"Раўбічы",  
Мінскі раён.  
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ  
В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ  
Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,  
вул. Ленінская, 37.  
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя  
"Культура 1-й пал. XIX ст.".   
■ Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

## МУЗЕИ \*

НАЦЫЯНАЛЬНЫ  
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ  
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.  
К.Маркса, 12.  
Тэл.: 227 43 22.

■ Экспазіцыі:

■ "Старажытная Беларусь".  
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".  
■ "Водбліскі ваеннай славы".  
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст.".   
■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска".  
**Выстаўкі:**  
■ "Палац вялікіх князёў літоўскіх у Вільнюсе" (са збору Нацыянальнага музея-палаца вялікіх князёў літоўскіх у Вільнюсе).

■ "Кветкі для Марыі" (Л.Зарубіна).  
■ "Мірскі замак — перліна Сярэднявечча" (С.Верамейчык).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-  
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ  
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул.  
Акадэмічная, 5.  
Тэл.: 294 91 96.

■ Экспазіцыя  
"Якуб Колас. Жыццё і творчасць".  
■ Выстаўка  
"Мастакі на вайне" (з фонду Віцебскага абласнога краязнаўчага музея).

**добры дзень!"** для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.  
■ Інтэрактыўная гульня **"У пошуках Папараць-кветкі"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ  
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ  
ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул.  
М.Багдановіча, 15.  
Тэл.: 334 56 21.

**Выстаўкі:**  
■ "Апякункі паэтычных нябёс" (літаратурна-дакументальная).  
■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".

Тэл.: (8-0232) 74 19 11.  
Цэнтральная частка палаца  
**Выстаўкі:**  
■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова).  
■ Беспрэцэдэнтны мастацкі праект **"Палацавы комплекс"** (актуальныя работы беларускіх мастакоў: скульптура, інсталяцыі, відэа, фатаграфія і жывапіс).  
■ "Гомель будзеца" (да 870-годдзя першай згадкі пра горад у летапісных крыніцах).  
■ "Старадаўнія гарады Беларусі ў кнігах і арэфактах"

**Выстаўкі:**  
■ "Свет класікі" (звыш 80 арыгінальных твораў XIX ст. з кніжнага збору князёў Паскевічаў).  
■ Работы скульптара Э.Астаф'ева (у рамках выставачна-адукацыйнага праекта **"Класікі беларускага мастацтва XX ст."**).  
**Паўночнае крыло палаца**  
**Выстаўкі:**  
■ Пакой крывых люстэркаў (пакой смеху).  
■ "Свет звяроў Гомельшчыны".  
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.  
*Зімовы сад*  
Свет субтрапічных раслін і жывёл.  
*Працуюць рэстаўрацыйныя майстры і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).*

ГРОДЗЕНСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ  
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул.  
Замкавая, 16.  
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

**Экспазіцыі:**  
■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).  
■ "Эпоха. Час. Будынак" (гісторыя палаца, дзе размешчаны музей).  
**Выстаўкі:**  
■ "З крыніц спрадвечных" (традыцыйная культура беларусаў).

ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ  
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул.  
Пушкіна, 5.  
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.  
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.  
■ Выстаўка **"Захаваем на вякі. Новыя пастанупленні і набыткі са збору Гомельскага абласнога музея ваеннай славы"**.  
■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.  
■ "Музей крміналістыкі".

## ГАЛЕРЭІ \*

## ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул.  
Казлова, 3.  
Тэл./факс.: 290 60 10.

**Юбілейныя выстаўкі:**  
■ Уладзіміра Уродніча.  
■ "Я проста ў далёкай вандроўцы" Вячаслава Дубінкі.  
■ "Экзістэнцыя. Спосаб быцця чалавечага жыцця" Аляксандра Малей.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ  
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск,  
Кастрычніцкая  
плошча, 1

(Палац Рэспублікі).  
Тэл.: 327 26 12.  
■ Выстаўка па выніках Адкрытага рэспубліканскага конкурсу творчых работ срод навуачнскай моладзі **"Будучыня, якую мы хочам"**.  
■ Выстаўка дыпломных работ студэнтаў кафедр народнага джаратыўна-прыкладнага мастацтва БДУКІМ.

## ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

## НАГАДВАЕМ! ЗАВЯРШАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА II-е ПАЎГОДДЗЕ 2012 ГОДА

**Падпісныя індэксы:  
індывідуальная падпіска — 63875,  
ведамасная падпіска — 638752.**



■ "Экспануецца ўпершыню. З пастанупленняў 2011 г. у збор Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь".  
■ "Каштоўныя ўзоры" (золата ў помніках джаратыўна-прыкладнага мастацтва і пісьменства).  
**Дом-музей ІЗ'езда РСДРП**  
г. Мінск,  
пр-т Незалежнасці, 31а.  
Тэл.: 290 68 47.

■ "Беларусь. Салдаты Перамогі" (у гонар Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне).

■ "Беларусь. Салдаты Перамогі" (у гонар Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне).

## ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,  
Карэліцкі  
раён,  
Гродзенская вобласць.  
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,  
(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.  
**Выстаўкі:**  
■ "Мір стары — Мір новы" (фотавыстаўка).

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.  
■ "Таямніцы Дома Песняра": інтэрактыўная гульня-віктарына для дзяцей малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту па экспазіцыі Музея Якуба Коласа.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ  
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск,  
вул. Янкі  
Купалы, 4.  
Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя.  
"Жыццё і творчасць Янкі Купалы".  
■ "Неўміручая Паўлінка" (да 100-годдзя напісання Янкам Купалам п'есы "Паўлінка").

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі **"Дзядзька Янка,**

■ "Свет вачыма дзяцей" (зроблена выхаванцамі Дзіцячага дома-інтэрната для дзяцей-інвалідаў з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця).  
■ "Няхай світае свету!" (да 40-годдзя выдавецтва "Мастацкая літаратура").

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ  
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ  
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,  
пр-т Незалежнасці, 25а.  
Тэл.: 226 03 98.

**Экспазіцыі:**  
■ Пастаянная экспазіцыя.  
**Выстаўкі:**  
■ "Партызанскі лагер".  
■ "Паспяваенная вясна".

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-  
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,  
пл. Леніна, 4.

(да 1150-годдзя Полацка).  
■ Жывапіс І.Саладоўніка.  
**Экспазіцыі:**  
■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).  
■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).  
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзярчу СССР А.Грамыку.  
■ "Чырвоная гасцеўня".  
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".  
■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі палаца).  
*Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў*  
**Экспазіцыі:**  
■ "Уладзімікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

## ТЭАТРЫ \*

НАЦЫЯНАЛЬНЫ  
АКАДЭМІЧНЫВЯЛІКІ ТЭАТР  
ОПЕРЫ І БАЛЕТА  
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.  
Тэл./факс.: 334 11 56.

■ 23 — "Вечары Вялікага тэатра ў палацы Радзівілаў" (Нясвіж).  
■ 24 — "Вечары Вялікага тэатра ў палацы Радзівілаў" (гала-канцэрт зорак Вялікага тэатра Рэспублікі Беларусь).  
■ 25 — "Дон Кіхот" (балет у 3-х дзях) Л.Мінкуса.  
■ 26 — "Кармэн" (опера ў 3-х дзях) Ж.Бізэ.

■ 27 — "Анюта" (балет у 2-х дзях) В.Гаурыйліна.

■ 28 — "Мастацтва спакушэння" (музычныя вечары ў Вялікім).

ЗАСТУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ  
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ  
"РЭСПУБЛІКАНСКИТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ  
ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.  
Тэл./факс.: 334 60 08.

■ 25 — "Янка Купала. Кругі раю" (гістарычная драма) С.Навуменка.  
■ 26 — "Інтымны дзённік (Дзённік паэта)" (гісторыя кахання) С.Кавалёва.  
■ 27 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.

■ 28 — "Шчаслівы муж" (камедыя) Ф.Аляхновіча.

БЕЛАРУСКИ  
ДЗЯРЖАЎНЫ  
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.  
Тэл.: 200 81 26.

*Гастролі Святлоўскага дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі*  
■ 23 — "Чорт і нявінніца" (мюзікл) А.Троваэлі.  
■ 24 — "Парк савецкага перыяду" (рамантычная прагулка ў часе пад музыку савецкіх кампазітараў)  
*Закрываюцца гастролей Святлоўскага дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі*  
■ 25 — "Зоркі тэатра ззяюць для вас" (гала-канцэрт).

ШТОТЫДНЁВАЯ  
ГРАМАДСКА —  
АСВЕТНІЦКАЯ  
ГАЗЕТА

Выдаецца  
з кастрычніка  
1991 года  
Заснавальнік —  
Міністэрства культуры  
Рэспублікі Беларусь  
Рэгістрацыйнае  
пасведчанне № 637,  
выдадзена  
Міністэрствам інфармацыі  
Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар —  
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

## Рэдакцыйная калегія:

Лілія АНАНІЧ,  
Уладзімір АРЛОЎ,  
Міхаіл БАРАЗНА,  
Уладзімір ГІЛЕП,  
Ірына ДРЫГА,  
Аляксей ДУДАРАЎ,  
Кацярына ДУЛАВА,  
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,  
Міхаіл КАЗІНЕЦ,  
Віктар КУРАШ,  
Барыс СВЯТЛОЎ,  
Святлана СУХАВЕЙ,  
Міхаіл ФІНБЕРГ,  
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,  
Уладзімір ШЧАСНЫ.

**Рэдакцыя:**  
Марына САМОНЧАНКА  
(адказны сакратар).

## Рэдактары аддзелаў:

Констанцін АНТАНОВІЧ,  
Надзея БУНЦЭВІЧ,  
Пётр ВАСІЛЕЎСкі,  
Тацяна КОМАНАВА,  
Барыс КРЭПАК,  
Яўген РАГІН,  
Ілья СВІРЫН.

## Спецкарэспандэнты:

Дар'я АМЯЛ'КОВІЧ,  
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.  
**Загадчык аддзела  
фоталістаграфіі —**  
Юрый ІВАНОЎ

Карэктар —  
Інга ЗЕЛ'Б'ГІС

**Мастацкі рэдактар —**  
Наталія ОВАД

Адрас рэдакцыі:  
220013, Мінск,  
пр. Незалежнасці, 77.

**Выстаўкі:**  
■ "З крыніц спрадвечных" (традыцыйная культура беларусаў).

Тэлефоны:  
(017) 290 22 50,  
(017) 286 07 97,  
(017) 334 57 23

Тэлефон/факс:  
(017) 334 57 41

Рэкламны аддзел:  
тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by

E MAIL: [kultura@tut.by](mailto:kultura@tut.by)

Аўтарскія рукапісы  
не рэцензуюцца  
і не вяртаюцца.  
Аўтары допісаў у рэдакцыю  
паведамляюць сваё  
прозвішча, поўнаснае імя  
і імя па бацьку, пашпартныя  
звесткі (нумар пашпарта,  
дату выдачы, кім выданы  
пашпарт, асабісты нумар),  
асноўнае месца працы,  
зваротны адрас.  
Меркаванні аўтара могуць  
не адпавядаць пункту  
гледжання рэдакцыі.  
Аўтары нясуць адказнасць  
за дакладнасць матэрыялаў.  
\*Матэрыял на правах  
рэкламы.

"Культура", 2012.  
Індэксы 63875, 638752

Наклад 7689

Падпісаня ў свет  
22.06.2012 у 17.00

Замова 2722

Дзяржаўнае прадпрыемства  
"Выдавецтва  
"Беларускі Дом друку".  
ЛП № 02330/0494179  
ад 03.04.2009.

пр. Незалежнасці, 79,  
220013, Мінск.

Выдавец —  
Рэдакцыйна-  
выдавецкая ўстанова

## "Культура і мастацтва"

Ліцэнзія на выдавецкую  
дзейнасць  
ЛВ №02330/0003879  
ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар —  
ПРЫКО Алег Васільевіч

Першы намеснік дырэктара —  
КРУШЫНСКАЯ

Людміла Аляксееўна  
Намеснік дырэктара  
па маркетынгу —  
СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск,  
пр. Незалежнасці, 77.

Тэл.: (017) 290 22 50  
(прыёмная).

Бухгалтэрыя:  
тэл.: (017) 334 57 35

917719944780071 1 2 0 2 5